



ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑ
ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ**

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΜΠΑΜΠΟΥΡΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
(ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ :9623)

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ : ΓΑΤΣΩΡΗ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

ΠΡΕΒΕΖΑ 2013

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή

Τόπος, Ημερομηνία

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Ονοματεπώνυμο, Υπογραφή

2. Ονοματεπώνυμο, Υπογραφή

3. Ονοματεπώνυμο, Υπογραφή

Ο Προϊστάμενος του Τμήματος

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια προσπάθεια να αναλυθεί σε κάποιο βαθμό το τραπεζικό σύστημα της Ελλάδος και πως αυτό επηρεάζει το εξωτερικό περιβάλλον, ένα θέμα που είναι τόσο επίκαιρο στην εποχή μας και μας απασχολεί ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια .

Πιο χαρακτηριστικά στο 1ο κεφάλαιο γίνεται μια γενική αναφορά στην ιστορία του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος και πως αυτό εξελίχτηκε μέσα στον χρόνο ,καθώς επίσης και στην ιστορία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος από την έναρξη λειτουργίας του που τοποθετείται στα μέσα του 18ο αιώνα .Επίσης γίνεται αναφορά στο τραπεζικό δίκαιο καθώς επίσης και στα είδη τραπεζών που υπάρχουν .

Επιπλέον στο 2ο κεφάλαιο εξετάζονται η λειτουργία του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος ,η δομή του ,οι φορείς που δραστηριοποιούνται ,η αποδοτικότητα , η δραστηριότητα των Ελληνικών τραπεζών οι δυνατότητες εξέλιξης αυτών ,καθώς και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα τελευταία χρόνια με αποτέλεσμα την συρρίκνωσή τους. Τέλος γίνεται αναφορά στην αξιολόγηση της πιστοληπτικής τους ικανότητας από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης και την υποβάθμιση των Ελληνικών τραπεζών .

Στο 3ο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα προβλήματα και την σχέση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (που είναι από τους σημαντικότερους μοχλούς της οικονομίας) με τις τράπεζες ,πως επηρεάζεται η λειτουργία των επιχειρήσεων από την κρίση ,επίσης γίνεται ανάλυση όλων των κλάδων όπως το εμπόριο οι κατασκευές και η βιομηχανία. Φυσικά υπάρχουν και πλεονεκτήματα για τις επιχειρήσεις μέσω των χρηματοδοτικών προγραμμάτων που προσφέρουν οι τράπεζες ,για παράδειγμα σε κάποιες περιπτώσεις βοηθούν στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων και άλλες φορές απλά προσθέτουν επιπλέον χρέος.

Τέλος στο 4ο κεφάλαιο γίνεται έρευνα γύρω από την διαφήμιση και πως αυτή επιδρά σε μεγάλο βαθμό στον καταναλωτή δημιουργώντας του την επιθυμία για απόκτηση πιστωτικών καρτών και άλλων καταναλωτικών δανείων με αποτέλεσμα την υπερχρέωση των πολιτών και των νοικοκυριών .

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Γατσώρη Ευφροσύνη για την υπομονή την οποία υπέδειξε κατά την διάρκεια υλοποίησης της πτυχιακής μου εργασίας καθώς επίσης και για την βοήθεια που μου προσέφερε στην επίλυση διάφορων θεμάτων .

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για την συμπαράστασή της και την φροντίδα την οποία υπέδειξε καθ'όλη την διάρκεια των σπουδών μου .

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγήσελ.1

Κεφάλαιο 1^ο Ι ιστορική εξέλιξη του τραπεζικού συστήματος

1.1 Τράπεζα.....σελ.2

1.2 Είδη τραπεζών.....σελ.2

1.3 Τραπεζικό δίκαιοσελ.3

1.4 Ιστορική εξέλιξη του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.....σελ.3

1.4.1 Η εξέλιξη και η πρόοδος της τεχνολογίας.....σελ.5

1.5 Η ιστορική εξέλιξη του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.....σελ.6

Κεφάλαιο 2^ο Το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα

2.1 Δομή του τραπεζικού συστήματος.....σελ.9

2.1.1 Φορείς που δραστηριοποιούνται στο Ελληνικό τραπεζικό σύστημα ...σελ.9

2.1.2 Πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκαταστήματα στην Ελλάδα.....σελ.10

2.1.3 Πιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες
εξ'αποστάσεως.....σελ.10

2.1.4 Λοιπές εταιρίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος.....σελ.11

2.2 Τραπεζικά καταστήματα και εναλλακτικά δίκτυα διανομής

Χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών στη Ε.Ε ,την ευρωζώνη και
στην Ελλάδα.....σελ.13

2.3 Μετοχολόγιο των εισηγμένων στο χρηματιστήριο Αθηνών εμπορικών
τραπεζών.....σελ.14

2.3.1 Χρηματιστηριακές εξελίξειςσελ.15

2.4 Κεφαλαιοποίηση Ελληνικών τραπεζών.....σελ.16

2.4.1 Βασικοί οικονομικοί δείκτες των Ελληνικών τραπεζών.....σελ.17

2.4.2 Αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα Ελληνικών τραπεζών.....σελ.17

2.5 Κινήσεις των Ελληνικών τραπεζών το 2012.....σελ.18

2.5.1	Πως αναμένεται να αντιδράσουν οι διοικήσεις των τραπεζών στο νέο αυτό τοπίο	σελ.18
2.5.2	Ποια είναι τα τρέχοντα προβλήματα του κλάδου.....	σελ.20
2.6	Αξιολόγηση των Ελληνικών τραπεζών από τρεις μεγάλους οίκους αξιολόγησης.....	σελ.22
2.6.1	Τι είναι οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας.....	σελ.22
2.6.2	Υποβαθμίσεις του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος.....	σελ.24
	Συμπεράσματα 2^ο κεφαλαίου.....	σελ.28

Κεφάλαιο 3^ο Ο ρόλος των τραπεζών στην λειτουργία των επιχειρήσεων

3.1	Επιχείρηση.....	σελ.30
3.2	Διαφοροποιήσεις ανά κλάδο	σελ.32
3.2.1	Κλάδος της βιομηχανίας.....	σελ.32
3.2.2	Κλάδος του εμπορίου.....	σελ.32
3.2.3	Κλάδος των υπηρεσιών.....	σελ.33
3.2.4	Κλάδος των κατασκευών.....	σελ.34
3.3	Ορισμός Μικρομεσαίας επιχείρησης.....	σελ.34
3.4	Η κρίση και οι Μικρομεσαίες επιχειρήσεις.....	σελ.35
3.5	Η σημασία των Μικρομεσαίων επιχειρήσεων.....	σελ.36
3.6	Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Μικρομεσαίες επιχειρήσεις.....	σελ.36
3.6.1	Προβλήματα στο εσωτερικό περιβάλλον.....	σελ.36
3.6.2	Προβλήματα στο εξωτερικό περιβάλλον	σελ.37
3.7	Βασικά προβλήματα λειτουργίας των ΜΜΕ λόγω κρίσης	σελ.39
3.7.1	Λόγος του υψηλού κόστους χρηματοδότησης.....	σελ.39
3.7.2	Η μείωση πιστώσεων από προμηθευτές διαταράσσει την χρηματοδότησή τους.....	σελ.40
3.7.3	Χρηματοδότηση σε επίπεδο κεφαλαίων κίνησης.....	σελ.41
3.7.4	Χρηματοδότηση σε επίπεδο επενδύσεων πλήττεται κυρίως από την χαμηλή κερδοφορία	σελ.41

4.2.3	Η υπομνηστική διαφήμιση.....σελ.65
4.2.4	Η θεσμική διαφήμιση.....σελ.65
4.3	Η καταναλωτική πίστη.....σελ.66
4.4	Προϊόντα καταναλωτικής πίστης.....σελ.67
4.4.1	Προσωπικά δάνεια.....σελ.67
4.4.1.1	Προσωπικά δάνεια τακτής λήξης.....σελ.68
4.4.1.2	Ανοικτό προσωπικό δάνειο.....σελ.68
4.4.2	Καταναλωτικά δάνεια.....σελ.69
4.4.2.1	Δάνεια αυτοκινήτου.....σελ.69
4.4.2.2	Άλλες κατηγορίες καταναλωτικών δανείωνσελ.70
4.4.3	Λογαριασμός υπερανάληψης (overdraft).....σελ.70
4.4.4	Δάνεια μεταφοράς οφειλών.....σελ.71
4.5	Χρεωστικές κάρτες.....σελ.72
4.5.1	Πλεονεκτήματα της χρήσης χρεωστικών καρτώνσελ.72
4.6	Πιστωτικές κάρτες.....σελ.73
4.6.1	Ορισμός.....σελ.73
4.6.2	Η μορφή της πιστωτικής κάρτας.....σελ.74
4.6.3	Πλεονεκτήματα για τον κάτοχο πελάτη.....σελ.74
4.6.4	Πλεονεκτήματα για τον εκδότη/τράπεζα.....σελ.75
4.6.5	Πιστωτικές κάρτες διευκόλυνση αλλά και κίνδυνος.....σελ.76
4.7	Τα υπερχρεωμένα νοικοκυριάσελ.77
4.7.1	Βαθμός χρέωσης των νοικοκυριώνσελ.77
4.7.2	Κίνδυνοι από την υπερχρέωση.....σελ.78
4.7.3	Καθυστερήσεις αποπληρωμής δανείων από νοικοκυριά.....σελ.79
4.7.4	Η υπερχρέωση των Ελληνικών νοικοκυριών –έρευνα της Κάπα research.....σελ.80
4.7.5	Λόγοι μείωσης των ρυθμών χρηματοδότησης των τραπεζών προς τα νοικοκυριά.....σελ.81
	Συμπεράσματα 4^ο κεφαλαίουσελ.82
	Βιβλιογραφία - Ηλεκτρονικές πηγές.....σελ.83

Εισαγωγή

Η πρωτοφανής παγκόσμια οικονομική κρίση, που δημιούργησε συνθήκες πιστωτικής ασφυξίας στο χρηματοοικονομικό σύστημα από το 2007 και ύστερα, επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων διεθνώς. Η αποσταθεροποίηση του παραδοσιακού πρότυπου δανεισμού των τραπεζών από τις αγορές είχε ως αποτέλεσμα να πληγεί η αξιοπιστία και η φερεγγυότητά τους .

Οι ελληνικές τράπεζες, παρότι έδειχναν ανεπηρέαστες στα αρχικά στάδια της κρίσης, αφενός λόγω της αμελητέας έκθεσής τους σε τοξικά προϊόντα και αφετέρου λόγω του συγκριτικά μικρότερου χρηματοδοτικού ανοίγματος έναντι του ευρωπαϊκού μέσου όρου, εν τέλει εισήλθαν σε μια μακρά περίοδο αποκλεισμού τους από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Αυτή η πρωτόγνωρη εξέλιξη είχε οδυνηρά επακόλουθα στη λειτουργία τους και απείλησε ακόμα και την ίδια την επιβίωσή τους, ύστερα από μια πενταετία (2002-2007) όπου οι ελληνικές τράπεζες αναπτύσσονταν ραγδαία τόσο σε γεωγραφικό επίπεδο με την εξάπλωσή τους κατά κύριο λόγο στη νοτιοανατολική Ευρώπη, όσο και σε προϊόντικό επίπεδο με την είσοδό τους σε νέες αναπτυσσόμενες αλλά και εξελιγμένες αγορές χρηματοοικονομικών προϊόντων .Ένα άλλο γεγονός που έχει συνεισφέρει στην κρίση ήταν και ο ανεξέλικτος δανεισμός από τις τράπεζες. Με την εμφάνιση της πιστωτικής κάρτας ο έλληνας άρχισε να ξοδεύει ανεξέλικτα από ψυγεία και κουζίνες μέχρι αυτοκίνητα πολυτελείας και σκάφη, σαν αποτέλεσμα δισεκατομμύρια χάθηκαν από αυτούς τους δανεισμούς εφόσον πολλοί αδυνατούσαν να πληρώσουν τις δόσεις.

Όλα τα παραπάνω συντελούν στην Κρίση ρευστότητας, καθώς μέσω της μη χορήγησης επαγγελματικών και καταναλωτικών δανείων, έχει τεθεί πρόβλημα ρευστότητας στην αγορά και στην κατανάλωση ,δυσκολία παροχής δανείων ,βραχυπρόθεσμα μείωση επενδυτικής δραστηριότητας και περιορισμός καταναλωτικής πίστης. Τέλος κατά την διάρκεια των κρίσεων παρατηρείται αλλαγή της καταναλωτικής συμπεριφοράς και στους θεσμούς της αγοράς .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ

ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

1.1 Τράπεζα¹

Τράπεζα ονομάζεται μια επιχείρηση, η οποία ασχολείται με χρηματικές και πιστωτικές συναλλαγές. Ανάλογα με το είδος της μπορεί να δέχεται καταθέσεις, να χορηγεί δάνεια, να φυλάσσει και να διαχειρίζεται αξιόγραφα, να αναλαμβάνει την πληρωμή για λογαριασμό του πελάτη.

Η κερδοφορία της τράπεζας βασίζεται στην λεγόμενη "ψαλίδα", δηλαδή τη διαφορά ανάμεσα στο επιτόκιο δανεισμού και στο επιτόκιο καταθέσεων. Έτσι αν για παράδειγμα μία τράπεζα χορηγεί ένα δάνειο με επιτόκιο 9% και δέχεται κατάθεση με ετήσιο επιτόκιο 2% η διαφορά αυτή (7%) αποτελεί την ψαλίδα που οδηγεί στα κέρδη της τράπεζας. Βέβαια οι τράπεζες αποκομίζουν και από αλλού χρήματα όπως από προμήθειες ή από συμμετοχές και επενδύσεις. Ωστόσο η κύρια λειτουργία της έγκειται στον δανεισμό (χορηγήσεις και καταθέσεις).

1.2 Είδη τραπεζών²

Υπάρχουν διάφορα είδη τραπεζών:

- Κεντρική Τράπεζα: Είναι υπεύθυνη για τη νομισματική πολιτική και μπορεί να είναι ο δανειστής της τελευταίας λύσης σε περίπτωση κρίσης. Χρεώνεται συχνά με τον έλεγχο διάθεσης του χρήματος, συμπεριλαμβανομένης της έκδοσης νομίσματος. Παραδείγματα κεντρικών τραπεζών είναι : η Τράπεζα της Ελλάδος και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.
- Εμπορική τράπεζα: Είναι ο όρος που χρησιμοποιείται για μια κανονική τράπεζα για να τη διακρίνει από μια τράπεζα επενδύσεων. Μιας και αυτές οι δύο δεν είναι πλέον υποχρεωτικό να λειτουργούν κάτω από χωριστή ιδιοκτησία, ορισμένοι χρησιμοποιούν τον όρο "εμπορική τράπεζα" για να αναφερθούν σε μια τράπεζα ή ένα τμήμα τράπεζας που ασχολείται κυρίως με εταιρίες ή μεγάλες επιχειρήσεις.
- Επενδυτική τράπεζα: Δίνει εγγυητικές επιστολές για πώληση μετοχών και χρεογράφων και συμβουλεύουν για συγχωνεύσεις και εξαγορές εταιρειών.

. Παραδείγματα τραπεζών επενδύσεων είναι οι Goldman Sachs, η J.P. Morgan των ΗΠΑ, η Nomura Securities της Ιαπωνίας.

¹ el.wikipedia.org/wiki/Τράπεζα

² el.wikipedia.org/wiki/Τράπεζα

- Τράπεζα Κοινοτικής Ανάπτυξης: Είναι οι τράπεζες που παρέχουν οικονομικές υπηρεσίες και πίστωση σε μη ανεπτυγμένες αγορές ή πληθυσμούς.
- Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο: Είναι ταμιευτήρια που συνδέονται με τα εθνικά ταχυδρομικά συστήματα. Η Ιαπωνία και η Γερμανία είναι παραδείγματα των χωρών με τα προεξέχοντα ταχυδρομικά ταμιευτήρια.
- Ιδιωτική Τράπεζα: Ασχολείται με λογαριασμούς μεγάλων πελατών με μεγάλη οικονομική επιφάνεια.
- Corporate Banking: Το Corporate Banking έχει ως αντικείμενο τα τραπεζικά προϊόντα που αφορούν κυρίως επιχειρήσεις και εταιρίες.
- Συνεταιριστικές: Οι συνεταιριστικές τράπεζες αποτελούν πρωτοβουλίες τοπικού κυρίως χαρακτήρα με σκοπό την ενίσχυση π.χ. των τοπικών παραγωγών γεωργικών προϊόντων.

1.3 Τραπεζικό δίκαιο

Το Τραπεζικό Δίκαιο που αποτελεί κλάδο του Εμπορικού Δικαίου ορίζει ως απαραίτητο κεφάλαιο για την σύσταση μίας τράπεζας τα 5.000.000 ευρώ. Επίσης η νομική μορφή της τράπεζας είναι η Ανώνυμη Εταιρία κατά αναγκαστικό δίκαιο εκτός από τις πιο σπάνιες περιπτώσεις των συνεταιριστικών τραπεζών. Όλες οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες από το νόμο να διατηρούν ένα αποθεματικό δηλαδή ένα ποσοστό των χρημάτων που δέχονται ως καταθέσεις δεν δύνανται να το χορηγήσουν ως δάνεια για λόγους ασφαλείας (για την κάλυψη υπέρμετρων αναλήψεων των πελατών της και την αποφυγή έκτακτων περιπτώσεων έλλειψης ρευστότητας). Οι τράπεζες όμως δεν είναι ανεξέλεγκτες στον καθορισμό των επιτοκίων και της πολιτικής των χορηγήσεων και καταθέσεων τους. Λόγω της πολύ μεγάλης ισχύος τους, οι γενικές κατευθύνσεις δίνονται από διατάξεις και νόμους καθώς και από την Κεντρική Τράπεζα της χώρας³.

1.4 Ιστορική εξέλιξη του διεθνούς τραπεζικού συστήματος⁴

Ανά τους αιώνες, η βασική ιδιότητα των τραπεζικών φορέων ήταν η συγκέντρωση χρήματος από τους καταθέτες και εν συνεχεία ο δανεισμός τους έναντι κάποιου τόκου. Τα έσοδα μιας τράπεζας προκύπτουν, αν από τον τόκο που εισπράττει η τράπεζα από τους δανειολήπτες

³ el.wikipedia.org/wiki/Τράπεζα

⁴ ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ...
dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/.../ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ+ΕΡΓΑΣΙΑ.pdf

αφαιρέσουμε τον τόκο που αποδίδει στους καταθέτες. Έσοδα για την τράπεζα προκύπτουν και από την παροχή υπηρεσιών όπως μετατροπή συναλλάγματος, προμήθειες από την διεκπεραίωση διαφόρων πληρωμών, μεταφορά χρημάτων κ.α.. Ο ρόλος που διαδραματίζουν οι τράπεζες είναι διαμεσολαβητικός. Μεσολαβώντας μεταξύ πλεονασματικών και ελλειμματικών οικονομικών μονάδων έχουν την ικανότητα να μεταβάλλουν την προσφορά χρήματος μιας οικονομίας, να επιδρούν στην αγοραστική δύναμη, να συμβάλουν καθοριστικά στην αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων μιας οικονομίας και στην ολοκλήρωση της οικονομικής διαδικασίας της παραγωγής, διανομής και κατανάλωσης. Οι δανειακές συναλλαγές έκαναν την εμφάνισή τους στην ανθρώπινη ιστορία περίπου κατά την εποχή δημιουργίας των πρώτων οργανωμένων κοινωνιών. Οργανισμοί που παρουσιάζουν ομοιότητες με τις σημερινές τράπεζες εμφανίστηκαν για πρώτη φορά στις ιταλικές πόλεις-κράτη κατά το Μεσαίωνα. Η εμφάνισή τους συνέπεσε με τη ραγδαία ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου. Η πόλη της Φλωρεντίας ήταν η έδρα των πιο εξελιγμένων τραπεζών, οι οποίες από το 12^ο αιώνα χρηματοδοτούσαν το εμπόριο μαλλιού με την Αγγλία, αλλά και τους πολέμους των άγγλων βασιλέων με τους ευγενείς. Ενδιαφέρουσα λεπτομέρεια αποτελεί το γεγονός ότι η Αγγλία της εποχής εκείνης τύγγανε από τους τραπεζίτες της αντιμετώπισης που τυγχάνουν οι χώρες του τρίτου κόσμου από τις σημερινές τράπεζες.

Η πρώτη τράπεζα που μπορεί να χαρακτηριστεί ως διεθνής, καθώς διατηρούσε υποκαταστήματα σε πολλές χώρες ήταν αυτή των Μεδίκων. Η ουσιαστική ανάπτυξη και εξέλιξη του τραπεζικού συστήματος ξεκίνησε με την βιομηχανική επανάσταση, τον 16^ο αιώνα. Η τάση προς τη μαζική παραγωγή και κατανάλωση, όπως επίσης και η μεγάλη ποικιλία των αγαθών οδήγησαν στην ανάγκη για δημιουργία μεγάλων επενδύσεων και κεφαλαίων, τοποθετώντας με τον τρόπο αυτό το τραπεζικό σύστημα στο κέντρο των εξελίξεων. Τα νέα αυτά δεδομένα οδήγησαν και στον μετασχηματισμό του ρόλου ολόκληρου του χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς η οικονομική θεωρία σταμάτησε να εστιάζει στον «πραγματικό» τομέα της οικονομίας και να θεωρεί το χρήμα ως ένα απλό μέσο συναλλαγών.

Το 1674 ιδρύθηκε η Τράπεζα της Σουηδίας, ενώ το 1694 ιδρύθηκε από μια ομάδα εμπόρων και γαιοκτημόνων η Τράπεζα της Αγγλίας (Bank of England). Οι δύο αυτές τράπεζες ήταν οι πρώτες που απέκτησαν το μονοπώλιο στην έκδοση χρήματος, δηλαδή το εκδοτικό προνόμιο (σήμερα, η Τράπεζα της Αγγλίας διατηρεί αυτό το προνόμιο όχι μόνο για την Αγγλία αλλά για όλο το Ηνωμένο Βασίλειο).

Το εκδοτικό προνόμιο ήταν αυτό που προοδευτικά έδωσε τη δυνατότητα στις Κεντρικές Τράπεζες να επηρεάζουν και να διαμορφώνουν τις πιστωτικές πολιτικές.

Σημαντική ώθηση στην ανάπτυξη και εξέλιξη της διεθνούς τραπεζικής έδωσαν, στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα, οι JPMorgan, η Lehman Brothers και η Goldman Sachs, οι οποίες χρηματοδότησαν την ανάπτυξη των αμερικανικών σιδηροδρόμων, αλλά και πολιτείες και δήμους, με την πώληση μετοχών σε ευρωπαίους επενδυτές στο Λονδίνο.

1.4.1 Η εξέλιξη και η πρόοδος της Τεχνολογίας

Η ραγδαία πρόοδος της τεχνολογίας που ακολούθησε τα επόμενα χρόνια επηρέασε σημαντικά τον τραπεζικό τομέα. Νέες δυνατότητες δημιουργήθηκαν στην διαδικασία κυκλοφορίας του χρήματος με την εισαγωγή της χρήσης των καρτών, τις ηλεκτρονικές συναλλαγές, την αποκέντρωση της διευθέτησης των πληρωμών και την εξάπλωση των συστημάτων συμψηφισμών. Οι αυτόματες πληρωμές, οι πληρωμές με τη χρήση πιστωτικών καρτών, οι αγορές με τη χρήση χρεωστικών καρτών, οδήγησαν σε μια έκρηξη του αριθμού των συναλλαγών και ως αποτέλεσμα και της κυκλοφορίας του χρήματος, καθώς παρείχαν στους καταναλωτές ασφάλεια και ευκολία στις συναλλαγές, δυνατότητα αγορών με δόσεις, δυνατότητα πραγματοποίησης συναλλαγών σε άλλες χώρες χωρίς να είναι απαραίτητη η αλλαγή νομίσματος, κλπ. Τα τελευταία χρόνια, η συνεχής βελτίωση της τεχνολογίας έδωσε τη δυνατότητα στις τράπεζες να δημιουργήσουν πιο σύνθετα και ευέλικτα χρηματοοικονομικά προϊόντα, ώστε να καλύψουν τις αυξανόμενες απαιτήσεις των πελατών. Τα τραπεζικά ιδρύματα αναγκάστηκαν να αναπροσαρμόσουν τις στρατηγικές τους και να υιοθετήσουν μια νέα, πελατοκεντρική φιλοσοφία, ιδιαίτερα στην λιανική τραπεζική, γεγονός που έφερε το μάρκετινγκ στο προσκήνιο, καθιστώντας το απαραίτητο στοιχείο για την εξέλιξη και ανάπτυξή τους. Σήμερα, ζωτικής σημασίας στοιχεία για την αποτελεσματικότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων αποτελούν η καινοτομία, όσον αφορά στα προσφερόμενα προϊόντα, και ο συνδυασμός παραδοσιακών τραπεζικών εργασιών με ολοένα και πιο σύνθετες υπηρεσίες⁵.

⁵ ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ...
dSPACE.lib.uom.gr/bitstream/2159/.../ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ+ΕΡΓΑΣΙΑ.pdf

1.5 Ιστορική εξέλιξη του ελληνικού τραπεζικού συστήματος

Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελεί τον πλέον διεθνοποιημένο τομέα της οικονομίας μας. Αναπτύχθηκε με αλματώδεις ρυθμούς τα τελευταία χρόνια, ανάπτυξη η οποία αντικατοπτρίζει σε μεγάλο βαθμό την επίδραση της ευρωπαϊκής νομισματικής ενοποίησης και χρηματοπιστωτικής ολοκλήρωσης.

Ο τραπεζικός κλάδος αποτελεί στην Ελλάδα τον κυρίαρχο διάυλο διοχέτευσης δανειακών κεφαλαίων στις ελλειμματικές οικονομικές μονάδες - επενδύτες και καταναλωτές. Η εύρυθμη λειτουργία του, σε όρους σταθερότητας και αποτελεσματικότητας, έχει ήδη συμβάλλει και μπορεί περαιτέρω να συμβάλει στην άριστη δυνατή κατανομή των πόρων της οικονομίας και κατ' επέκταση στην ευημερία των πολιτών. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα τελεί στις μέρες μας σ' ένα κρίσιμο σταυροδρόμι στρατηγικών επιλογών οι οποίες θα επηρεάσουν το μέγεθος και την κερδοφορία, την εταιρική διάρθρωση και ταυτότητα, τον γεωγραφικό και επιχειρηματικό προσανατολισμό των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων.

Η έναρξη της τραπεζικής λειτουργίας στην Ελλάδα τοποθετείται στα μέσα του 18ου αιώνα, επί Ιωάννη Καποδίστρια, όταν το 1828 ιδρύθηκε η πρώτη ελληνική τράπεζα, υπό την επωνυμία «Εθνική Χρηματιστηριακή Τράπεζα». Η Εθνική Χρηματιστηριακή Τράπεζα λειτουργούσε με τη μορφή Κρατικής Τράπεζας, ενώ η κύρια δραστηριότητά της ήταν η έκδοση έντοκων ομολόγων έναντι των παρεχομένων προς την τράπεζα κεφαλαίων. Οι δραστηριότητές της δεν περιελάμβαναν καμία άλλη τραπεζική συναλλαγή, ενώ δεν είχε εκδοτικό προνόμιο, το δικαίωμα δηλαδή έκδοσης τραπεζογραμματίων. Η λειτουργία της Εθνικής Χρηματιστηριακής Τράπεζας διεκόπη το 1835.

Ουσιαστικά η έναρξη του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και η άσκηση τραπεζικής πίστης τοποθετείται στο 1839, χρονιά ίδρυσης της Ιονικής Τράπεζας, ενώ τα Ιόνια Νησιά τελούσαν ακόμη υπό την Αγγλική κυριαρχία. Η λειτουργία της Ιονικής Τράπεζας συνεχίστηκε και μετά την απελευθέρωση των Ιονίων και την προσάρτησή τους στην Ελλάδα το 1864, ενώ της παραχωρήθηκε και το εκδοτικό προνόμιο, το οποίο διατήρησε έως το 1920. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι η Ιονική Τράπεζα δεν ήταν η μόνη που την εποχή εκείνη διατηρούσε το εκδοτικό προνόμιο. Η τράπεζα Ηπείρου- Θεσσαλίας, με έτος ίδρυσης το 1881 και έχοντας ως έδρα το Βόλο και πέντε υποκαταστήματα είχε επίσης εκδοτικό προνόμιο. Επίσης και η Τράπεζα Κρήτης, η οποία ιδρύθηκε το 1889 με έδρα τα Χανιά, είχε δικαίωμα έκδοσης χαρτονομισμάτων στην Κρήτη. Χρονολογία- σταθμός στην εξέλιξη του ελληνικού τραπεζικού συστήματος αποτελεί το 1841, έτος ίδρυσης της Εθνικής Τράπεζας της

Ελλάδος. Αποτέλεσε το εναρκτήριο της καλά οργανωμένης πίστης σε μια πληθώρα τομέων της οικονομικής δραστηριότητας, διότι παράλληλα με το εκδοτικό προνόμιο που διατηρούσε, λειτουργούσε και σαν εμπορική τράπεζα, καθώς ήταν η κύρια πηγή άντλησης κεφαλαίων για τις ελληνικές επιχειρήσεις.

Την περίοδο μετά την απελευθέρωση κι μέχρι το 1900 ιδρύθηκε ένας σημαντικό αριθμός τραπεζών στην Ελλάδα. Οι τράπεζες αυτές λειτουργούσαν είτε με την μορφή εμπορικών τραπεζών ή πιστωτικών συνεταιρισμών ή ναυτιλιακής πίστεως ή βιομηχανικής πίστεως. Οι περισσότερες όμως από τις τράπεζες αυτές δεν κατάφεραν να ανταπεξέλθουν τις δύσκολες συνθήκες του πολέμου του 1897, και αναγκάστηκαν να διακόψουν τις λειτουργίες τους. Οι μόνες που επιβίωσαν ήταν η Εθνική, η Ιονική, η Τράπεζα Αθηνών και η Τράπεζα Κρήτης. Στις αρχές του 20ου αιώνα σημειώθηκε μια νέα αύξηση στην ίδρυση τραπεζών. Ενδεικτικά αναφέρονται οι παρακάτω:

1. Τράπεζα Μυτιλήνης, με έτος ίδρυσης το 1901,
2. Λαϊκή Τράπεζα Δομοκού, με έτος ίδρυσης το 1902,
3. Τράπεζα Ανατολής, με έτος ίδρυσης το 1904,
4. Λαϊκή Τράπεζα, με έτος ίδρυσης το 1905,
5. Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, με έτος ίδρυσης το 1907,
6. Τράπεζα Πειραιώς, με έτος ίδρυσης το 1916 κ.α.

Ο μεγάλος αριθμός τραπεζών που ιδρύθηκαν ήταν αποτέλεσμα των ευνοϊκών συνθηκών που επικρατούσαν στην Ελλάδα μετά την επιτυχή έκβαση των Βαλκανικών πολέμων. Καθώς ο πληθυσμός της χώρας διπλασιάστηκε, αυξήθηκαν οι ανάγκες επενδυτικής δραστηριότητας, γεγονός που, σε συνδυασμό με την αύξηση των εμπορικών συναλλαγών, έκανε επιτακτική την ανάγκη εξεύρεσης κεφαλαίων και παροχής πιστωτικών διευκολύνσεων. Σημαντική λεπτομέρεια αποτελεί το γεγονός ότι το έτος 1927 στην Ελλάδα λειτουργούσαν 38 πιστωτικά ιδρύματα, αριθμός δυσανάλογος με την πληθυσμιακή πυκνότητα της εποχής. Στα τέλη της δεκαετίας του 1920 (1928) ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδος και διαμορφώθηκε για πρώτη φορά ένα κανονιστικό πλαίσιο για τη λειτουργία των τραπεζών. Μεταπολεμικά ο κρατικός εναγκαλισμός του τραπεζικού συστήματος υπήρξε ιδιαίτερα έντονος. Ο θεσμικός, λειτουργικός και τεχνολογικός εκσυγχρονισμός του ελληνικού τραπεζικού συστήματος άρχισαν στα μέσα της δεκαετίας του 1980. Η περίοδος μέχρι και το 1996 χαρακτηρίζεται από τον έντονο κρατικό παρεμβατισμό, παρά τη σταδιακή απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος, διότι οι τρεις από τις πέντε μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες βρισκόταν υπό τον πλήρη κρατικό έλεγχο.

Η απελευθέρωση της περιόδου 1990-1996 είχε σαν αποτέλεσμα την αναδόμηση του τραπεζικού συστήματος και τον περιορισμό των μεριδίων που ελέγχονταν από το κράτος, και ταυτόχρονα την ενίσχυση των ιδιωτικών τραπεζών. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα απέκτησε νέα δομή, με την εμφάνιση νέων, ανταγωνιστικών τραπεζών, και ένα μεγάλο κύμα συγχωνεύσεων και εξαγορών.

Επιπλέον, ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της περιόδου αυτής είναι η κατακόρυφη χρηματιστηριακή άνοδος, η οποία αύξησε κατά πολύ τα κέρδη των τραπεζών. Πρωταγωνιστικό ρόλο στις εξαγορές κατείχαν η Alpha Bank, η EFG Eurobank και η Τράπεζα Πειραιώς, σε μια προσπάθεια να αυξήσουν τα μεγέθη τους και την επιχειρηματική τους παρουσία στο νέο, απαιτητικό και ανταγωνιστικό, ευρωπαϊκό περιβάλλον. Παρά την αύξηση του βαθμού συγκέντρωσης που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα γενικά παραμένει ανταγωνιστικό, έχοντας χαμηλά εμπόδια εισόδου. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι το βασικό εμπόδιο εισόδου στον τραπεζικό κλάδο είναι τα πολύ υψηλά κεφάλαια που απαιτούνται για εποπτικούς λόγους.

Σε επίπεδο ευρωπαϊκής αγοράς, η ελληνική τραπεζική αγορά θεωρείται τοπική, μικρή σε μέγεθος, και χαρακτηρίζεται από σχετικά υψηλή κερδοφορία, η οποία επιτυγχάνεται μέσω ενός εντεινόμενου ανταγωνιστικού περιβάλλοντος. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα διακρίνεται επίσης για τις τεχνολογικές του επιτυχίες και την ανάπτυξη δικτύου την οποία έχει πραγματοποιήσει. Ο αριθμός των τραπεζικών καταστημάτων και των ATM έχει αυξηθεί με ραγδαίους ρυθμούς τα τελευταία χρόνια, στο πλαίσιο των προσαρμογών του συστήματος στα διεθνή δεδομένα. Παράλληλα, η επέκταση των ελληνικών τραπεζών στο χώρο της Ν.Α. Ευρώπης, αλλά και η διεθνής παρουσία των ελληνικών τραπεζών γενικότερα προσδίδουν νέα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά στο τραπεζικό σύστημα εμπλουτίζοντάς το με εξωστρέφεια, μεταλλάξεις, αλλά και κινδύνους.

Τα γενικά χαρακτηριστικά του ελληνικού τραπεζικού συστήματος προσδιορίστηκαν και από ένα ευρύ φάσμα νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων, υπηρεσιών και εργαλείων. Συγκεκριμένα, σε ότι αφορά τα χρηματοοικονομικά εργαλεία, μερικά εκ των κυριότερων είναι: τα swaps, τα futures (προθεσμιακά συμβόλαια), τα χρηματοοικονομικά δικαιώματα προαίρεσεως (options), οι ομολογίες υψηλού κινδύνου (junk bonds), οι ομολογίες δύο νομισμάτων (dual currency bonds), τα γραμμάτια κυμαινόμενου επιτοκίου (floating rate notes), τα βραχυπρόθεσμα γραμμάτια (note issuance facilities), τα οποία αντικατέστησαν τα

παλαιότερα κοινοπρακτικά δάνεια, τα πιστοποιητικά καταθέσεων (CDs), τα εμπορικά ομόλογα (commercial paper), τις επιταγές αποδοχής τράπεζας (banker's acceptances) κ.ά⁶.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^Ο ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

2.1 Δομή του τραπεζικού συστήματος⁷

2.1.1 Φορείς που δραστηριοποιούνται στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα

Όπως έχει επισημανθεί και στην προηγούμενη μελέτη της ΕΕΤ λόγω της παγκοσμιοποίησης της τραπεζικής αγοράς, της ελεύθερης κυκλοφορίας ανθρώπων, επιχειρήσεων και κεφαλαίων και των δυνατοτήτων που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία επικοινωνιών, οι έλληνες συναλλασσόμενοι μπορούν σήμερα να αναζητούν και να επιλέγουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες από έναν πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων και τους ανά τον κόσμο ανταποκριτές ή συνεργάτες τους. Στοιχεία για τις κατηγορίες φορέων παροχής τραπεζικών υπηρεσιών στην Ελλάδα δημοσιεύει τακτικά η Τράπεζα της Ελλάδος. Οι πιο πρόσφατες σχετικές δημοσιεύσεις περιέχουν πίνακες και καταλόγους σύμφωνα με τους οποίους τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες προσφέρονται σήμερα στην Ελλάδα από 467, έναντι 462 το προηγούμενο έτος, πιστωτικούς οργανισμούς. Τους οργανισμούς αυτούς η Τράπεζα της Ελλάδος ταξινομεί ως εξής :

- 62 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα.
- 351 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες χωρίς επί τόπου παρουσία τους.
- 54 λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος .

⁶ ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ...
dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/.../ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ+ΕΡΓΑΣΙΑ.pdf

⁷ Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010 - Ελληνική Ένωση Τραπεζών
www.hba.gr/main/Ereunes.../EllinikoTrapezikoSistima2011.pdf

2.1.2 Πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, τον Απρίλιο του 2011, ήταν στην Ελλάδα εγκατεστημένα και λειτουργούσαν 62 πιστωτικά ιδρύματα (έναντι 65 τον Νοέμβριο του 2010), εκ των οποίων:

1. 34 πιστωτικά ιδρύματα (18 εμπορικές και 16 συνεταιριστικές τράπεζες) που έχουν καταστατική έδρα στην Ελλάδα, έχουν αδειοδοτηθεί και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος και υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3601/2007 ,
2. 22 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, επίσης, υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) του ν. 3601/2007, εποπτευόμενα από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής των πιστωτικών ιδρυμάτων,
3. 5 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς δεν υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης και
4. 1 πιστωτικό ίδρυμα που έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του ν. 3601/2007, δηλαδή το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων.

Έως το τέλος Απριλίου 2011 αποχώρησαν από τη χώρα μας τρία υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων με έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ ένα πιστωτικό ίδρυμα άρχισε να λειτουργεί ως υποκατάστημα πιστωτικού ιδρύματος με έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης .

2.1.3 Πιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες εξ αποστάσεως

Επιπλέον των παραπάνω πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν μόνιμη εμπορική παρουσία στην Ελλάδα, τραπεζικές υπηρεσίες (πληρωμών ή χρηματοδότησης) προς ελληνικά φυσικά ή νομικά πρόσωπα δύνανται, επίσης, να παρέχουν, και παρέχουν, 351 πιστωτικά ιδρύματα (έναντι 334 τον Απρίλιο του 2010), τα οποία εδρεύουν σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ). Τα εν λόγω πιστωτικά ιδρύματα εποπτεύονται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής τους και, κατά τα προβλεπόμενα από τον ν. 3601/2007, έχουν απλώς γνωστοποιήσει στην Τράπεζα της Ελλάδος «ενδιαφέρον παροχής υπηρεσιών χωρίς

εγκατάσταση ». Η κατανομή τους αναλόγως χώρας προέλευσης ήταν, τον Μάιο 2011, η εξής (εντός παρενθέσεων οι αντίστοιχοι αριθμοί για τον Απρίλιο 2010):

Αριθμός Ιδρυμάτων 2010-11	Χώρα προέλευσης	Αριθμός Ιδρυμάτων 2010-11
28(27)	Κύπρος	7(5)
6(5)	Λιχτεστάιν	3(3)
40(38)	Λουξεμβούργο	33(34)
4(43)	Μάλτα	7(5)
6(5)	Νορβηγία	2(2)
4(5)	Ολλανδία	26(25)
1(1)	Ουγγαρία	2(2)
79(75)	Πολωνία	1(1)
30(29)	Πορτογαλία	3(3)
1(1)	Σουηδία	3(4)
6(6)	Τσεχία	1(1)
9(8)	Φιλανδία	7(6)
ενώ το 2011 334		

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Πίνακες Εποπτευομένων Ιδρυμάτων, Μάιος 2011 Αριθμός ιδρυμάτων Χώρα

Στο χρονικό διάστημα Απρίλιος 2010 - Μάιος 2011 ο αριθμός των πιστωτικών ιδρυμάτων αυτής της κατηγορίας αυξήθηκε κατά 5%, με σημαντικότερη συμβολή στην ανωτέρω αύξηση να παρουσιάζουν τα πιστωτικά ιδρύματα από Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία και Γαλλία. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι το 70% των πιστωτικών ιδρυμάτων που παρέχουν στην Ελλάδα εξ αποστάσεως χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες είναι εγκατεστημένα και λειτουργούν σε κράτη μέλη της ευρωζώνης. Μεταξύ των κρατών μελών της ευρωζώνης μόνο πιστωτικά ιδρύματα εγκατεστημένα στη Σλοβενία και Σλοβακία δεν έχουν γνωστοποιήσει μέχρι σήμερα σχετικό ενδιαφέρον στην Τράπεζα της Ελλάδος.

2.1.4 Λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Επιπλέον των προαναφερθέντων (υπό α και β) πιστωτικών ιδρυμάτων, στην Ελλάδα λειτουργούν άλλες 54 εταιρείες (έναντι 57 τον Απρίλιο του 2010) του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι οποίες εξειδικεύονται στην παροχή συγκεκριμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (εκτός της αποδοχής καταθέσεων από το κοινό, υπηρεσία που σύμφωνα με τη νομοθεσία επιτρέπεται να παρέχεται μόνον από τα πιστωτικά ιδρύματα) και εποπτεύονται, επίσης, από την Τράπεζα της Ελλάδος. Η κατανομή τους, ανά κατηγορία επιχειρήσεων, έχει ως εξής :

	Αριθμός Εταιριών	
	2011	2010
Ανταλλακτήρια Συναλλάγματος	10	13
Εταιρίες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης	12	12
Εταιρίες Πρακτορείας Επιχειρηματικών Απαιτήσεων	5	5
Εταιρίες Παροχής Πιστώσεων	4	4
Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος (χωρίς εγκατάσταση)	11	10
Χρηματοδοτικά Ιδρύματα (χωρίς εγκατάσταση)	2	2
Ιδρύματα Πληρωμών	7	11
Αντιπρόσωποι Ιδρυμάτων Πληρωμών	3	
Σύνολο	54	57

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Πίνακες Εποπτευομένων Ιδρυμάτων

Με εξαίρεση τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος, ο αριθμός των εταιρειών λοιπών κατηγοριών παρουσιάστηκε αμετάβλητος ως προς τους απόλυτους αριθμούς των δραστηριοποιούμενων εταιρειών. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει το έντονο ενδιαφέρον διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών για την ελληνική αγορά και τον έντονο μεταξύ τους ανταγωνισμό στην παροχή εξειδικευμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

Επίσης, από τον Μάιο του 2011, δύο ανταλλακτήρια συναλλάγματος και τέσσερις εταιρείες παροχής πιστώσεων που έχουν πάρει άδεια από την Τράπεζα της Ελλάδος και ασκούν δραστηριότητα σύμφωνα με τις ΠΔ/ΤΕ αριθμ. 2641/2011 και 2622/2010, αντίστοιχα, δύνανται να παρέχουν κάποιες από τις υπηρεσίες πληρωμών της παραγράφου 3, του άρθρου 4 του ν. 3862/2010. Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί πως, τον Μάιο του 2011, δεκαπέντε (15) τράπεζες, από εννέα ευρωπαϊκές χώρες, διατηρούσαν στη χώρα μας γραφεία αντιπροσωπείας.

2.2 Τραπεζικά καταστήματα και εναλλακτικά δίκτυα διανομής χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση ,την ευρωζώνη και την Ελλάδα ⁸.

Η τάση αύξησης του αριθμού των τραπεζών στην Ελλάδα, συνοδεύτηκε και με αύξηση του αριθμού των καταστημάτων των τραπεζών κατά την εξαετία 2003-2008, η οποία ήταν διαρκής και υπερδιπλάσια έναντι της ευρωζώνης (Πίνακας 2). Η εν λόγω τάση αύξησης των καταστημάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων διακόπηκε κατά τη διάρκεια του 2010. Σύμφωνα με τον κατάλογο καταγραφής της παρουσίας του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα (γνωστό ως ευρετήριο HEBIC), στο τέλος Δεκεμβρίου 2010 ο αριθμός των καταστημάτων των τραπεζών στην Ελλάδα, χωρίς να υπολογίζονται τα καταστήματα της

Τράπεζας της Ελλάδος, ανέρχονταν σε 4.1839. Ωστόσο, σε σχέση με το 2008, η ποσοστιαία μεταβολή στον αριθμό των τραπεζικών καταστημάτων αυξήθηκε κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες .Η εξέλιξη αυτή αντανακλά εν μέρει την προτίμηση της πελατείας των τραπεζών στην Ελλάδα για την πραγματοποίηση τραπεζικών συναλλαγών κυρίως μέσω των καταστημάτων τους, τις προσπάθειες των εγκατεστημένων στη χώρα μας τραπεζών να αυξήσουν τα σημεία φυσικής εξυπηρέτησης της πελατείας τους και τη διεύρυνση του δικτύου καταστημάτων τους σε γεωγραφικές περιοχές της χώρας με χαμηλά ποσοστά αστικοποίησης (ορεινές περιοχές, νησιωτική Ελλάδα, κ.λπ.).

Αριθμός καταστημάτων Τραπεζών 2003-2010

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Μεταβολή % (2008-2003)	Μεταβολή % (2010-2009)
Ελλάδα	3.300	3.403	3.543	3.699	3.850	4.095	4.264	4.1839	24	-2
Ευρωπαϊκή ζώνη	206.956	211.442	214.925	228.601	233.581	238.117	μ.δ.*	μ.δ.	15	μ.δ.
Ευρωζώνη	168.730	168.476	169.644	181.499	183.981	186.363	μ.δ.	μ.δ.	10	μ.δ.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Structural Indicators for the EU Banking Sector, January 2010

*Στοιχεία ευρετηρίου HEBIC

**Μη διαθέσιμα στοιχεία

⁸ Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010 - Ελληνική Ένωση Τραπεζών
www.hba.gr/main/Ereunes.../EllinikoTrapezikoSistima2011.pdf

Παράλληλα με τη διαχρονική αύξηση του αριθμού καταστημάτων, σημαντική και συστηματική υπήρξε και κατά τη διάρκεια του 2010 η προσπάθεια των εγκατεστημένων στη χώρα μας τραπεζών να αναπτύξουν εναλλακτικά δίκτυα διανομής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, όπως αυτόματες ταμειολογιστικές μηχανές (ATM), τηλεφωνική τραπεζική (phone banking) και ηλεκτρονική τραπεζική (e-banking). Η προσπάθεια αυτή είχε ως αποτέλεσμα τη διατήρηση του αριθμού των ATM (2010: 7.58010, 2009: 7.624, 2008: 7.575, 2007: 7.270, 2006: 6.667), όσο και την αναβάθμιση και διεύρυνση των υπηρεσιών που παρέχονται μέσω αυτών, καθώς, πέραν των παραδοσιακών υπηρεσιών κατάθεσης και ανάληψης μετρητών και ερώτησης υπολοίπου, είναι πλέον δυνατή η πραγματοποίηση ποικίλων τραπεζικών συναλλαγών, όπως η μεταφορά κεφαλαίων σε λογαριασμούς τρίτων, η πληρωμή οφειλών από πιστωτικές κάρτες, καθώς και η πληρωμή λογαριασμών λοιπών επιχειρήσεων (π.χ. κοινής ωφέλειας).

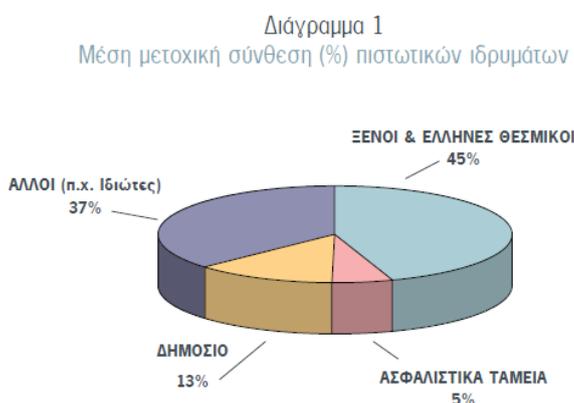
Εντυπωσιακή υπήρξε, τέλος, λαμβανομένων υπόψη των αναλογιών, η συνεχιζόμενη αύξηση των εγγεγραμμένων χρηστών¹¹ στις υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής που έχουν αναπτύξει οι ελληνικές τράπεζες. Σύμφωνα με στοιχεία της EET, στο πρώτο εξάμηνο του 2010, περισσότερα από 1.929.800 (2009: 1.719.800) φυσικά και νομικά πρόσωπα ήταν εγγεγραμμένοι χρήστες σε υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής, σημειώνοντας ετήσια αύξηση 12%. Η αξία των εγχρήματων συναλλαγών, συμπεριλαμβανομένων των ενδοτραπεζικών, διατραπεζικών και χρηματιστηριακών συναλλαγών, παρουσίασε ετήσια αύξηση 8% (ήτοι περίπου 19,7 δισ. ευρώ το πρώτο εξάμηνο του 2010 έναντι 18,3 δισ. Ευρώ (στο τέλος Ιουνίου 2009)).

2.3 Μετοχολόγιο των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών εμπορικών τραπεζών.

Το μετοχολόγιο των δεκατριών (13) εισηγμένων σήμερα στο Χρηματιστήριο Αθηνών εμπορικών τραπεζών, συντίθεται από ιδιώτες, Έλληνες και ξένους θεσμικούς επενδυτές, ασφαλιστικά ταμεία, καθώς και φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα (Διάγραμμα 1), χαρακτηρίζεται από έντονη διασπορά, καθώς και από ενισχυμένη διαπραγματευσιμότητα σε καθημερινή βάση.

Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 1, οι θεσμικοί επενδυτές, Έλληνες και ξένοι, καταλαμβάνουν ποσοστό που προσεγγίζει το 45% της μετοχικής σύνθεσης των τραπεζών με

τους ιδιώτες μετόχους να ακολουθούν με 37% και το Δημόσιο μαζί με τα ασφαλιστικά ταμεία να καταλαμβάνουν ποσοστό 18% επί της μετοχικής σύνθεσης⁹.



2.3.1 Χρηματιστηριακές εξελίξεις

Ως συνέχεια των ιδιαίτερα αρνητικών επιπτώσεων της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης στις τιμές των μετοχών τόσο του τραπεζικού κλάδου όσο και των λοιπών κλάδων στο Χρηματιστήριο Αθηνών (ΧΑ) κατά τα δύο προηγούμενα έτη, το 2010 η υποχώρηση των τιμών υπήρξε έντονη, λόγω κυρίως της αβεβαιότητας που κυριάρχησε σε ότι αφορά την πορεία της ελληνικής οικονομίας (Διάγραμμα 2).

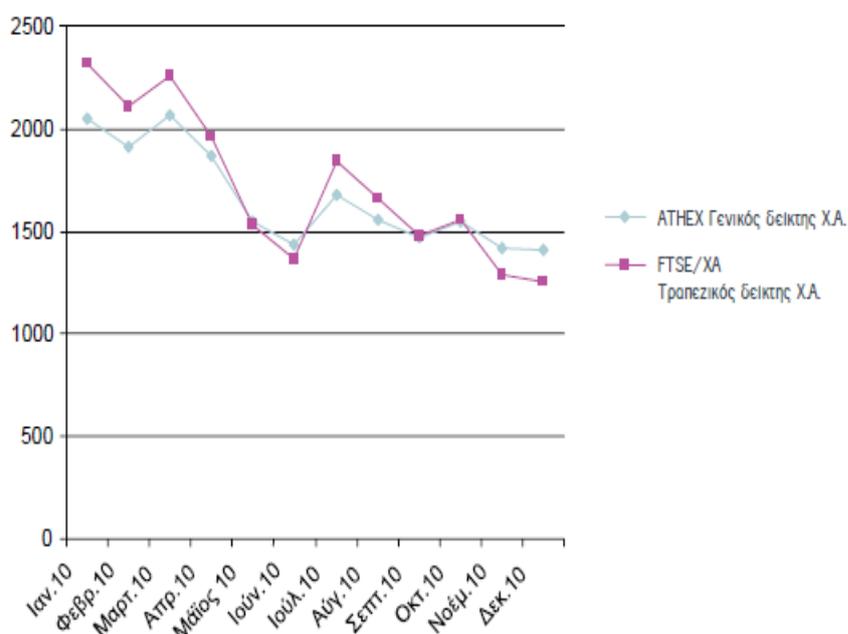
Η υποχώρηση των τιμών των μετοχών του τραπεζικού κλάδου οδήγησε σε πτώση της χρηματιστηριακής αξίας του συνόλου των εισηγμένων ελληνικών εμπορικών τραπεζών η οποία στο τέλος του 2010 κάλυπτε το 26% περίπου του συνόλου της αγοράς έναντι 33% στο τέλος του 2009, ενώ η μέση ημερήσια αξία των συναλλαγών εμφάνισε μείωση 32% περίπου σε σχέση με το 2009.

Οι εξελίξεις αυτές οφείλονται κυρίως στις πιέσεις που δέχονται οι ελληνικές τράπεζες στη ρευστότητά τους, αλλά και στην κερδοφορία τους λόγω της εγχώριας οικονομικής κατάστασης. Παράλληλα με τα ανωτέρω, τα κεφάλαια που αντλήθηκαν από τον χρηματοπιστωτικό τομέα και τις τράπεζες το 2010 μέσω του Χρηματιστηρίου Αθηνών διαμορφώθηκαν σε €3.192,5 εκατ. έναντι €3.823,6 εκατ. το 2009, παρουσίασαν δηλαδή

⁹ www.hba.gr/main/Ereunes.../EllinikoTrapezikoSistema2011.pdf

μείωση της τάξης του 16,5%, έναντι της αντίστοιχης μείωσης κατά 18,4% των κεφαλαίων που αντλήθηκαν από το σύνολο των εισηγμένων εταιρειών (€3.472,2 το 2010 έναντι €4.255,2 το 2009). Ωστόσο, το γεγονός ότι το σύνολο των κεφαλαίων που άντλησαν οι εταιρείες του χρηματοπιστωτικού τομέα ανέρχεται στο 92% του συνόλου των αντληθέντων κεφαλαίων μέσω του Χρηματιστηρίου Αθηνών, αποτελεί αδιαμφισβήτητο γεγονός για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης των επενδυτών στις μετοχές των εταιρειών του τραπεζικού τομέα¹⁰.

Διάγραμμα 2



Πηγή: Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας, Τεύχος 135, Φεβρουάριος 2011

2.4 Κεφαλαιοποίηση ελληνικών τραπεζών¹¹

Η κεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών, εξαιρουμένης της Τράπεζας της Ελλάδος, στο τέλος Δεκεμβρίου 2010 ανήλθε στα 14 δισ. ευρώ, ποσό που αντιστοιχούσε στο 26% της συνολικής κεφαλαιοποίησης του Χρηματιστηρίου Αθηνών, έναντι της αντίστοιχης κεφαλαιοποίησης στο τέλος Δεκεμβρίου 2009 η οποία ανερχόταν στα 28 δισ. ευρώ, ποσό που αντιστοιχούσε, κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, στο 33% της συνολικής κεφαλαιοποίησης του Χρηματιστηρίου Αθηνών.

¹⁰ www.hba.gr/main/Ereunes.../EllinikoTrapezikoSistema2011.pdf

¹¹ Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010 - Ελληνική Ένωση Τραπεζών
www.hba.gr/main/Ereunes.../EllinikoTrapezikoSistema2011.pdf

Παρά την τρέχουσα οικονομική συγκυρία, οι ελληνικές τράπεζες εξακολουθούν να διατηρούν την εμπιστοσύνη των επενδυτών, ελλήνων και ξένων, κατέχοντας την πρώτη θέση στις επενδυτικές επιλογές τους, έναντι άλλων κλάδων του ελληνικού χρηματιστηρίου.

2.4.1 Βασικοί οικονομικοί δείκτες των ελληνικών τραπεζών

Η συνεχής μείωση των καταθέσεων κατά περίπου €40 δισ. από τις αρχές του 2010 έως και τον Φεβρουάριο του 2011 συνέβαλε στην άνοδο του δείκτη δανείων προς καταθέσεις άνω του 100%.

Ειδικότερα, ο λόγος χορηγήσεων προς καταθέσεις και συμφωνίες επαναγοράς το 2010 ανήλθε σε 105%, αυξημένος σε σχέση με το 2009 (2009: 91%). Βάσει των στοιχείων της Τράπεζας Ελλάδος, το 2010 το υπόλοιπο των καταθέσεων και συμφωνιών επαναγοράς νοικοκυριών και επιχειρήσεων σε Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα έφθασε τα €245,3 δισ. (2009: €278,9 δισ.). Την ίδια χρονιά, το υπόλοιπο των χορηγήσεων προς επιχειρήσεις και νοικοκυριά ανήλθε στα €257,7 δισ. (2009: €249,5 δισ.).

2.4.2 Αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα ελληνικών τραπεζών

Οι ελληνικές τράπεζες παρουσίασαν το 2010 σημαντική μείωση των προ φόρων κερδών. Ειδικότερα, οι τραπεζικοί όμιλοι το 2010 εμφάνισαν ζημίες της τάξης των €800 εκατ. έναντι κερδών της τάξης των €1,3 δισ. περίπου για το προηγούμενο έτος. Η μεγάλη αυτή μείωση ήταν το αποτέλεσμα μιας σειράς παραγόντων, όπως, μεταξύ άλλων:

1. της πολιτικής σχηματισμού αυξημένων προβλέψεων που ακολουθήθηκε και το 2010, με αποτέλεσμα το ποσό των προβλέψεων να αγγίζει περίπου τα €7 δισ.
2. της μείωσης των λειτουργικών εσόδων, τα οποία μειώθηκαν σε σύγκριση με το 2009 κατά 10,7% σε επίπεδο τραπεζών και κατά 7,5% σε επίπεδο ομίλων
3. της καταγραφής ζημιών από χρηματοοικονομικές πράξεις.

2.5 Κινήσεις των ελληνικών τραπεζών το 2012¹²

2.5.1 Πως αναμένεται να αντιδράσουν οι διοικήσεις των τραπεζών στο νέο αυτό τοπίο:

A) Μείωση κόστους λειτουργίας

Ο αγώνας δρόμου στον οποίο θα επιδοθούν οι τράπεζες προκειμένου να βρουν την απαραίτητη κεφαλαιακή επάρκεια αλλά και να αποφύγουν την κρατικοποίηση τους περιλαμβάνει σημαντικά μέτρα τα οποία αφορούν το λειτουργικό τους κόστος.

Και στο 2012 θα υπάρξουν ζημιές στους ισολογισμούς των εγχώριων τραπεζικών ιδρυμάτων, τα οποία θα αναγκαστούν να προχωρήσουν σε σημαντικές μειώσεις του κόστους λειτουργίας τους. Σε αυτή την κατεύθυνση θα υπάρξει μείωση του δικτύου των καταστημάτων και περικοπή του μισθολογικού κόστους τόσο με απομάκρυνση προσωπικού όσο και με μειώσεις μισθών.

1. Το δίκτυο υποκαταστημάτων των Ελληνικών Τραπεζών θα Συρρικνωθεί.

Ως προς το δίκτυο καταστημάτων, η μείωση θα πραγματοποιηθεί με βάση γεωγραφικά κριτήρια (υπερβολική συγκέντρωση υποκαταστημάτων σε μία περιοχή) και οικονομικά κριτήρια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η διαδικασία συγχώνευσης Alpha και Eurobank η οποία υπολογίζεται πως θα έχει ως αποτέλεσμα το κλείσιμο 150-200 καταστημάτων καθώς παρατηρείται σε πολλές περιοχές αλληλοεπικάλυψη δικτύου.

Πρωταγωνιστές των εξελίξεων θα είναι οι Ελληνικές τράπεζες, καθώς τα ξένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα προχώρησαν ήδη σε σχετικές κινήσεις μέσα στο 2011 όπως η αποχώρηση της BNP Paribas και το κλείσιμο 35 καταστημάτων από την Citibank. Η Millennium σκοπεύει να συρρικνώσει σημαντικά (περίπου 35 καταστήματα) το δίκτυό της. Η Emporiki θα προχωρήσει επίσης σε μειώσεις καταστημάτων και προσωπικού, καθώς ο στρατηγικός σχεδιασμός της μητρικής εταιρείας Crédit Agricole περιλαμβάνει μείωση περίπου 2.400 θέσεων εργασίας στη Γαλλία και το εξωτερικό.

¹² capitalinvest.gr επένδυση & επιδότηση Οι κινήσεις των ελληνικών τραπεζών το 2012

2. Το μισθολογικό κόστος θα περικοπεί

Ως προς το μισθολογικό κόστος, η αρχή έγινε από το 2011 με τους υπαλλήλους των κρατικού μετοχικού ενδιαφέροντος τραπεζών, ΑΤΕbank και Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, αλλά και οι τράπεζες που θα ενταχθούν στο Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (όπως έχει ήδη γίνει με την Proton Bank). Θετικό είναι ότι οι διοικήσεις των Ελληνικών Τραπεζών δεν θέλουν και δεν σκοπεύουν να προχωρήσουν σε μείωση στους μισθούς των υπαλλήλων τους από τη νέα χρονιά ανάλογη αυτής που ισχύει για τις ΔΕΚΟ. Σημειώνεται ότι οι μειώσεις στις ΔΕΚΟ μπορούν να αγγίξουν ακόμα και το 35% ανάλογα το μισθό και την θέση που κατέχει ο κάθε υπάλληλος έτσι ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι του προϋπολογισμού του 2012.

Παράλληλα και οι ιδιωτικές τράπεζες προχωρούν σε κινήσεις μείωσης του μισθολογικού κόστους. Τέσσερις τράπεζες έχουν προχωρήσει ήδη σε γνωστοποίηση των προθέσεων τους, για μειώσεις από 10% έως 20%, στους συλλόγους εργαζομένων τους.

Ειδικότερα, η διοίκηση της Εθνικής Τράπεζας ανακοίνωσε την ανάγκη μείωσης του μισθολογικού κόστους κατά 150 εκατ. ευρώ το χρόνο, χωρίς να ανοίξει περαιτέρω τα χαρτιά της.

Η Τράπεζα Πειραιώς ανακοίνωσε την πρόθεσή της να προχωρήσει σε μεσοσταθμική μείωση της τάξης του 12%, με στόχο να εξοικονομήσει 50 εκατ. ευρώ το χρόνο από το κόστος μισθοδοσίας. Παράλληλα, ενημερώνει ότι θα προχωρήσει σε τετραήμερη εργασία, στις περιπτώσεις που δεν μπορεί να υπάρξει μείωση αποδοχών επειδή προσκρούει στα ελάχιστα όρια της συλλογικής σύμβασης.

Η Εμπορική ζήτησε μειώσεις στις αποδοχές κατά 10%, από την επιχειρησιακή σύμβαση, από τις οποίες εξαιρούνται οι υπάλληλοι που έχουν μηνιαίες αποδοχές κάτω από 1.400 ευρώ μεικτά, ενώ βάζει και ανώτατο πλαφόν μισθού (διευθυντών) τα 6.000 ευρώ μεικτά.

Τέλος, η Geniki έχει ζητήσει μειώσεις των αποδοχών κατά 15% και η διαδικασία εκκρεμεί στον ΟΜΕΔ. Οι συνταξιούχοι της τράπεζας δεν λαμβάνουν πλέον επικουρικές συντάξεις.

Στο σημείο αυτό αξίζει να γίνει μια σημαντική παρατήρηση. Επειδή υπάρχει έντονη παραφιλολογία και παραπληροφόρηση, πολλές φορές σκόπιμα, θα πρέπει να ξεκαθαριστεί πως σε καμία τράπεζα δεν έχει υπάρξει συμφωνία με τους συλλόγους εργαζομένων και δεν έχουν εφαρμοστεί οι παραπάνω μειώσεις.

B) Πώληση θυγατρικών στο εξωτερικό

Έκτος των παραπάνω κινήσεων οι Ελληνικές τράπεζες που διαθέτουν θυγατρικές στο εξωτερικό θα αντιμετωπίσουν το φάσμα πώλησης τους, έναντι εξαιρετικά χαμηλού τιμήματος.

Το πολύ άσχημο οικονομικό κλίμα παγκοσμίως και η ανάγκη κεφαλαιακής επάρκειας οδηγούν πολλές ευρωπαϊκές τράπεζες σε «επιθετικές» πωλήσεις περιουσιακών στοιχείων, δημιουργώντας συμφόρηση στην αγορά. Η καθυστέρηση των εγχώριων τραπεζών να αναλάβουν δράση –κάτι που τόσο η Τράπεζα της Ελλάδος όσο και η τρόικα ζητούσαν επίμονα από το 2010– μπορεί να αποδειχτεί μοιραία. Με δεδομένη την οικονομική κρίση, είναι εξαιρετικά αμφίβολο αν και σε τι τιμές θα μπορέσουν να διαθέσουν περιουσιακά τους στοιχεία, με τον κλάδο να συρρικνώνεται, την παγκόσμια οικονομία να κλυδωνίζεται και τις μεγάλες ευρωπαϊκές τράπεζες να σπεύδουν να πουλήσουν επίλεκτα περιουσιακά στοιχεία προκειμένου να ενισχύσουν τα κεφάλαιά τους. Η πορεία του Ελληνικού Χρηματιστηρίου δυσχεραίνει περαιτέρω το εγχείρημα.

2.5.2 Ποια είναι τα τρέχοντα προβλήματα του κλάδου

A) Μέσα από τα σημερινά προβλήματα του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος ξεχωρίζουν:

1. Η απόσυρση μεγάλου ποσού καταθέσεων, μεγέθους 80 δις ευρώ μεταξύ 2009 – 2011 (εκ των οποίων τα 55 δις από το τέλος του 2009) λόγω κρίσης, αβεβαιότητας για τις εξελίξεις σε Ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο και φυγής κεφαλαίων.
2. Το μεγάλο μερίδιο (περίπου 60 δις ευρώ) απαξιωμένων ελληνικών κρατικών ομολόγων στα τραπεζικά χαρτοφυλάκια.
3. Το σημαντικό πρόβλημα ρευστότητας και μεγάλος βαθμός εξάρτησης από την ΕΚΤ καθώς αποτελεί σήμερα το κύριο δανειστή τους σε αντιδιαστολή με τον παλαιό και εύκολο τρόπο δανεισμού τους (μέσω της διατραπεζικής αγοράς).
4. Η σημαντική αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και ταυτόχρονη αύξηση των επισφαλειών και το 2012
5. Οι νέες και σοβαρές πιέσεις από το πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων (PSI) και ενδεχόμενο μεγαλύτερου κουρέματος του Δημόσιου Χρέους.

6. Οι σοβαρές ανάγκες ανακεφαλαιοποίησης μέσω ΤΧΣ – ΕFSM παρά τα πακέτα βοήθειας τα οποία έχουν ήδη δοθεί.
7. Η συρρίκνωση των μετοχικών αξιών και των χρηματιστηριακών κεφαλαιοποιήσεων με συνέπεια την δυσχέρεια υλοποίησης μελλοντικών αυξήσεων κεφαλαίου.

Β) Μη εξυπηρετούμενα δάνεια και αύξηση επισφαλειών το 2012.

Ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα για τις Ελληνικές Τράπεζες, με κοινωνικές προεκτάσεις, πέρα των καθαρά οικονομικών, είναι τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Το 2012 θα συνεχίσει να αυξάνεται το ποσοστό τους σε σχέση με το σύνολο των δανείων. Ξένοι οίκοι αξιολόγησης αναφέρουν πως το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων θα αυξηθεί, από το 15% που έχει υπολογιστεί για το τέλος του 2011, στο 20% το 2012. Υπενθυμίζεται πως σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της ΤτΕ, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ανήλθαν στο τέλος Ιουνίου στο 12,8%, που αντιστοιχεί σε ποσό ύψους 32,2 δις ευρώ. Η οικονομική ύφεση, η συνεχιζόμενη και αυξανόμενη φορολογία οδηγούν μαθηματικά στην μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος και στην εμφάνιση φαινομένων όπου ακόμη και οι καλοί και συνεπείς πελάτες, τώρα πλέον, να αντιμετωπίζουν προβλήματα αποπληρωμής ή και ακόμη να αδυνατούν να αντεπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους. Αυτό θα οδηγήσει σε ραγδαία αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων μέσα στο 2012 κάτι που μεταφράζεται ποσοτικά, σε ποσά ύψους περί τα 50 δις ευρώ (πρόσφατη έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας Ελλάδος).

Γ) Οι συνέπειες από την μείωση χορηγήσεων.

Οι τράπεζες τα χρόνια προ κρίσης αποτελούσαν την ατμομηχανή τόσο της Ελληνικής Οικονομίας όσο και του Ελληνικού Χρηματιστηρίου. Οι χορηγήσεις δανείων συντελούσαν στην πραγματοποίηση επενδύσεων, στην αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης και κατά συνέπεια στην αύξηση του ΑΕΠ.

Σήμερα τα πράγματα έχουν αλλάξει προς το χειρότερο. Τα τεράστια προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες, τις έχουν οδηγήσει στη μείωση της χρηματοδότησης, η οποία θα συνεχισθεί και το 2012.

Συνέπειες αυτής της μείωσης χρηματοδότησης είναι οι εξής:

1. Η σημαντική μείωση του δείκτη ιδιωτικής οικονομικής δραστηριότητας που θα οδηγήσει σε σημαντική συρρίκνωση του ΑΕΠ της χώρας.
2. Παράλληλα, η πτώση του ΑΕΠ και της ιδιωτικής οικονομικής δραστηριότητας ως επακόλουθο της έλλειψης ρευστότητας στην αγορά θα επηρεάσει αρνητικά και την αγορά εργασίας. Η απασχόληση θα μειωθεί ενώ αντίστοιχα η ανεργία θα ανέλθει, σύμφωνα με μελέτες, ίσως και άνω του 20%.

2.6 Αξιολόγηση των Ελληνικών Τραπεζών από τους τρεις μεγάλους οίκους αξιολόγησης

2.6.1 Τι είναι οι οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας¹³.

Οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας ή οίκοι αξιολόγησης ονομάζονται οι οργανισμοί, οι όποιοι αξιολογούν την πιστοληπτική ικανότητα των δανειζόμενων (οπού οι δανειζόμενοι μπορεί να είναι ιδιώτες, επιχειρήσεις ή το κράτος) καθώς και τα χρεόγραφα που εκδίδουν οι δανειζόμενοι με σκοπό να αντιμετωπίσουν οι δανειστές το μειονέκτημα της ασύμμετρης πληροφόρησης που αντιμετωπίζουν κατά το δανεισμό. Οι οργανισμοί αυτοί προσφέρουν έγκυρες και ανεξάρτητες υπηρεσίες αξιολόγησης. Οι βαθμολογίες τους αντανακλούν την άποψη τους για την ικανότητα και την προθυμία του οφειλέτη να ανταποκριθεί στις οικονομικές υποχρεώσεις του. Οι βαθμολογίες αυτές διεξάγονται έπειτα από έρευνά και μελέτη, επίσης περιλαμβάνουν την μελλοντική επίδοση του οφειλέτη καθώς και πληροφορίες για την διαχείριση, τις οικονομικές συνθήκες και τις προοπτικές του, σύμφωνα με το ιστορικό απόδοσης. Τα αποτελέσματα αυτά (οι βαθμολογίες) χρησιμοποιούνται από όλους τους συμμετέχοντες στην αγορά (π.χ. επενδυτές, εκδότες, επενδυτικές τράπεζες, εμπόρους, και κυβερνήσεις) για να λαμβάνουν επενδυτικές και χρηματοδοτικές αποφάσεις. Οι αξιολογήσεις πραγματοποιούνται στις μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις (ομόλογα) και στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις (συναλλαγματικές) εταιρειών, χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, δήμων και κρατών.

¹³ eureka.lib.teithe.gr:8080/bitstream/handle/10184/.../ZHULEKU

Οι οργανισμοί αυτοί έχουν την δυνατότητα να προσφέρουν δεδομένα και στοιχεία και στα δυο μέρη μιας πιστωτικής σχέσης, δηλαδή είναι σε θέση να πληροφορούν και τον δανειστή και τον δανειζόμενο. Στον δανειστή προσφέρει πληροφόρηση σχετικά με τον πιστωτικό κίνδυνο που εμπεριέχεται στις εναλλακτικές επενδυτικές ευκαιρίες, ενώ στον δανειζόμενο προσφέρει την απαραίτητη πληροφορία για να προσαρμόσει τις εσωτερικές του διαδικασίες και δραστηριότητες σύμφωνα με τα πρότυπα πιστοληπτικής ικανότητας.

Ανάμεσα στις κορυφαίες διεθνείς εταιρείες αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας στις πρώτες θέσεις κατατάσσονται οι:

α) Moody's

β) Standard & Poor's

γ) Fitch Ratings

Ακολουθεί συνοπτικός πίνακας σχετικά με τις κλίμακες αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας που χρησιμοποιούνται από τις εταιρείες αυτές.

Κλίμακες αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας από Standard & Poor's.

	Moody's	S&Ps	Fitch
Επενδυτικά ομόλογα			
Ομόλογα με την υψηλότερη βαθμολογία. Αριστο επίπεδο πιστοληπτικής ικανότητας με χαμηλό ποσοστό επενδυτικού κινδύνου.	Aaa	AAA	AAA
Καλό επίπεδο πιστοληπτικής ικανότητας, υψηλής ποιότητας ομόλογα με πολύ χαμηλό πιστωτικό κίνδυνο.	Aa1	AA+	AA+
Υψηλής ποιότητας ομόλογα με χαμηλό πιστωτικό κίνδυνο, εταιρία μέσου μεγέθους.	A1	A+	A+
	A2	A	A
	A3	A-	A-
Μέσο επίπεδο πιστοληπτικής ικανότητας με σχετικά υψηλό κίνδυνο, ίσως να μην είναι αρκετά χρεωμένη.	Baa1	BBB+	BBB+
	Baa2	BBB	BBB
	Baa3	BBB-	BBB-
ΜΗ-επενδυτικά ομόλογα (σκουπίδια)			
Αποδεκτό επίπεδο πιστοληπτικής ικανότητας αλλά με υψηλό κίνδυνο, καθώς το μέλλον τους δεν μπορεί να προβλεφθεί και να εξασφαλιστούν οι αποδόσεις τους.	Ba1	BB+	BB+
	Ba2	BB	BB
	Ba3	BB-	BB-
Ενεργητικό με σχετικά αποδεκτό επίπεδο ποιότητας.	B1	B+	B+
	B2	B	B
	B3	B-	B-
Οριακά αποδεκτό επίπεδο πιστοληπτικής ικανότητας αδύναμη οικονομική κατάσταση, ανεπαρκείς πηγές εσόδων.	Caa1-Caa3	CCC	CCC

Τα ομόλογα αυτά θεωρούνται έντονα κερδοσκοπικά με πολύ υψηλό κίνδυνο.	Ca	CC	CC
Ομόλογα της χαμηλότερης τάξεως χωρίς να δημιουργούν επενδυτικά οφέλη	C	SD	SD
Ομόλογα που αθετούν οποιαδήποτε πληρωμή τόκων και αρχικού κεφαλαίου. Αυτό σημαίνει ότι η εταιρία οδεύει προς την πτώχευση η είδη έχει χρεοκοπήσει.	-	D	D

Πηγή: *Emily McClintock Ekins and Mark A. Calabria, (2012) «Regulation, Market Structure and Role of the Credit Rating Agencies»

* el.Wikipedia.org «Οργανισμός Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας»

2.6.2 Υποβαθμίσεις του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος ¹⁴

Από την μια πλευρά, οι ανεξέλεγκτες δαπάνες του κράτους σε συνδυασμό με τον συνεχή δανεισμό (το οποίο δημιουργεί αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος και του χρέους) και από την άλλη πλευρά, οι επιπτώσεις της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, δημιουργήθηκε ένας φόβος από την πλευρά των επενδυτών σχετικά με την ικανότητα της χώρας να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της. Κάτω από αυτές τις οικονομικές συνθήκες, η Ελλάδα ήρθε αντιμέτωπη όχι μόνο με την υποβάθμιση της πιστοληπτικής της ικανότητας, αλλά, και με υποβάθμισης του τραπεζικού συστήματος. Η δύσκολη οικονομική κατάσταση της Ελλάδας αλλά και οι φήμες που ξέσπασαν σε παγκόσμιο επίπεδο για την αναξιοπιστία της χώρας λόγω των συνεχών αναθεωρήσεων για το ποιο είναι τελικά το χρέος της, δεν άφησαν ανεπηρέαστους τους οίκους αξιολόγησης. Τον Δεκέμβριο του 2009 η Fitch, Standard & Poor's και Moody, υποβάθμισαν διαδοχικά τις πέντε μεγαλύτερες τράπεζες της Ελλάδος, κυρίως λόγω της επιδείνωσης της χρηματοοικονομικής τους ικανότητας και της αδυναμίας της κυβέρνησης να στηρίξει το τραπεζικό σύστημα. Ακόλουθη, συνοπτικός πίνακας σχετικά με την υποβάθμιση της δραστηριότητας των τραπεζών.

Το ίδιο κλίμα επικρατεί και κατά την διάρκεια του πρώτου τριμήνου του 2010. Η αγορά αποδεικνύεται ακόμη πιο ευαίσθητη, εύθραυστη και ευάλωτη στις μεταβαλλόμενες συνθήκες. Η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των ελληνικών τραπεζών χειροτερεύει ακόμα περισσότερο, κυρίως, λόγω του αυξανόμενου κόστους χρηματοδότησης και του αρνητικού κλίματος που επικρατούσε εκείνη την εποχή στις αγορές.

¹⁴ eureka.lib.teithe.gr:8080/bitstream/handle/10184/.../ZHULEKU

Οι τράπεζες ήταν σε μεγάλο βαθμό εξαρτημένες από την ΕΚΤ σχετικά με την χρηματοδότηση τους, διότι δεν μπορούσαν να καλύψουν τις ανάγκες τους λόγω υψηλού κόστους και περιορισμένης πρόσβασης στις διατραπεζικές αγορές. Τα spreads των κρατικών ομολόγων συνέχισαν να αυξάνονται και το δεύτερο τρίμηνο του 2010, ενώ η Ελληνική οικονομία δεν μπορούσε να αντλήσει κεφάλαια για την κάλυψη των αναγκών της. Στις 23/04/2010 η κυβέρνηση προκειμένου να αποφύγει την πτώχευση, αποφάσισε να ενεργοποιήσει το πακέτο επείγουσας οικονομικής διάσωσης.

Παρόλα αυτά η κατάσταση παραμένει κρίσιμη και το τραπεζικό σύστημα δέχεται ακόμη μια αξιολόγηση από τους οίκους αξιολόγησης. Οι υποβαθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2010 συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα. Κατά την διάρκεια του δεύτερου τριμήνου τα πράγματα είχαν δυσκολέψει ακόμα περισσότερο για τις τράπεζες. Μερικές μέρες πριν από την ενεργοποίηση του πακέτου διάσωσης, στις 09/04/2010, η Fitch ξανά υποβαθμίζει τις ελληνικές τράπεζες. Ωστόσο, την επόμενη μέρα η απόδοση της αγοράς συναλλαγών έδειξε ότι οι επενδυτές δεν επηρεαστήκαν σημαντικά από την ανακοίνωση της Fitch και μάλιστα διαπιστώθηκε ότι η πλειοψηφία των τραπεζικών αποθεμάτων είχαν εξαιρετικά υψηλές αποδόσεις. Μετά την συμφωνία της κυβέρνησης με το ΔΝΤ και την ΕΕ, η οποία εγγυάται αδιάκοπη χρηματοδότηση της χώρας, οι οικονομικές συνθήκες της Ελλάδος άρχισαν να σταθεροποιούνται. Αυτό όμως δεν φαίνεται να έπεισε τους οίκους αξιολόγησης και ιδιαίτερα την Fitch, η οποία υποβαθμίζει τις ελληνικές τράπεζες τις 16/07/2010 από (BBB)- σε BBB- την NBG, την EFG, την ALPHA, και την PIREAUS, ενώ την ΑΤΕ την υποβαθμίζει από (BB+)- σε BBB-.

Τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα των ελληνικών τραπεζών σε ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου και η αυξανόμενη αβεβαιότητα για την ικανότητα της χώρας να μείωση το χρέος της σε ένα βιώσιμο επίπεδο, ήταν κάποια από τα αίτια που οδήγησαν το τραπεζικό σύστημα στην υποβάθμιση του. Συνεχίζονται οι δύσκολες στιγμές για το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα και το 2011. Η ευρωπαϊκή κρίση χρέους φαίνεται να έχει γίνει ανεξέλεγκτη. Μετά την Ιρλανδία και την Πορτογαλία, σε πολύ δυσμενή κατάσταση βρισκόταν και η Ισπανία, η οποία ήταν πολύ κοντά στο να ζητήσει πακέτο στήριξης από την Ε.Ε. Οι οίκοι αξιολόγησης υποβαθμίζουν και πάλι την πιστοληπτική ικανότητα των τραπεζών. Αυτή τη φορά υποστηρίζουν ότι η υποβάθμιση οφείλεται στην εξασθένηση της χρηματοοικονομικής ικανότητας των ελληνικών τραπεζών, καθώς και στην αδύναμη δημοσιονομική θέση της Ελλάδας. Για κάθε υποβάθμιση που δέχονται οι τράπεζες από τους οίκους αξιολόγησης είναι αναγκασμένες να προσφέρουν περισσότερα χρήματα στους πελάτες τους προκειμένου να τις

εμπιστευτούν ξανά. Η αβεβαιότητα για την βιωσιμότητα του Ελληνικού χρέους συνεχίζει να πλήττει την ελληνική οικονομία. Η ύφεση ενδέχεται να συνεχιστεί για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, επηρεάζοντας σε σημαντικό βαθμό την κερδοφορία των τραπεζών. Μετά την υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδος, οι οίκοι αξιολόγησης, για ακόμη μια φορά, υποβαθμίζουν και το τραπεζικό σύστημα της χώρας επηρεαζόμενη από την κακή οικονομική κατάσταση της Ελλάδας. Ο βασικός παράγοντας για τις υποβαθμίσεις των τραπεζών κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2011 είναι η αυξημένη πιθανότητα για την αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους καθώς και ο αυξημένος φόβος για χρεοκοπία. Είναι γεγονός, ότι μια τέτοια κατάσταση θα επηρέαζε σε μεγάλο βαθμό το τραπεζικό σύστημα της χώρας μέσω της μείωσης της αξίας των χαρτοφυλακίων σε ελληνικά κρατικά ομόλογα που έχουν στην κατοχή τους, οδηγώντας σε αποδυνάμωση την κεφαλαιοποίηση τους. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ της ΕΕ, της ΕΚΤ και του ΔΝΤ σχετικά με την περαιτέρω παροχή βοήθειας της ελληνικής οικονομίας, βρίσκονται σε εξέλιξη. Το τραπεζικό σύστημα της χώρας περνά δύσκολες στιγμές και αποδοκιμάζεται για ακόμη μια φορά από τους οίκους αξιολόγησης, παρόλο που υπήρχαν θετικές προοπτικές σχετικά με τις διαπραγματεύσεις. Τελικά στις 21 Ιουλίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να προσφέρει ένα νέο πακέτο βοήθειας στην Ελλάδα, το οποίο περιλαμβάνει 109 δις. ευρώ, με προϋπόθεση την συμμετοχή ιδιωτών επενδυτών. Παρακάτω ακολουθούν 2 διαγράμματα που περιγράφουν την ανεξέλεγκτη υποτίμηση των ελληνικών τραπεζών από τους οίκους αξιολόγησης από το 4^ο τρίμηνο του 2009 έως τα τέλη του 2011.

Αξιολόγηση των ελληνικών τραπεζών 4^{ου} τριμήνου 2009

	Οίκοι αξιολόγησης	Τράπεζες	Προηγούμενη αξιολόγηση	Νέα αξιολόγηση
08/12/2009	Fitch	NBG EFG ALPHA PIRAEUS ATE	A- A- A- A- BBB	BBB+ BBB+ BBB+ BBB+ BBB-
17/12/2009	S & p's	NBG EFG ALPHA PIRAEUS	BBB+ BBB+ BBB+ BBB	(BBB+)- (BBB+)- (BBB+)- BBB-
22/12/2009	Moody's	NBG EFG	(Aa3) (A1)	A1 A2

Πηγή: www.Bloomberg.com

Αξιολόγηση των Ελληνικών Τραπεζών 3^{ου} τριμήνου 2011

Ημερομηνία	Οίκοι αξιολόγησης	Τράπεζες	Προηγούμενη αξιολόγηση	Νέα αξιολόγηση
14/07/2011	Fitch	NBG EFG ALPHA PIRAEUS ATE	(B+)- (B+)- (B+)- (B+)- (B+)-	(B-)- (B-)- (B-)- (B-)- (B-)-
25/07/2011	Moody's	NBG EFG ALPHA PIRAEUS ATE	B3 B3 B3 B3 B3	B3- B3- B3- B3- B3-
23/09/2011	Moody's	NBG EFG ALPHA PIRAEUS ATE	B3- B3- B3- B3- B3-	Caa2 Caa2 Caa2 Caa2 Caa2

Πηγή www.Bloomberg.com

ΤΡΑΠΕΖΕΣ	
EFG	EUROBANK
ALPHA	ΑΛΦΑ BANK
PIRAEUS	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ATE	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
NBG	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Συμπεράσματα

Λόγω της μηδαμινής έκθεσης σε τοξικά και άλλα προϊόντα υψηλού κινδύνου το ελληνικό τραπεζικό σύστημα επηρεάζεται ελάχιστα από την παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεσπά το 2007 στις ΗΠΑ. Μάλιστα εκείνη την περίοδο οι ελληνικές τράπεζες γνώρισαν μεγάλη επιτυχία στις διεθνείς τους δραστηριότητες, αναπτύσσοντας ένα μεγάλο αριθμό καταστημάτων σε 16 χώρες του κόσμου (δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στη Νοτιοανατολική Ευρώπη), αυξάνοντας ακόμα περισσότερο το ενεργητικό τους και τις χορηγήσεις δανείων προς επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Οι εισροές καταθέσεων των ελληνικών τραπεζών παρουσιάζουν μεγαλύτερη αύξηση μετά την κατάρρευση της Αμερικανικής τράπεζας Lehman Brothers, δείχνοντας έτσι οι επενδυτές και οι καταθέτες την εμπιστοσύνη τους προς το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Η κρίση χρέους που ξεσπά στην Ελλάδα φέρνει το τραπεζικό σύστημα της χώρας αντιμέτωπο με πολλά προβλήματα. Η ραγδαία αύξηση του ελληνικού χρέους, το υψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα, η έλλειψη ανταγωνιστικότητας και το τεράστιο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών οδηγεί την Ελλάδα στο να ζητήσει πακέτο στηρίξεις από το Ευρωσύστημα.

Τα γεγονότα αυτά δημιουργούν έλλειψη εμπιστοσύνης και αβεβαιότητα προς τις ελληνικές τράπεζες. Τα ελληνικά νοικοκυριά και επιχειρήσεις φοβούμενοι για μια πιθανή χρεωκοπία του ελληνικού κράτους αποφασίζουν να αποσύρουν μεγάλο μέρος των καταθέσεων του και να το μεταφέρουν σε ιδρύματα του εξωτερικού. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα αντιμετωπίζει μεγάλο πρόβλημα ρευστότητας, αφού οι καταθέσεις των κατοίκων εσωτερικού αποτελούσαν την κύρια πηγή ρευστότητας. Οι συνεχείς υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της ελληνικής οικονομίας αλλά και του τραπεζικού συστήματος από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης, επεκτείνουν ακόμα περισσότερο το πρόβλημα ρευστότητας, αυξάνοντας περισσότερο τη εξάρτηση για χρηματοδότηση του τραπεζικού συστήματος από την ΕΚΤ.

Η κρίση επεκτείνεται όλο και περισσότερο, τα νέα μέτρα περί αύξησης των φόρων οδηγούν τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις στο να μη μπορούν να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους, ως αποτέλεσμα να αυξηθούν τα μη – εξυπηρετούμενα δάνεια, να μειωθούν οι καταθέσεις των κατοίκων εσωτερικού ακόμα περισσότερο, πράγμα το οποίο οδηγεί το τραπεζικό σύστημα της χώρας σε κεφαλαιακή ανεπάρκεια. Μέχρι και το 2010 το σύνολο των καταθέσεων υπερκάλυπτε τις αντίστοιχες χορηγήσεις δανείων προς το ιδιωτικό τομέα.

Μάλιστα το 2001 οι καταθέσεις και repos των εμπορικών τραπεζών ήταν 1.67 φορές μεγαλύτερες των δανείων. Όμως, μετά το 2010 ο δείκτης αυτός πέφτει κάτω της μονάδας, λόγω των γεγονότων που αναφέρθηκαν προηγουμένως. Τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετώπισε το ελληνικό τραπεζικό σύστημα κατά την διάρκεια της ελληνικής οικονομικής κρίσης είναι, το πρόβλημα ρευστότητας, η συρρίκνωση των μετοχικών αξιών και των χρηματοπιστηριακών κεφαλαιοποιήσεων, συνεχή αύξηση του ποσοστού των μη εξυπηρετημένων δανείων. Επίσης, η ανάληψη μεγάλων χρηματικών ποσών από τους καταθέτες, η πτώση του γενικού δείκτη των τραπεζών στο Χρηματιστήριο Αθηνών, υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του τραπεζικού συστήματος, η συμμετοχή τους στο PSI (πρόγραμμα ανταλλαγής κρατικών ομολόγων) επέφερε μεγαλύτερες ζημιές και η αποτίμηση των ομολόγων του Δημόσιου βάσει της τρέχουσας αξίας τους.

Όλα αυτά τα προβλήματα έχουν σοβαρές επιπτώσεις τις τράπεζες, με αποτέλεσμα τα εμπορικά τραπεζικά ιδρύματα της χώρας και οι όμιλοι των τραπεζών αυτών να εμφανίζουν ζημιές τα δυο τελευταία χρόνια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

3.1 Επιχείρηση¹⁵

1. Ορισμός

Επιχείρηση χαρακτηρίζεται η οικονομική μονάδα που αποτελεί αυτοτελή και υπεύθυνη οργάνωση παραγωγικών συντελεστών και διαχείρισης συναλλαγών με τις οποίες και επιδιώκει το μέγιστο δυνατό κέρδος. Το δε κέρδος κατά κανόνα θα πρέπει να υπερβαίνει την αντίστοιχη συνήθη αμοιβή (ως αντιμισθία) της διοικητικής ή εκτελεστικής εργασίας που επιτελείται σε αυτήν.

Έτσι με τον παραπάνω ορισμό δίδεται σαφώς ως κύριο κριτήριο το κέρδος, δια του οποίου και ξεχωρίζει από κάποια άλλη οικονομική μονάδα, αφού όλα τα άλλα προαναφερόμενα χαρακτηριστικά είναι κοινά και αφηρημένα, με συνέπεια να μη λαμβάνονται ως κριτήρια διάκρισης μεταξύ των δύο εννοιών.

2. Στοιχεία

Κύρια χαρακτηριστικά στοιχεία - γνωρίσματα μιας επιχείρησης είναι τα ακόλουθα που αποτελούν και τις αναγκαίες προϋποθέσεις:

1. Οικονομική μονάδα που να προϋποθέτει μόνιμο συνδυασμό συντελεστών παραγωγής
2. Οικονομική μονάδα αυτοτελής.
3. Η παραγωγή της να απευθύνεται σε άγνωστο καταναλωτικό κοινό και τέλος
4. Να μην είναι πρωτογενής, αλλά να διαμορφώνεται σε ορισμένο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον χαρακτηριζόμενο τόσο εις χρέμα αποτίμηση, όσο και στην επιδίωξη κέρδους.

¹⁵ el.wikipedia.org/wiki/Επιχείρηση -

3. Επιχειρήσεις εξ αντικειμένου δράσης

1. Επιχειρήσεις πρωτογενούς παραγωγής.
2. Επιχειρήσεις παραγωγής ή μεταποίησης ή μετασχηματισμού. Στη κατηγορία αυτή εντάσσονται όλες οι Βιομηχανίες και Βιοτεχνίες.
3. Επιχειρήσεις γενικού εμπορίου, ή εμπορικές.
4. Επιχειρήσεις ασφαλιστικές.
5. Επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών.
6. Τραπεζικές επιχειρήσεις.
7. Επιχειρήσεις μεταφορών, που διακρίνονται σε χερσαίες, θαλάσσιες και εναέριας.

4. Επιχειρήσεις εκ του φορέα τους

1. Ιδιωτικές επιχειρήσεις
2. Δημόσιες επιχειρήσεις
3. Μικτές επιχειρήσεις

5. Νομικές μορφές επιχειρήσεων

1. Ατομικές
2. Εταιρικές
 - Ομόρρυθμη Εταιρεία (Ο.Ε.)
 - Ετερόρρυθμη Εταιρεία (Ε.Ε.)
 - Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.)
 - Ανώνυμη Εταιρεία (Α.Ε.)
 - Ανώνυμη ναυτιλιακή εταιρεία (Α.Ν.Ε.)
 - Συνεταιρισμός
 - Συμπλοιοκτησία

6. Επιχειρήσεις κατά μέγεθος

1. Μικρές επιχειρήσεις
2. Μεσαίες επιχειρήσεις
3. Μεγάλες επιχειρήσεις
4. Επιχειρήσεις κολοσσοί

3.2 Διαφοροποιήσεις ανά κλάδο¹⁶

3.2.1 Κλάδος της βιομηχανίας

Η βιομηχανία είναι ο κλάδος που συνδυάζει τη χαμηλότερη επίδραση από την κρίση και τον πιο αναπτυξιακό στόχο. Ειδικότερα, 31% του κλάδου στοχεύει στην ανάπτυξη έναντι 22% για τον υπόλοιπο εταιρικό τομέα ΜμΕ. Παράλληλα ωστόσο είναι ο κλάδος με την υψηλότερη εξάρτηση από δάνεια καθώς το 80% των βιομηχανιών κάνουν χρήση δανειακών κεφαλαίων, έναντι 70% κατά μέσο όρο για τους λοιπούς κλάδους. Ο αυξημένος δανεισμός συνοδεύεται από υψηλότερα επίπεδα επενδύσεων τόσο σε εξοπλισμό όσο και σε νέα προϊόντα, τα οποία ωστόσο είναι μειωμένα σε σχέση με το παρελθόν.

Η θετική εικόνα της βιομηχανίας οφείλεται στις εξαγωγικές επιχειρήσεις οι οποίες αποτελούν πυλώνα ανάπτυξης για τον ευρύτερο εταιρικό τομέα. Αντίθετα, οι βιομηχανίες με δραστηριότητα αποκλειστικά στην Ελλάδα είναι από τα πιο αδύναμα κομμάτια του εταιρικού τομέα, με έντονη επίδραση της κρίσης και σημαντικά προβλήματα ρευστότητας και υπερδανεισμού. Σημειώνεται ότι ορισμένες μη εξαγωγικές βιομηχανίες (της τάξης του 5%) σκοπεύουν να επεκταθούν στο εξωτερικό το επόμενο εξάμηνο.

3.2.2 Κλάδος του εμπορίου

Ο κλάδος του εμπορίου εμφανίζεται σημαντικά ανομοιογενής. Συγκεκριμένα, διαχωρίζουμε τρεις μορφές εμπορίου:

1. Χονδρεμπόριο
2. λιανεμπόριο και
3. εμπόριο αυτοκινήτων.

Ευνοϊκότερη είναι η θέση των χονδρεμπόρων, οι οποίοι ενισχύονται από την εξαγωγική τους δραστηριότητα και παρουσιάζουν τον υψηλότερο δείκτη εμπιστοσύνης, τη μεγαλύτερη αντοχή στην κρίση και τα λιγότερα χρηματοοικονομικά προβλήματα. Το λιανικό εμπόριο, πλήττεται κυρίως στους τομείς ρευστότητας και ζήτησης, ενώ το εμπόριο αυτοκινήτων βρίσκεται στη δυσμενέστερη θέση (σε σύγκριση και με το σύνολο του εταιρικού τομέα) με βασικά προβλήματα τον υπερδανεισμό και τη χαμηλή πρόσβαση σε χρηματοδότηση το τελευταίο έτος.

¹⁶ http://channeldoubler.co.uk/sevdemo/wp-content/uploads/2012/11/NBG_SMEs_survey_2012_H1.pdf

Η καλύτερη σχετική θέση του χονδρικού εμπορίου συνδέεται σε ένα βαθμό με διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του κλάδου. Ενδεικτικά οι Έλληνες χονδρέμποροι με κύκλο εργασιών μικρότερο των €10 εκατ.:

1. έχουν μέσο μέγεθος μεγαλύτερο από τους μικρομεσαίους λιανέμπορους (€0,6 εκατ. έναντι 0,2 εκατ.) - γεγονός που τους προσφέρει υψηλή διαπραγματευτική δύναμη.
2. καλύπτουν σημαντικό μέρος του συνολικού χονδρεμπορίου (50% του κλάδου στην Ελλάδα έναντι 30% στην Ευρώπη).
3. επιτυγχάνουν υψηλότερα περιθώρια λειτουργικού κέρδους σε σχέση με την Ευρώπη (8,5% έναντι 7% την τελευταία 5ετία).

3.2.3 Κλάδος των υπηρεσιών

Ο τομέας των υπηρεσιών παρουσιάζει τη μεγαλύτερη αντοχή στην κρίση (15,5 μήνες, έναντι 11 μήνες για τις κατασκευές και 13,5 μήνες για τους λοιπούς κλάδους) και το χαμηλότερο επίπεδο δανειακής επιβάρυνσης (το 37% του τομέα δεν έχει καθόλου δάνεια). Σημαντικές διαφορές παρατηρούνται μεταξύ των διάφορων τομέων υπηρεσιών:

1. **Την πιο θετική εικόνα παρουσιάζουν οι ελεύθεροι επαγγελματίες, καθώς έχουν δεχθεί τη μικρότερη επίδραση από την τρέχουσα συγκυρία.** Παράλληλα, είναι οι μόνοι που διατηρούν στόχο ανάπτυξης στις αρχές του 2012, κυρίως στρεφόμενοι σε καινοτομική δραστηριότητα. Οι μεταφορές επίσης παρουσιάζουν ανθεκτικότητα στην κρίση, με χαμηλό βαθμό επίδρασης και μεγάλη αντοχή (19 μήνες στις αρχές του 2012). Βασικό μοχλό στήριξης του κλάδου αποτελούν οι πωλήσεις στο εξωτερικό. Σε σχετικά καλή κατάσταση βρίσκονται και τα ξενοδοχεία, που πραγματοποιούν τις περισσότερες επενδύσεις κυρίως σε υποδομές και εξοπλισμό, με βασική πηγή χρηματοδότησης τα ίδια κεφάλαια.
2. **Ωστόσο, ο κλάδος των εστιατορίων αντιμετωπίζει έντονα προβλήματα υπερδανεισμού** (που πλήττουν το 46% του τομέα έναντι μόλις 12% του συνόλου των υπηρεσιών) και ρευστότητας (που πλήττουν το 60% του τομέα, έναντι 37% για το σύνολο των υπηρεσιών).

3.2.4 Κλάδος των κατασκευών

Ο κλάδος των κατασκευών δείχνει να βρίσκεται στη δυσχερέστερη θέση, με τον χαμηλότερο δείκτη εμπιστοσύνης και την μικρότερη διάρκεια αντοχής στην κρίση (11 μήνες έναντι σχεδόν 14 για τις υπόλοιπες ΜμΕ). Επιπλέον, τα 2/3 του κλάδου των κατασκευών αναμένουν περαιτέρω πτώση της ζήτησης το επόμενο εξάμηνο (έναντι λιγότερο του 1/3 των λοιπών κλάδων). Σε αυτό το πλαίσιο, οι κατασκευαστικές έχουν τα πιο περιορισμένα επενδυτικά σχέδια, τόσο για το επόμενο εξάμηνο όσο και για την επόμενη διετία. Σε αυτό συμβάλλουν και τα σημαντικά προβλήματα ρευστότητας που αντιμετωπίζει ο κλάδος (46% των κατασκευών έναντι 35% των λοιπών κλάδων) καθώς το διάστημα μεταξύ πληρωμής προμηθευτών και είσπραξης απαιτήσεων έχει αυξηθεί κατά 1,5 μήνα την τελευταία διετία (έναντι λιγότερο του 1 μήνα για τους λοιπούς κλάδους).

Η δυσμενής θέση του κλάδου κατασκευών οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην παρατεταμένη χρονικά πίεση που έχει δεχθεί από την κρίση. Ειδικότερα, βάσει διαχρονικών στοιχείων για εταιρείες με κύκλο εργασιών χαμηλότερο του €1εκατ., το 1/2 του κλάδου δηλώνει ότι έχει υποστεί ισχυρό πλήγμα από την κρίση από τις αρχές του 2010, ενώ ο υπόλοιπος εταιρικός τομέας δηλώνει αντίστοιχη πίεση δύο χρόνια αργότερα (τέλος του 2011).

3.3 Ορισμός Μικρομεσαίας Επιχείρησης¹⁷

Τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο και σε πρακτικό δεν υπάρχει ομοφωνία ως προς τον ορισμό της μικρομεσαίας επιχείρησης. Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι κάθε επιχείρηση έχει τα δικά της χαρακτηριστικά που πρέπει να ληφθούν υπόψη καθώς επίσης και στο γεγονός ότι, από χώρα σε χώρα, επικρατούν διαφορετικές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που επηρεάζουν το μέγεθος μιας επιχείρησης. Οι διάφοροι οικονομικοί ορισμοί που έχουν προταθεί χρησιμοποιούν κριτήρια τα οποία αναφέρονται στο μερίδιο αγοράς της επιχείρησης, στη δομή της διοίκησης που αυτή έχει, καθώς και στο βαθμό ανεξαρτησίας που αυτή απολαμβάνει με την έννοια ότι δεν αποτελεί μέρος ενός μεγαλύτερου ομίλου επιχειρήσεων, έτσι ώστε ο ιδιοκτήτης-μάνατζερ δεν επηρεάζεται από άλλους στη λήψη βασικών επιχειρηματικών αποφάσεων (Bolton Committee Report, 1971). Επειδή ο παραπάνω οικονομικός ορισμός δεν είναι λειτουργικός, έγιναν προσπάθειες υιοθέτησης ενός στατιστικού ορισμού, παρά την κοινά αποδεκτή θέση ότι είναι δύσκολο να υπάρξει ένας ποσοτικοποιημένος ορισμός που θα είναι ικανοποιητικός.

¹⁷ <http://www.acci.gr/acci/Portals/0/Departments/keme/national/TRAPEZIKOSYSTHMA.pdf>

Είναι λογικό λοιπόν ένας ορισμός να μην μπορεί να καλύπτει όλες τις επιχειρήσεις που απασχολούνται σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Προκειμένου να ξεπεραστούν τα παραπάνω προβλήματα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσδιόρισε την έννοια της μικρής επιχείρησης με βάσει τα παρακάτω κριτήρια :

1. τον αριθμό των εργαζομένων
2. το σύνολο του ενεργητικού
3. τον κύκλο εργασιών και
4. το ποσοστό εξάρτησης (κριτήριο ανεξαρτησίας).

Προκειμένου να κάνει πιο λειτουργική την έννοια της μικρής επιχείρησης η ΕΕ προχώρησε και διέκρινε αυτή σε υποκατηγορίες. Έτσι, η έννοια της Μικρο-Μεσαίας επιχείρησης περιλαμβάνει: τις πολύ μικρές επιχειρήσεις (micro), τις μικρές (small) και τις μεσαίες (medium) επιχειρήσεις.

3.4 Η κρίση και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις¹⁸

Δραματική είναι η συρρίκνωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στη χώρα από την αρχή της κρίσης σύμφωνα με έκθεση της Κομισιόν. Όπως αναφέρεται στην έκθεση στο διάστημα 2008 – 2011 έκλεισαν περισσότερες από 90.000 ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις . Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά πως ο αριθμός των μικρομεσαίων επιχειρήσεων το 2012 αναμένεται να συρρικνωθεί περαιτέρω στις 758.701 επιχειρήσεις από 765.839 πέρυσι και 856.137 που ήταν το 2007, για να αρχίσει να ανακάμπτει το 2013 οπότε εκτιμάται ότι ο αριθμός τους θα αυξηθεί στις 762.280, προσεγγίζοντας τα επίπεδα του 2011. Η έκθεση τονίζει την σημασία των επιχειρήσεων αυτών καθώς όπως αναφέρει αντιπροσωπεύουν το 99,9% του συνόλου των επιχειρήσεων και καλύπτουν το 69,9% της οικονομικής προστιθέμενης αξίας και το 85,1% της απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα (εξαιρείται ο χρηματοπιστωτικός τομέας). Το 24% δε αυτών των επιχειρήσεων δραστηριοποιούνται στους τομείς της υψηλής τεχνολογίας και έντασης γνώσης, τομείς που θεωρούνται κλειδί για τη μελλοντική ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας.

¹⁸ <http://www.acci.gr/acci/Portals/0/Departments/keme/national/TRAPEZIKOSYSTHMA.pdf>

3.5 Η σημασία των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων¹⁹

Ο τομέας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων έχει αποκληθεί ως η «ραχοκοκαλιά» κάθε οικονομίας, εξαιτίας της συνεισφοράς τους στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, την απασχόληση και την εξαγωγική δραστηριότητα. Επιπλέον, στις αναπτυγμένες οικονομίες, οι ΜΜΕ έχουν έντονη παρουσία σε νέες παραγωγικές διαδικασίες και υπηρεσίες, όπου συχνά εμπλέκονται οι νέες τεχνολογίες. Ωστόσο η σημασία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων μεταξύ των διαφόρων οικονομιών μπορεί να διαφέρει εξαιτίας του δυναμικού ρόλου που διαδραματίζουν σε κάθε χώρα. Με άλλα λόγια, σε μια χώρα οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αντλούν τη σημασία τους από τη συνεισφορά τους στην απασχόληση στην εν λόγω χώρα, ενώ σε μια άλλη συμβάλλουν σημαντικά στην εισαγωγή σε ευέλικτες και εξειδικευμένες διαδικασίες παραγωγής. Η θέση ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις συμβάλλουν σημαντικά στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης πηγάζει από την αντίληψη ότι αυτές είναι εντάσεως εργασίας. Επιπλέον, μελέτες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η συνεισφορά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην απασχόληση είναι ανεξάρτητη του οικονομικού κύκλου, ενώ αντίθετα, η συνεισφορά των μεγάλων επιχειρήσεων στην απασχόληση κυμαίνεται από μικρή έως μηδενική σε περιόδους ύφεσης.

Το 90% των ΜΜΕ ήταν πολύ μικρές επιχειρήσεις ενώ οι μισές από αυτές απασχολούσαν μόλις τρία άτομα η καθεμιά δηλαδή τον ιδιοκτήτη και την οικογένεια του.

3.6 Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι (ΜΜΕ)²⁰

3.6.1 προβλήματα στο εσωτερικό περιβάλλον

1. Μικρό Μέγεθος Επιχειρήσεων

Το μικρό μέγεθος των ΜΜΕ δεν τους επιτρέπει να επιτύχουν οικονομίες κλίμακας στη παραγωγή, το μάρκετινγκ, την τεχνολογία και γενικά σε όλες τις λειτουργίες τους, οι οποίες απαιτούν μεγάλα μεγέθη δραστηριότητας. Το γεγονός αυτό επηρεάζει την παραγωγικότητά τους και συνεπώς και την ανταγωνιστικότητά τους.

¹⁹ <http://dspace.lib.uom.gr/dspace/bitstream/2159/14572/3/SiampiriEugeniaMsc2011.pdf>

²⁰ <http://www.acci.gr/acci/Portals/0/Departments/keme/national/TRAPEZIKOSYSTHMA.pdf>

2. Χαμηλό Επίπεδο Στελεχών και Τεχνολογίας

Οι χαμηλές αποδοχές που προσφέρουν οι ΜΜΕ στους Εργαζομένους καθώς και η ανεπάρκεια των οργανωτικών δομών και τεχνολογίας που διαθέτουν, δεν τους επιτρέπουν να απασχολούν ικανά στελέχη τα οποία να έρχονται αρωγοί του επιχειρηματία.

3. Μικρός Κύκλος Εργασιών και Ανεπαρκής Ρευστότητας

Το μικρό μέγεθος των ΜΜΕ τις οδηγεί σε χαμηλό κύκλο εργασιών και ανεπαρκή χρηματοδότηση. Πράγματι το μικρό μέγεθος των ΜΜΕ δεν τους επιτρέπει να επεκταθούν σε άλλες αγορές πέραν των τοπικών αγορών οι οποίες τους εξασφαλίζουν ένα μικρό κύκλο εργασιών. Από την άλλη πλευρά το μικρό μέγεθος δεν δημιουργεί εμπόδια μόνο στο να εξασφαλίσουν επαρκή χρηματοδότηση από το τραπεζικό σύστημα αλλά και στο να αξιοποιήσουν άλλες πηγές χρηματοδότησης, όπως για παράδειγμα το χρηματιστήριο, τα ομολογιακά δάνεια, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ρευστότητας.

4. Υψηλό Βραχυχρόνιο Χρέος

Κατά κανόνα οι ΜΜΕ προσφεύγουν στον βραχυχρόνιο δανεισμό είτε διότι αδυνατούν να κάνουν τον απαραίτητο προγραμματισμό για τα κεφάλαια που έχουν ανάγκη, είτε διότι οι χρηματοπιστωτικοί φορείς δεν εμπιστεύονται σε αυτές πολλά κεφάλαια. Συνέπεια αυτού είναι η υψηλότερη επιβάρυνση αλλά και η έλλειψη των απαραίτητων κεφαλαίων, τα οποία θα του επέτρεπαν μια λιγότερο απρόσκοπτη δραστηριότητα και μεγέθυνση.

3.6.2 Προβλήματα στο εξωτερικό περιβάλλον

Το εξωτερικό περιβάλλον μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται οι ελληνικές ΜΜΕ χαρακτηρίζεται από :

1. Πολυνομία, γραφειοκρατία, έλλειψη κωδικοποίησης της νομοθεσίας για ίδρυση, λειτουργία, μεταβίβαση, επαγγελματική στέγη, κ.λπ.
2. Περιορισμένη διαθεσιμότητα και υψηλό κόστος κεφαλαίων
3. Άδικη φορολογική αντιμετώπιση
4. Αναποτελεσματικότητα των αναπτυξιακών νόμων.
5. Έλλειψη παροχής ολοκληρωμένων υπηρεσιών για πληροφόρηση/ υποστήριξη.
6. Χαλαρή σύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με τις ανάγκες των ΜΜΕ.

Πιο αναλυτικά :

α. Γραφειοκρατία- Διοικητικό Κόστος

Η γραφειοκρατία στην ίδρυση, λειτουργία, μεταβίβαση καθώς και για άλλες δραστηριότητες των ΜΜΕ δημιουργεί για αυτές ένα σημαντικό κόστος το οποίο μετράται σε χρήμα και χρόνο. Η χώρα μας βρίσκεται στην χειρότερη θέση στην ΕΕ-15 αναφορικά με τον αριθμό των διαδικασιών, το χρόνο και το κόστος που απαιτείται για την ίδρυση μιας εταιρείας περιορισμένης ευθύνης. Πρόσθετα απαιτείται προς τούτο το υψηλότερο ελάχιστο καταβλητέο κεφάλαιο ως ποσοστό του κατά κεφαλήν εισοδήματος.

β. Ανεπαρκής και με Υψηλά Επιτόκια Τραπεζική Χρηματοδότηση

Η ΜΜΕ δεν διαθέτει μόνο ανεπαρκή ίδια κεφάλαια για τη Χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων της αλλά βρίσκει σοβαρές δυσκολίες και εμπόδια στην άντλησή τους από το τραπεζικό σύστημα. Το τελευταίο εξαιτίας του μικρότερου βίου, όπως είδαμε, που έχουν οι ΜΜΕ, είναι λιγότερο πρόθυμο να τις χρηματοδοτήσει. Στις περιπτώσεις που το κάνει απαιτεί υψηλότερα επιτόκια δανεισμού αλλά και μεγαλύτερες εγγυήσεις από τις ΜΜΕ τις οποίες οι τελευταίες, στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν είναι σε θέση να προσφέρουν. Πρόσθετα οι καταχρηστικοί όροι των συμβάσεων δανεισμού είναι ιδιαίτερα επαχθείς για τις ΜΜΕ. Η επιβάρυνση των δανείων με την εισφορά 0,60% που προβλέπει ο Ν. 128/75 κάνει ακόμη μεγαλύτερο το βάρος της δανειοδότησης. Οι λόγοι αυτοί οδηγούν τις ΜΜΕ να αναζητήσουν κεφάλαια έξω από το τραπεζικό σύστημα γεγονός που συνεπάγεται υψηλότερο κόστος δανεισμού για αυτές.

γ. Ανεπαρκής Σύνδεση του Εκπαιδευτικού Συστήματος με τις Ανάγκες των ΜΜΕ.

Ως γνωστόν το πρόβλημα της ανεργίας στη χώρα μας, όπως προκύπτει από τα στοιχεία και τις μακροχρόνιες τάσεις, είναι κυρίως διαρθρωτικό. Αυτό προκαλείται από την αδυναμία να συνδυαστούν η προσφορά εργασίας σε εργασιακές δεξιότητες και προσόντα με τη ζήτηση. Βασικό αίτιο αυτής της αναντιστοιχίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας είναι η έλλειψη κατάλληλου επαγγελματικού προσανατολισμού και ορθολογικού προσανατολισμού της εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού ώστε να συμπίπτει, στο μέτρο του δυνατού, η ζήτηση με την προσφορά επαγγελμάτων.

Αντιλαμβάνεται κάποιος ότι αν οι μεγάλες επιχειρήσεις που έχουν τη δυνατότητα να προσελκύσουν πιο εξειδικευμένους εργαζόμενους, προσφέροντας σε αυτούς υψηλότερους μισθούς και εξασφαλίζοντας καλύτερης τεχνολογίας εξοπλισμό αντιμετώπιζαν πρόβλημα πόσο σοβαρό είναι αυτό το πρόβλημα για τις ΜΜΕ.

δ. Το Φορολογικό Σύστημα

Η πολυνομία και η πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας με το πλήθος των ασαφών και αντιφατικών διατάξεων καθιστά τους φορολογούμενους και τις επιχειρήσεις ομήρους της ερμηνείας που δίνουν τα φορολογικά όργανα με σοβαρές χρηματοοικονομικές, ηθικές και ποινικές συνέπειες. Οι συχνές αλλαγές των φορολογικών νόμων αφενός αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα στο μακροπρόθεσμο προγραμματισμό των οικονομικών μονάδων και αφετέρου, αυξάνουν συνεχώς το κόστος συμμόρφωσης προς μια διαρκώς μεταβαλλόμενη φορολογική νομοθεσία.

Η αθέατη πλευρά του ελληνικού φορολογικού συστήματος σχετίζεται με την περαίωση των παρελθόντων χρήσεων και των εκκρεμών υποθέσεων. Το κράτος επειδή αδυνατεί να ελέγξει όλες τις φορολογικές υποθέσεις, προβαίνει κατά διαστήματα σε ευνοϊκές ρυθμίσεις και καλεί τους φορολογούμενους να «κλείσουν» τις εκκρεμείς φορολογικές υποθέσεις που έχουν. Έτσι οι ανειλικρινείς φορολογούμενοι τυγχάνουν ευνοϊκής μεταχείρισης, ενώ οι ειλικρινείς παραμένουν εγκλωβισμένοι για ένα χρονικό διάστημα αφού οι υποχρεώσεις τους προς την εφορία δεν εξαντλούνται με την κατάθεση της δήλωσης και την εξόφληση του οφειλόμενου φόρου για τη συγκεκριμένη χρήση. Το γεγονός αυτό οδηγεί σε σημαντική αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης των επιχειρήσεων με το κλείσιμο των ανέλεγκτων χρήσεων.

3.7 Βασικά προβλήματα λειτουργίας των ΜΜΕ λόγω κρίσης²¹

3.7.1 Λόγου του υψηλού κόστους χρηματοδότησης

Πέρα από το υψηλό σταθερό κόστος, τα χρηματοοικονομικά έξοδα αποτελούν επίσης υψηλό ποσοστό των πωλήσεων για τις μικρές επιχειρήσεις (5% έναντι 2% για τις μεγάλες στο διάστημα 2008-2010). Βασικές αιτίες είναι

1. το υψηλό κόστος δανεισμού (πάνω από 8,5% για τις ατομικές επιχειρήσεις έναντι 6,5%-5,5% για τις εταιρείες).
2. η χαμηλή ταχύτητα κυκλοφορίας ενεργητικού των μικρότερων επιχειρήσεων, η οποία περιορίζει την αποδοτικότητα των κεφαλαίων τους και άρα τις δυνατότητες δανεισμού (όπως αποτυπώνεται σε έναν υψηλό δείκτη δανείων προς πωλήσεις ενώ ο δείκτης ξένων προς ίδια κεφάλαια είναι χαμηλός).

²¹ http://channeldoubler.co.uk/sevdemo/wp-content/uploads/2012/11/NBG_SMEs_survey_2012_H1.pdf

3. Ωστόσο, είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι το επίπεδο δανεισμού των μικρών ελληνικών εταιρειών είναι χαμηλότερο σε σχέση με των αντίστοιχων ευρωπαϊκών. Συγκεκριμένα, ο δείκτης ξένων προς ίδια κεφάλαια για τις μικρές επιχειρήσεις (με τζίρο < €2 εκατ.) είναι 1,1 για την Ελλάδα έναντι 1,4 στην Ευρώπη και ο δείκτης δανείων προς πωλήσεις είναι κοντά στο 100% για την Ελλάδα και κοντά στο 125% για την Ευρώπη. Υπό αυτές τις συνθήκες, τα χρηματοοικονομικά έξοδα ως ποσοστό των πωλήσεων είναι χαμηλότερα στις ελληνικές μικρές επιχειρήσεις σε σχέση με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές (5% έναντι 8%).

3.7.2 Η μείωση πιστώσεων από προμηθευτές διαταράσσει την χρηματοδότησή τους

Ο περιορισμός της παροχής πιστώσεων από προμηθευτές και η δυσκολία εύρεσης ιδίων κεφαλαίων (εν μέρει λόγω της περιορισμένης κερδοφορίας) δημιουργούν ένα σημαντικό κενό ρευστότητας στις ΜμΕ.

Ειδικότερα :

1. Οι πιστώσεις προμηθευτών αποτελούν μια σημαντική πηγή χρηματοδότησης για τις ελληνικές ΜμΕ (καλύπτοντας το 23% της εξωτερικής χρηματοδότησής τους έναντι 16% για τις ευρωπαϊκές ΜμΕ).
2. Το σημαντικό αυτό κενό ρευστότητας καλύφθηκε σε μεγάλο βαθμό με αύξηση του ποσοστού δανειακών κεφαλαίων στη συνολική χρηματοδότηση των ΜμΕ κατά 7 ποσοστιαίες μονάδες την τελευταία πενταετία (από 26% σε 33%). Πιο συγκεκριμένα, οι αναχρηματοδοτήσεις των δανείων των ΜμΕ οδήγησαν σε μείωση των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων προς τράπεζες και σε αύξηση του μακροπρόθεσμου δανεισμού (κυρίως των ομολογιακών – κοινοπρακτικών δανείων). Ο δανεισμός προ κρίσης συνέφερε περισσότερο σε σχέση με τις πιστώσεις προμηθευτών.
3. Παράλληλα, ως αποτέλεσμα της περιορισμένης ρευστότητας παρατηρούνται αυξημένες καθυστερήσεις πληρωμών σε λοιπούς πιστωτές (όπως ενοίκια).

3.7.3 Χρηματοδότηση σε επίπεδο κεφαλαίων κίνησης

Η έλλειψη ρευστότητας αποτελεί σημαντικό πρόβλημα σχεδόν για το 40% του εταιρικού τομέα των ΜμΕ. Πράγματι, οι καθυστερήσεις εισπράξεων από πελάτες έχουν αυξηθεί ενώ οι πληρωμές προς προμηθευτές γίνονται συντομότερα.

Συγκεκριμένα, η χρονική απόκλιση μεταξύ εισπραξης απαιτήσεων και πληρωμής προμηθευτών έχει αυξηθεί την τελευταία διετία κατά περίπου 1 μήνα (σε περίπου 40 ημέρες από 10 ημέρες το 2010), αυξάνοντας έτσι τη ζήτηση για κεφάλαια κίνησης.

Όσον αφορά τη μόχλευση, σχεδόν τα $\frac{3}{4}$ του τομέα ΜμΕ έχουν κάποιο δάνειο και από αυτό το κομμάτι το $\frac{1}{4}$ νιώθει ότι έχει πρόβλημα υπερδανεισμού. Ο χαμηλός δανεισμός βέβαια ίσως να μην αποτελεί στρατηγική απόφαση αλλά πιθανότατα αναγκαστική επιλογή, καθώς η πλειοψηφία των επιχειρήσεων θεωρούν ότι η πρόσβασή τους σε τραπεζικό δανεισμό συνεχώς επιδεινώνεται. Είναι αξιοσημείωτο ότι ως βασική αιτία για τη χαμηλή τους πρόσβαση θεωρούν την τρέχουσα συγκυρία (τη γενικότερη κατάσταση της οικονομίας ή την περιοριστική πολιτική των τραπεζών όσον αφορά τα δάνεια) και όχι την κατάσταση της εταιρείας τους (π.χ. υπερδανεισμός ή δυνατότητα αποπληρωμής).

3.7.4 χρηματοδότηση σε επίπεδο επενδύσεων πλήττεται κυρίως από τη χαμηλή κερδοφορία

Σχεδόν τα $\frac{3}{4}$ του εταιρικού τομέα των ΜμΕ πραγματοποίησαν επενδύσεις την προηγούμενη 5ετία, οι οποίες αφορούσαν κατά κύριο λόγο εξοπλισμό (κοντά στο 60% του τομέα). Η τρέχουσα περιοριστική συγκυρία θέτει υπό αμφισβήτηση την προϋπολογισθείσα απόδοση των επενδύσεων αυτών δημιουργώντας πιέσεις στις χρηματοροές των εταιρειών.

1. Οι βραχυπρόθεσμες στρατηγικές επιλογές των ΜμΕ για το επόμενο 6μηνο συνοψίζονται σε (i) μείωση των επενδύσεων, προσωπικού και τιμών (κυρίως στις κατασκευές) και (ii) αύξηση καινοτομικής δραστηριότητας και εξαγωγών (κυρίως στη βιομηχανία). Σημειώνουμε ότι το 40% των ΜμΕ ήδη εξάγει κάποιο μέρος της παραγωγής του. Ωστόσο, το μέσο ποσοστό εξαγωγών για τις εξαγωγικές επιχειρήσεις είναι χαμηλό (κοντά στο 25%), καθιστώντας έτσι κρίσιμη την υιοθέτηση πολιτικών στήριξης των εξαγωγών ώστε να προσεγγισθεί το επίπεδο κρίσιμης μάζας που θα οδηγήσει σε σημαντικά κέρδη.

2. Σε πιο μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, το μερίδιο του τομέα που προτίθεται να επενδύσει μέσα στην επόμενη 2ετία (έστω σε επίπεδο χαμηλότερο από ότι στο παρελθόν) παραμένει σχετικά υψηλό για την τρέχουσα περιοριστική συγκυρία (70% των ΜμΕ). Θετικό κρίνεται ότι οι μελλοντικές επενδύσεις αφορούν κυρίως νέες αγορές και καινοτομικά προϊόντα, με πολύ μικρότερο ενδιαφέρον για αγορά εξοπλισμού.
3. Όσον αφορά τη χρηματοδότηση, οι επενδύσεις του παρελθόντος πραγματοποιήθηκαν κυρίως μέσω ιδίων κεφαλαίων (για το 1/2 των ΜμΕ). Ωστόσο μελλοντικά, ο περιορισμός στην κερδοφορία και στα ίδια κεφάλαια οδηγεί σε μεγαλύτερη εξάρτηση των εταιρειών από δάνεια και επιδοτήσεις.

3.8 Τραπεζικός Δανεισμός

3.8.1 Τα επιχειρηματικά δάνεια μέσω τραπεζών αφορούν²²:

1. Κεφάλαιο κίνησης
 2. Αγορά επαγγελματικού εξοπλισμού
 3. Αγορά επαγγελματικής στέγης
- Διακρίνονται σε βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα
 1. Τα βραχυπρόθεσμα αφορούν κυρίως κάλυψη ρευστότητας. Η διάρκεια των βραχυπρόθεσμων χορηγήσεων δεν ξεπερνά τα πέντε έτη και είναι είτε τοκοχρεολυτικά με μηνιαίες δόσεις ή ανοικτοί αλληλόχρεοι λογαριασμοί.
 2. Τα μακροπρόθεσμα περιλαμβάνουν τα δάνεια εγκατάστασης, (επαγγελματικής στέγης) και τα δάνεια επαγγελματικού εξοπλισμού (μηχανημάτων, μέσω μεταφοράς κ.λ.π.). Ο μακροπρόθεσμος δανεισμός είναι σχεδόν πάντα δάνειο χρεολυτικό ή καθορισμένης διάρκειας, η αποπληρωμή του οποίου προγραμματίζεται πιο εύκολα σε σχέση με τον ανοικτό αλληλόχρεο λογαριασμό στον οποίο εξοφλούνται οι τόκοι ανά εξάμηνο και στη λήξη αποπληρώνεται ολόκληρο το υπόλοιπο.
 - **Δάνειο για επαγγελματική στέγη**

Στην περίπτωση του δανείου επαγγελματικής στέγης, το ποσοστό χρηματοδότησης μπορεί να φτάσει έως και το 100% της αξίας του ακινήτου ή των εργασιών ανέγερσης και η διάρκειά του κυμαίνεται από 3-30 έτη. Για τους νέους επιχειρηματίες, οι περισσότερες τράπεζες παρέχουν περίοδο χάριτος έως και 2 έτη στο οποίο πληρώνουν μόνο τόκους ή μικρότερες δόσεις.

²² http://ikaros.teipir.gr/ske/tropoi_xrimatodotisis.htm

- **Δάνειο απόκτησης εξοπλισμού**

Τα δάνεια απόκτησης εξοπλισμού διαρκούν συνήθως έως 15 έτη. Η τραπεζική χρηματοδότηση μπορεί να φτάσει έως και 100% της αξίας της επένδυσης και η εκταμίευση μπορεί να γίνει είτε εφάπαξ είτε σταδιακά.

3.8.2 Ο δείκτης εμπιστοσύνης²³

Το μέγεθος της επιχείρησης έχει θετική σχέση με το επίπεδο εμπιστοσύνης, καθώς οι μεσαίες επιχειρήσεις έχουν λιγότερο αρνητικές προσδοκίες σε σχέση με τις μικρές – υποδηλώνοντας πόσο πιο ευάλωτες είναι οι μικρές επιχειρήσεις. Εστιάζοντας στις βασικές ερωτήσεις ζήτησης που περιλαμβάνονται στο δείκτη εμπιστοσύνης, διαπιστώνουμε ότι η τάση φαίνεται να διαφέρει ανάλογα με τον κλάδο δραστηριοποίησης. Ειδικότερα:

1. Σε καλύτερη θέση βρίσκεται η βιομηχανία, με το 20% του κλάδου να σημειώνει αύξηση ζήτησης το προηγούμενο εξάμηνο (έναντι λιγότερο από 10% των λοιπών ΜμΕ) και τάση βελτίωσης το επόμενο εξάμηνο (22% του τομέα αναμένει αύξηση). Ακολουθούν οι υπηρεσίες που εκτιμούν τη μεγαλύτερη βελτίωση με αύξηση ζήτησης για το 17% του τομέα, έναντι 11% το προηγούμενο εξάμηνο.
2. Οι κατασκευές αντιμετωπίζουν τα εντονότερα προβλήματα ζήτησης, η οποία σημείωσε πτώση για το 70% των εταιρειών του κλάδου και αντίστοιχη εικόνα αναμένεται το επόμενο εξάμηνο. Το εμπόριο πλήττεται εξίσου έντονα (με το 70% να δηλώνει πτώση το προηγούμενο εξάμηνο, ωστόσο η κατάσταση το επόμενο εξάμηνο αναμένεται λίγο καλύτερη (με το 57% του κλάδου να εκτιμά περαιτέρω πτώση της ζήτησης).

3.8.3 Πιστωτικός Κίνδυνος και Τράπεζες²⁴

Βασική αρχή των πιστοδοτήσεων είναι η πλήρης γνώση του πελάτη και της εργασίας του προκειμένου να προσδιοριστεί ο πιστωτικός κίνδυνος και να ληφθούν οι αναγκαίες εξασφαλίσεις της πιστοδότησης. Προκειμένου να επιτευχθεί ο βασικός στόχος που είναι η διασφάλιση των συμφερόντων της τράπεζας με την ελαχιστοποίηση των πιστωτικών κινδύνων χρησιμοποιούνται συγκεκριμένα κριτήρια πιστοδοτήσεων.

²³ http://channeldoubler.co.uk/sevdemo/wp-content/uploads/2012/11/NBG_SMEs_survey_2012_H1.pdf

²⁴ http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/fi/2011/KokodrouliEirini/attached-document-1344328716-444009-18534/Kokodrouli_Irini2011.pdf

Τα κριτήρια αυτά χωρίζονται σε βασικά – πιστωτικά κριτήρια και επικουρικά κριτήρια (εξασφαλίσεις, απόδοσης). Τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται στις επιχειρήσεις είναι:

- Βασικά – πιστωτικά κριτήρια Πιστωτικά κριτήρια είναι εκείνα τα οποία από την ανάλυση και εκτίμηση τους προκύπτει η ύπαρξη ή όχι πιστωτικού κινδύνου καθώς επίσης η δυνατότητα του πιστούχου να εξυπηρετεί την πιστοδότηση.

Αυτά είναι:

1. Προσδιορισμός της ανάγκης που θα καλύψει η αιτούμενη πιστοδότηση καθώς επίσης και των συνολικών πιστωτικών αναγκών του πιστούχου.
2. Εξέταση των οικονομικών συνθηκών που επικρατούν στην αγορά καθώς και εκτίμηση της πορείας τους κατά την διάρκεια της πιστοδότησης.
3. Εξέταση της πιστοληπτικής ικανότητας της επιχείρησης (ποιοτικά και ποσοτικά) και εκτίμηση της δυνατότητας της για την ομαλή εξυπηρέτηση της πιστοδότησης.

- **Ανάλυση συνθηκών αγοράς**

Είναι βασικό για την σωστή εκτίμηση της μελλοντικής πορείας μιας επιχείρησης η γνώση των συνθηκών που επικρατούν στην αγορά που δραστηριοποιείται. Οι συνθήκες της αγοράς μεταβάλλονται συνεχώς και οι μεταβολές αυτές έχουν επιπτώσεις στην λειτουργία της επιχείρησης.

Πληροφορίες μπορούμε να αντλήσουμε από:

1. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία,
2. Ετήσιο οδηγό ICAP,
3. Κλαδικές Μελέτες,
4. Κλαδικά ένθετα ημερησίου και περιοδικού τύπου,
5. Περιοδικά έντυπα, κτλ.

Τα κύρια στοιχεία που πρέπει να εξετάζονται είναι :

1. Τα κύρια χαρακτηριστικά του κλάδου. Αριθμός και μεγέθη επιχειρήσεων, μερίδια στην αγορά, περιθώρια κέρδους, οικονομική κατάσταση (δείκτες ρευστότητας, δανειακής επιβάρυνσης, αποδοτικότητας κτλ.)
2. Σύγκριση χαρακτηριστικών επιχείρησης με του κλάδου,
3. Κατάσταση της αγοράς που δραστηριοποιείται η επιχείρηση (μονοπωλιακή, ολιγοπωλιακή, ανεργία, ύφεση κτλ.)
4. Πλεονεκτήματα της επιχείρησης σε σχέση με τον ανταγωνισμό.

- **Πιστοληπτική ικανότητα της επιχείρησης**

Προϋπόθεση για την λήψη πιστωτικής απόφασης αποτελεί η γνώση της πιστοληπτικής ικανότητας της επιχείρησης από την οποία προκύπτει η δυνατότητα της να ανταποκρίνεται από την λειτουργία της και όχι από αποσπασματικές ενισχύσεις των κεφαλαίων της ή από την τυχόν ακίνητη περιουσία της. Για την διαπίστωση της πιστοληπτικής ικανότητας της επιχείρησης γίνεται αξιολόγηση των απαραίτητων ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων που έχουν σχέση με την δραστηριότητα και την εξέλιξη της πιστοδοτούμενης επιχείρησης.

α. Ποιοτικά στοιχεία:

1. Ιστορικό επιχείρησης (ίδρυση, μεταβολές, αντικείμενο κτλ.),
2. Διοίκηση επιχείρησης (στελέχωση, αρμοδιότητες, οργάνωση λειτουργίας επιχείρησης, διάδοχη κατάσταση κτλ.),
3. Φήμη της επιχείρησης στην αγορά,
4. Λειτουργία του παραγωγικού και συναλλακτικού κυκλώματος της επιχείρησης (παραγωγικά μέσα, προμηθευτές, προϊόντα, πελάτες, όροι συναλλαγών κτλ).

β. Ποσοτικά στοιχεία (επιχείρησης με βιβλία Γ' κατηγορίας)

Τα ποσοτικά στοιχεία αφορούν την διαχρονική εξέλιξη των οικονομικών μεγεθών της επιχείρησης. Θα πρέπει να γίνεται ανάλυση των απολογιστικών οικονομικών στοιχείων τουλάχιστον την τελευταίας τριετίας και ο αξιολογητής εξετάζει την εξέλιξη των παρακάτω βασικών οικονομικών μεγεθών:

1. Εξέλιξη των πωλήσεων της επιχείρησης (κατά ποσότητα και αξία),
2. Εξέλιξη αποσβέσεων (αυξημένες, μειωμένες),
3. Εξέλιξη του λειτουργικού αποτελέσματος,
4. Εξέλιξη του τελικού αποτελέσματος,
5. Εξέλιξη τραπεζικού δανεισμού,
6. Εξέλιξη των βασικών στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού.
7. Σημαντικές μεταβολές εξετάζονται για την διαπίστωση του λόγου δημιουργίας των στοιχείων.
8. Εξέταση αριθμοδεικτών

- **Αποδοτικότητα**

Εφόσον η αιτούμενη πιστοδότηση κριθεί πρώτα ότι καλύπτει τα παραπάνω κριτήρια τότε πλέον, επικουρικά, ο αξιολογητής του τραπεζικού συστήματος ελέγχει αν υπάρχει ωφέλεια από την συγκεκριμένη συνεργασία. Το όφελος που θα έχει η τράπεζα από την χρηματοδότηση πρέπει να καλύπτει το λειτουργικό κόστος και να αφήνει κέρδος.

3.9 Χρηματοδότηση επιχειρήσεων

3.9.1 Κεφάλαια Επιχειρηματικών Συμμετοχών (Venture Capital)²⁵

Ένας εναλλακτικός τρόπος χρηματοδότησης που πρόσφατα ξεκίνησε και στην Ελλάδα, είναι μέσω των Κεφαλαίων Επιχειρηματικών Συμμετοχών που είναι ευρύτερα γνωστά με την διεθνή τους ονομασία, δηλαδή Venture Capital. Σήμερα στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται στο χώρο του Venture Capital 20 περίπου εταιρείες. Το Venture Capital αποτελεί κατά κανόνα μορφή χρηματοδότησης που απευθύνεται σε νέες, φιλόδοξες και ταχέως αναπτυσσόμενες εταιρείες που συνήθως εκμεταλλεύονται επιχειρηματικά καινοτόμες ιδέες.

Η λειτουργία του Venture Capital

Οι εταιρείες Venture Capital χρηματοδοτούν τις επιχειρήσεις – πελάτες τους με αντάλλαγμα την απόκτηση ενός ποσοστού των μετοχών τους. Το ποσοστό αυτό ποικίλει ανάλογα με το ύψος της χρηματοδότησης και το μέγεθος της χρηματοδοτούμενης επιχείρησης, αλλά κατά κανόνα κυμαίνεται στα επίπεδα του 30%. Η χρονική διάρκεια της επένδυσης κυμαίνεται συνήθως μεταξύ 3 και 7 ετών. Οι επιχειρήσεις που χρηματοδοτούνται είναι συνήθως δυναμικές με καινοτόμες επιχειρηματικές ιδέες και επιχειρηματικά σχέδια που υπόσχονται υψηλές αποδόσεις, ικανές να ανταμείψουν τις εταιρείες Venture Capital για το ρίσκο που αναλαμβάνουν. Η συνεργασία των εταιρειών Venture Capital δεν περιορίζεται μόνο στην παροχή κεφαλαίων αλλά παρέχεται επίσης βοήθεια και σε ότι αφορά την διοίκηση, το marketing, την στελέχωση και το στρατηγικό σχεδιασμό της επιχείρησης. Σημαντικές επίσης για την χρηματοδοτούμενη επιχείρηση είναι οι σχέσεις της εταιρίας Venture Capital με άλλες επιχειρήσεις της αγοράς που μπορεί να χρησιμεύσουν στην σύναψη συνεργασιών.

Το μεγάλο πλεονέκτημα της χρηματοδότησης μέσω Venture Capital είναι η επιχείρηση δεν υποχρεούται στην παροχή εγγυήσεων για το κεφάλαιο που της παρέχεται.

²⁵ http://ikaros.teipir.gr/ske/tropoi_xrimatodotisis.htm

Έτσι ακόμα και σε περίπτωση αποτυχίας της επιχείρησης, η εταιρεία Venture Capital δεν διεκδικεί επιστροφή των χρημάτων που επένδυσε στην επιχείρηση, εφόσον φυσικά τηρήθηκαν οι όροι της συμφωνίας μεταξύ των δύο πλευρών.

Υπάρχουν ιδιωτικές εταιρίες οι οποίες διαχειρίζονται venture capital το οποίο μπορεί να προέρχεται από διάφορες πηγές: ιδιώτες επενδυτές, ασφαλιστικά ταμεία, περιουσία ιδρυμάτων και άλλων οργανισμών, εταιρίες, ξένους επενδυτές, κλπ. Οι εταιρίες αυτές:

1. επιλέγουν για να χρηματοδοτήσουν νέες και γρήγορα αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις
2. αγοράζουν ουσιαστικά μέρος της επιχείρησης
3. συμμετέχουν στο σχεδιασμό των προϊόντων ή υπηρεσιών που θα παραχθούν
4. παίρνουν υψηλά ρίσκα, αλλά περιμένουν και υψηλές αποδόσεις έχουν μακροπρόθεσμο προσανατολισμό.

Οι εταιρίες Venture Capital χρηματοδοτούν ένα πολύ μικρό ποσοστό από τις προτάσεις που λαμβάνουν. Καθοριστικό για την επιλογή μιας επένδυσης είναι το "Επιχειρηματικό Σχέδιο" το οποίο πρέπει να καταρτιστεί από τον επίδοξο επιχειρηματία και να υποβληθεί σε αυτές.

3.9.2 Πρακτόρευση Απαιτήσεων (Factoring)²⁶

Όλες οι επιχειρήσεις πωλούν τα προϊόντα τα οποία παράγουν ή εμπορεύονται είτε τοις μετρητοίς είτε με πίστωση, κατά ένα μεγάλο ποσοστό. Από την στιγμή κατά την οποία θα γίνει μια πώληση με πίστωση, αυξάνονται οι εισπρακτέοι της λογαριασμοί. Η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (Factoring) είναι μία σύμβαση μεταξύ ενός πράκτορα επιχειρηματικών απαιτήσεων, που είναι είτε τράπεζα, είτε ειδική ανώνυμη εταιρεία (συνήθως θυγατρική τράπεζας), και μιας επιχείρησης που ασχολείται με την πώληση αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών. Περιεχόμενο της σύμβασης είναι ότι η εταιρεία Factoring αναλαμβάνει να παρέχει στην επιχείρηση του πελάτη της, για το διάστημα που συμφωνείται και έναντι αμοιβής, υπηρεσίες σχετικές με την προεξόφληση, τη λογιστική και νομική παρακολούθηση καθώς και την είσπραξη απαιτήσεων κατά των πελατών της. Οι σημαντικότερες από τις υπηρεσίες είναι οι παρακάτω: Αξιολόγηση της φερεγγυότητας των πελατών της επιχείρησης/πωλητή και κάλυψη του πιστωτικού της κινδύνου Διαχείριση, λογιστική παρακολούθηση και είσπραξη των απαιτήσεων της Χορήγηση χρηματοδότησης

²⁶http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CF%8C%CF%81%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7_%CE%91%CF%80%CE%B1%CE%B9%CF%84%CE%AE%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD

Η πρακτόρευση επιχειρηματικών απαιτήσεων εφαρμόζεται από τις τράπεζες και τις ανώνυμες εταιρείες που έχουν ως αποκλειστικό σκοπό αυτή τη δραστηριότητα. Η πρακτόρευση απαιτήσεων αφορά τη σύναψη σύμβασης μεταξύ του προμηθευτή και του πράκτορα (τράπεζα ή εταιρεία factoring) βάση της οποίας ο προμηθευτής εκχωρεί στον πράκτορα τις απαιτήσεις του έναντι πελατών – οφειλετών του. Ο πράκτορας αναλαμβάνει τη διαχείριση, είσπραξη, προεξόφληση, πιστωτικό έλεγχο και κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου των απαιτήσεων του προμηθευτή. Το χρηματοδοτικό ίδρυμα συνήθως αποδίδει άμεσα στην επιχείρηση το 80% περίπου των οφειλών. Χρεώνει επίσης την εταιρεία 0,5 έως 2% του ποσού που αντιστοιχεί στις απαιτήσεις προς πελάτες για τη διαχείριση του χαρτοφυλακίου.

Η Πρακτόρευση Απαιτήσεων ως τρόπος χρηματοδότησης είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος χρηματοδότησης κεφαλαίου κίνησης και αποτελεί έναν εύκολο και γρήγορο τρόπο βελτίωσης της ρευστότητας μιας επιχείρησης ενώ παράλληλα μειώνεται το λειτουργικό κόστος και αυξάνεται η παραγωγική ικανότητα των επιχειρήσεων καθώς οι διαδικασίες διαχείρισης, λογιστικής παρακολούθησης και είσπραξης των απαιτήσεων μιας επιχείρησης ανατίθενται στο πιστωτικό ίδρυμα που λειτουργεί ως πράκτορας.

Οι επιχειρήσεις καταφεύγουν σε αυτόν τον τρόπο της χρηματοδότησης στις ακόλουθες περιπτώσεις:

1. Προκειμένου να χρηματοδοτηθούν άμεσα για τις τρέχουσες ανάγκες τους όταν δεν έχουν εμπράγματα εγγυήσεις
2. Όταν έχουν μια αυξημένη ζήτηση προϊόντων ή υπηρεσιών και δεν μπορούν να ανταποκριθούν παρά μόνο με ασύμφορους όρους προς τους προμηθευτές τους
3. Όταν οι διαδικασίες είσπραξης των απαιτήσεών τους είναι εξαιρετικά δαπανηρές
4. Όταν έχουν μεγάλες ζημιές από αφερέγγυους πελάτες.

Με τη σύμβαση επιδιώκονται κυρίως 3 σκοποί:

Χρηματοδοτικός: Ο προμηθευτής μεταβιβάζει στον πράκτορα τις εκκρεμείς απαιτήσεις του από τη διάθεση αγαθών ή υπηρεσιών και ο πράκτορας του καταβάλει αμέσως το σύνολο ή μέρος των απαιτήσεων, αφού αφαιρέσει το ποσοστό που αντιστοιχεί στον προεξοφλητικό τόκο. Η ρευστοποίηση των απαιτήσεων της επιχείρησης κατά των πελατών της εξασφαλίζει σ' αυτήν ρευστότητα και ευχέρεια οικονομικής κίνησης.

Διαχειριστικός: Ο πράκτορας αναλαμβάνει την παρακολούθηση των χρηματικών απαιτήσεων, την όχληση των οφειλετών, την είσπραξη των απαιτήσεων, ενδεχομένως και τη δικαστική επιδίωξη της είσπραξης, έτσι ώστε ο προμηθευτής να απαλλάσσεται από την απασχόληση και τις δαπάνες που συνδέονται με τις εν λόγω ενέργειες.

Εξασφαλιστικός: Στη σύμβαση συμφωνείται ότι ο πράκτορας θα πιστώσει το λογαριασμό του πελάτη του με το ποσό της απαίτησης, ακόμα και αν δεν μπορέσει να την εισπράξει από τον οφειλέτη. Στην περίπτωση αυτή, ο πράκτορας αναλαμβάνει τον κίνδυνο του μη εισπράξιμου της απαίτησης. Αυτό σημαίνει ότι, εάν ο πράκτορας δεν μπορέσει να εισπράξει την απαίτηση λόγω αφερεγγυότητας του οφειλέτη, δεν έχει οποιαδήποτε αξίωση κατά του προμηθευτή.

3.9.2.1 Ποιες επιχειρήσεις χρησιμοποιούν πρακτόρευση απαιτήσεων

Μεγάλες επιχειρήσεις που απαιτούν , την ανάθεση της διαχείρισης των εισπρακτέων τους σε εξειδικευμένους οργανισμούς ή την βελτίωση του working capital.

1. Εταιρείες που εξάγουν συστηματικά στις διεθνείς αγορές.
2. Εισαγωγικές εταιρείες που πωλούν στην εγχώρια αγορά.
3. Χρησιμοποιείται, επίσης, σαν μέσο για τη λογιστική παρακολούθηση των πωλήσεων και την εμποροπιστωτική πολιτική της επιχείρησης.
4. Επιχειρήσεις με οργανωμένα λογιστήρια, που πωλούν στην εγχώρια αγορά σε επαναλαμβανόμενης αγοραστικής συμπεριφοράς επιχειρηματική πελατεία στις ακόλουθες περιπτώσεις:
5. Για να βρουν κεφάλαια κίνησης.
6. Όταν έχουν μια αυξημένη ζήτηση προϊόντων ή υπηρεσιών και δεν μπορούν να ανταποκριθούν παρά μόνο με βαρείς όρους προς τους προμηθευτές τους.
7. Όταν για να εισπράξουν τις απαιτήσεις τους στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, προβαίνουν σε δαπανηρές διαδικασίες ή όταν έχουν μεγάλες ζημιές από αφερέγγυους πελάτες.

3.9.2.2 Μερικές από τις επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν Factoring στην

Ελλάδα είναι:

- Γρηγόρης
- Carrefour
- Ericsson
- Δέλτα
- Τιτάν
- Vivartia
- Septona
- Βερόπουλος
- Μαρινόπουλος
- Lidl
- Everest

Γενικότερα, απαιτήσεις που μπορούν να εκχωρηθούν αφορούν κυρίως τους κλάδους:

- Υπεραγορών
- Εταιρείες εμπορίας Air-conditions
- Εταιρείες εμπορίας Λαδιών
- Εταιρείες εμπορίας Ρούχων και Υποδημάτων
- Εταιρείες εμπορίας Φρούτων και Λαχανικών, Ιχθύων και Αρτοσκευασμάτων
- Εταιρείες Κινητής Τηλεφωνίας, εμπορίας Ηλεκτρικών Συσκευών
- Αυτοκινητοβιομηχανίες κ.ά.

3.9.3 Χρηματοδοτική μίσθωση (Leasing)

3.9.3.1 Έννοια ²⁷

Η χρηματοδοτική μίσθωση (leasing) είναι μια σύγχρονη εναλλακτική μορφή μεσομακροπρόθεσμης χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και επαγγελματιών για την απόκτηση παγίων στοιχείων, δηλαδή ο μηχανισμός αυτός επιτρέπει στις επιχειρήσεις να ανανεώσουν, εκσυγχρονίσουν, και να επεκτείνουν τις παραγωγικές τους εγκαταστάσεις, χωρίς να απαιτείται η διάθεση ίδιων κεφαλαίων ή προσφυγή στο δανεισμό.

²⁷http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A7%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%AF%CF%83%CE%B8%CF%89%CF%83%CE%B7

Ο μισθωτής οφείλει να καταβάλλει όλα τα μισθώματα, διαφορετικά κινδυνεύει να κηρυχθεί σε πτώχευση. Το πιστοδοτικό αυτό εργαλείο εξασφαλίζει στην πελατεία μια σειρά από σοβαρά πλεονεκτήματα, από τα οποία το σπουδαιότερο είναι η αυξημένη φορολογική ωφέλεια, καθώς τα καταβαλλόμενα μισθώματα αναγνωρίζονται ως λειτουργικές δαπάνες και εκπίπτουν εξολοκλήρου από τα ακαθάριστα έσοδα μιας επιχείρησης (ενώ στην περίπτωση απλής τραπεζικής χρηματοδότησης παγίων μόνο οι τόκοι και οι αποσβέσεις της επένδυσης αναγνωρίζονται ως λειτουργικές δαπάνες και απαλλάσσονται της φορολογικής υποχρέωσης).

Η επιχείρηση επιλέγει τον εξοπλισμό ή το ακίνητο που θεωρεί κατάλληλο για τις ανάγκες του, η εταιρία leasing αγοράζει τον εξοπλισμό αυτόν από τον προμηθευτή ή το ακίνητο από τον ιδιοκτήτη του και στη συνέχεια ενοικιάζει το μεν εξοπλισμό για περίοδο τουλάχιστον τριών χρόνων, το δε ακίνητο τουλάχιστον για δέκα χρόνια. Στο τέλος της μισθωτικής περιόδου, ο μισθωτής μπορεί είτε να εξαγοράσει το πάγιο (εξοπλισμός - ακίνητο) συνήθως έναντι συμβολικού τιμήματος είτε να ανανεώσει τη σύμβαση για ορισμένο χρόνο. Οι διαδικασίες συνεργασίας μεταξύ του επενδυτή και της εταιρίας leasing είναι απλές και το κόστος αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης. Η έγκριση μιας σύμβασης leasing εξαρτάται από την πιστοληπτική ικανότητα του μισθωτή και το είδος της επένδυσης, αξιολογείται δε με τραπεζικά κριτήρια.

3.9.3.2 Βασικά χαρακτηριστικά χρηματοδοτικής μίσθωσης²⁸

Με το Ν.1665/86 καθιερώνεται στη χώρα μας η μορφή της χρηματοδοτικής μίσθωσης (Financial Leasing). Τα κύρια στοιχεία που προσδιορίζουν το βασικό μοτίβο της χρηματοδοτικής μίσθωσης που έχει εισάγει ο παραπάνω νόμος στη χώρα μας είναι:

- 1. Ο μισθωτής επιλέγει με αποκλειστική δική του ευθύνη και χωρίς να αναμειχθεί με οποιονδήποτε τρόπο ο εκμισθωτής, το αντικείμενο της μίσθωσης.**
- 2. Ο μισθωτής στη χρηματοδοτική μίσθωση έχει ένα ευρύτερο κύκλο ευθυνών και κινδύνων σε σχέση με την απλή μίσθωση.** Συγκεκριμένα φέρει όλους τους κινδύνους που στην απλή μίσθωση βαρύνουν τον εκμισθωτή (ιδιοκτήτη) π.χ. τον κίνδυνο τυχαίας καταστροφής του πράγματος από κάποια αιτία ανώτερης βίας, τον κίνδυνο της τεχνολογικής απαξίωσης του κ.ά.

²⁸ Γαλάνης Βασίλειος Π., (2000), "Leasing, factoring, forfaiting, franchising, venture capital" Η λειτουργία των σύγχρονων χρηματοοικονομικών θεσμών της χώρας μας, Αθ. Σταμούλης, Αθήνα

3. **Ο υπολογισμός των μισθωμάτων γίνεται με τρόπο αντίστοιχο με τον υπολογισμό των τοκοχρεολυτικών δόσεων του τοκοχρεολυτικού δανείου.** Αυτό σημαίνει ότι ο μισθωτής με τα μισθώματα που καταβάλλει εξοφλεί μέχρι τέλος της καθοριζόμενης μισθωτικής περιόδου (συνολικός χρόνος μίσθωσης) ολόκληρη ή σχεδόν ολόκληρη την αξία κτήσης του πράγματος πλέον τόκων.
4. **Ο μισθωτής, κατά συνέπεια, έχει δικαίωμα επιλογής (OPTION) , εφόσον τηρήσει τους όρους της σύμβασης είτε:**
 - A) να αγοράσει το μίσθιο κατά τη λήξη του χρόνου μίσθωσης αφού καταβάλει κάποιο προκαθορισμένο συμβατικά ποσό (ίσο με την υπολειμματική αξία) ή συμβολικού ύψους εφόσον δεν υπάρχει υπολειμματική αξία) είτε:
 - B) να παρατείνει το χρόνο της μίσθωσης (δεύτερη μισθωτική περίοδος). Είναι βέβαια ευνόητο ότι ο μισθωτής μπορεί να αποφασίσει να μην ασκήσει το δικαίωμα επιλογής, οπότε με τη λήξη του χρόνου της μίσθωσης το μίσθιο πρέπει να επιστραφεί στον εκμισθωτή. Η εταιρία leasing αγοράζει το αντικείμενο της μίσθωσης (εξοφλεί τον προμηθευτή) και το παραδίδει / μισθώνει στον μισθωτή- πελάτη, κρατώντας την κυριότητα του.
5. **Η χρηματοδοτική μίσθωση στη χώρα μας, σύμφωνα με τις διατάξεις του σχετικού νόμου 1665/86, αφορά μόνο κινητά που προορίζονται για επαγγελματική χρήση.** Η διάρκεια της μίσθωσης δεν μπορεί να είναι μικρότερη από τρία έτη

3.9.3.3 Χαρακτηριστικά του leasing στην ελληνική αγορά²⁹

Γενικά χαρακτηριστικά

1. Αντικείμενο του leasing μπορεί να είναι κινητά ή ακίνητα πάγια περιουσιακά στοιχεία ή και τα δύο μαζί (λαμβανομένων υπ' όψη των εξαιρέσεων που αναφέρονται στη νομοθεσία). Στο τέλος της μίσθωσης στο μισθωτή παρέχεται το δικαίωμα να αγοράσει το πάγιο είτε να ανανεώσει τη μίσθωση για ορισμένο χρόνο.
2. Η χρονική διάρκεια της χρηματοδοτικής μίσθωσης πρέπει να είναι πάντοτε ορισμένη και δεν μπορεί να συμφωνηθεί μικρότερη από 3 έτη για τα κινητά, 5 έτη για τα αεροσκάφη και 10 έτη για τα ακίνητα.

²⁹ http://www.aglc.gr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=2&Itemid=3

3. Οι συμβαλλόμενοι έχουν την ευχέρεια να λύσουν τη σύμβαση πριν από τη λήξη του χρόνου μίσθωσης εφ' όσων προκύψει κάποιος λόγος (γρήγορη τεχνολογική απαξίωση του εξοπλισμού, κόστος ευκαιρίας των διαθέσιμων του μισθωτή μικρότερο του κόστους leasing κλπ).

3.9.3.4 Τι χρηματοδοτείται :

1. Εξοπλισμοί Επιχειρήσεων
2. Βιομηχανικός Εξοπλισμός
3. Εξοπλισμός Επαγγελματιών
4. Επαγγελματικά Ακίνητα
5. Μεταφορικά Μέσα

Τι δεν χρηματοδοτείται :

1. Πλοία-πλωτά ναυπηγήματα
2. Γη – Οικόπεδα
3. Αναλώσιμα
4. Εργασίες
5. Συντήρηση
6. Παροχή Υπηρεσιών εν γένει

3.9.3.5 Το leasing παρουσιάζει αρκετά πλεονεκτήματα³⁰ :

α. Πλεονεκτήματα για τον μισθωτή :

1. Χρηματοδότηση της συνολικής αξίας της επένδυσης εκ μέρους της εταιρείας leasing χωρίς να χρειάζεται καμία εκταμίευση και συμμετοχή του μισθωτή.
2. Τα φορολογικά και τα λοιπά κίνητρα που έχει εξασφαλίσει ο επενδυτής μέσω των αναπτυξιακών νόμων δεν θίγονται από τη συμμετοχή του leasing στην επένδυση.
3. Γρήγορες και απλές διαδικασίες.
4. Συνήθως δεν απαιτούνται πρόσθετες εξασφαλίσεις όπως προσημειώσεις, υποθήκες κ.λ.π.

³⁰ http://www.aglc.gr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=2&Itemid=3

5. Χρηματοοικονομικός έλεγχος και προγραμματισμός δεδομένου ότι τα ποσά των μισθωμάτων είναι συνήθως προκαθορισμένα για όλη την περίοδο της σύμβασης.
6. Ευελιξία όσον αφορά το χρονοδιάγραμμα καταβολής των μισθωμάτων, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό για επιχειρήσεις των οποίων οι ταμειακές ροές παρουσιάζουν εποχικότητα.
7. Επίτευξη καλύτερων όρων πώλησης από τους προμηθευτές λόγω αγοράς τοις μετρητοίς.
8. Φορολογική έκπτωση του συνόλου των μισθωμάτων που, στις περισσότερες περιπτώσεις, συνδυάζεται με τη μικρότερη διάρκεια της σύμβασης από την (φορολογικά) ωφέλιμη ζωή του εξοπλισμού.
9. Αύξηση της ρευστότητας του μισθωτή δεδομένου ότι έχει τη δυνατότητα να πουλήσει στην εταιρεία leasing πάγια περιουσιακά στοιχεία και στη συνέχεια να τα μισθώσει (sale and lease-back).
10. Προστασία της επιχείρησης από την τεχνολογική απαξίωση του εξοπλισμού της (συμβάσεις με προμηθευτές για αντικατάσταση του εξοπλισμού, απόσβεση του εξοπλισμού κατά τη διάρκεια της σύμβασης κ.λ.π.)
11. Πρόσθετη πηγή χρηματοδότησης. Ο μισθωτής μπορεί να αποκτήσει κεφαλαιουχικό εξοπλισμό χωρίς να επιβαρύνει το πιστωτικό του όριο στις τράπεζες και χωρίς να χρησιμοποιήσει ίδια κεφάλαια.

β. Πλεονεκτήματα για τον εκμισθωτή (εταιρία leasing)

1. Η Χρηματοδοτική Μίσθωση είναι ένα δάνειο τακτής λήξης (ΔΤΛ) με περισσότερες εξασφαλίσεις. Επομένως η μίσθωση φέρει μικρότερο κίνδυνο για το χρηματοδοτικό ίδρυμα (εκμισθωτής), απ' ότι ο τραπεζικός δανεισμός στο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα (δανειστής), δεδομένου ότι ο εκμισθωτής έχει την κυριότητα του παγίου περιουσιακού στοιχείου, σε αντίθεση με το δανειστή ο οποίος, σε περίπτωση κινδύνου, θα έχει να αντιμετωπίσει εκτός των άλλων δαπάνες και καθυστερήσεις προκειμένου να ανακτήσει τα περιουσιακά στοιχεία που έχει χρηματοδοτήσει.
2. Η εταιρεία leasing, με τη χρηματοδοτική μίσθωση αποκτά ασφάλεια εμπράγματης φύσης, για το λόγο ότι στηρίζεται στο δικαίωμα κυριότητας, που αποτελεί υψηλό μέσο προστασίας της αλλά και ταυτόχρονα και σημαντικό πλεονέκτημα σε σχέση με τα άλλα μέσα εμπράγματης ασφάλειας όπως υποθήκες ή προσημειώσεις για τα ακίνητα και σύσταση ενεχύρου για τα κινητά.

3. Το leasing σαν νέο προϊόν διευρύνει τον κύκλο της πελατείας της τράπεζας και προσφέρει πρόσθετες ευκαιρίες επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Σήμερα το leasing αποτελεί έναν εναλλακτικό και ευέλικτο τρόπο χρηματοδότησης των επενδύσεων έναντι των παραδοσιακών μεσομακροπρόθεσμων τραπεζικών δανείων. Συνεπώς, είναι ένας μηχανισμός που παρέχει τη δυνατότητα σε μία επιχείρηση να δημιουργήσει, να συμπληρώσει, να ανανεώσει, να εκσυγχρονίσει ή να επεκτείνει τον παραγωγικό εξοπλισμό της χωρίς να διαθέσει δικά της κεφάλαια.

3.9.4 Η έννοια forfaiting

Το forfaiting, αν και είναι παρόμοιο με το factoring δεν ταυτίζεται ακριβώς με αυτό. Είναι ένα χρηματοδοτικό εργαλείο εμπορικών κυρίως δραστηριοτήτων. Με το forfaiting δεν γίνεται προεξόφληση τιμολογίων αλλά τίτλων μακροπρόθεσμης συνήθως διάρκειας. Προεξοφλούνται γραμμάτια, συναλλαγματικές ή άλλα αξιόγραφα στη διεθνή χρηματαγορά, χωρίς δικαίωμα επανεκχώρησης. Το κόστος της προεξόφλησης συνίσταται στο επιτόκιο της, στην προμήθεια του forfaiter, και την αντιστάθμιση του κινδύνου που αυτός αναλαμβάνει.

Το forfeiting αποτελεί έμμεση χρηματοδότηση του εξαγωγικού εμπορίου μεγάλης κυρίως κλίμακας και δεν ενδείκνυται για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις χωρίς εξαγωγικό προσανατολισμό. Ο εξαγωγέας αποφεύγει τις χρονοβόρες διαδικασίες της τραπεζικής πιστοδότησης. Ο forfaiter μετριάζει τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο ζητώντας εγγυήσεις τρίτων, όπως τραπεζών ή δημόσιων οργανισμών. Έτσι, το εργαλείο αυτό αποτελεί ένα συμπληρωματικό μέσο χρηματοδότησης για τους εξαγωγείς και τους δίνει τη δυνατότητα να επεκτείνουν κατά την κρίση τους την πιστωτική τους πολιτική στους πελάτες τους³¹.

Το Forfaiting αποτελεί προέκταση του Factoring με την διαφορά ότι αφορά μεσομακροπρόθεσμες απαιτήσεις 6 μηνών έως 6 ετών (ενώ το factoring αφορά βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις 3 – 6 μηνών). Από τον παραπάνω ορισμό προκύπτει ότι τα μέρη που εμπλέκονται στην διαδικασία του Forfaiting είναι³²:

1. Η τράπεζα που αγοράζει (προεξοφλεί) την απαίτηση (Forfaiter).

³¹ www.anko-eunet.gr/.../xrimatodotika-ergaleia-enisxusis-tis-epixeirim..

³² <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/660/2/EustratiouMsc2006.pdf>

2. Ο εξαγωγέας που πουλά (μεταβιβάζει) (Forfaitist) στην Τράπεζα την απαίτηση και εισπράτει από τον τελευταίο το ισόποσο της (μείον) τον προεξοφλητικό τόκο).
3. Ο οφειλέτης, δηλαδή ο αγοραστής του εμπορεύματος (εισαγωγέας) και
4. Η τράπεζα του οφειλέτη, η οποία εγγυάται την εξόφληση της οφειλής.

Άλλα στοιχεία που συνθέτουν την φυσιογνωμία του Forfaiting είναι τα εξής:

1. Οι προεξοφλούμενες απαιτήσεις, είναι συνήθως μεσομακροπρόθεσμες (1 – 5 χρόνια).
2. Οι προεξοφλούμενες απαιτήσεις ενσωματώνονται σε μια σειρά συναλλαγματικών ή γραμματίων πρωτοφειλής εξαμηνιαίων λήξεων, οι οποίες αντιπροσωπεύουν τις δόσεις που έχουν συμφωνηθεί μεταξύ του εξαγωγέα και του εισαγωγέα.
3. Οι χρηματοδοτούμενες με την μέθοδο αυτή απαιτήσεις προέρχονται, κυρίως, από εξαγωγή κεφαλαιουχικών αγαθών (μηχανημάτων, βιομηχανικών συγκροτημάτων, ημικατεργασμένων προϊόντων και πρώτων υλών κλπ).
4. για την προστασία των συμφερόντων του από το ενδεχόμενο αφερεγγυότητας του οφειλέτη, η τράπεζα (Forfaiteur) θέτει ως προϋπόθεση για την διενέργεια της χρηματοδότησης την έκδοση εγγυητικής επιστολής ή την τριτεγγύηση της συναλλαγματικής από την τράπεζα του εισαγωγέα.

3.9.5 Θερμοκοιτίδες Επιχειρήσεων (Business Incubators) & Τεχνολογικά Πάρκα³³

Παγκοσμίως με τον όρο Θερμοκοιτίδα Επιχειρήσεων (Business Incubator ή απλά Incubator) εννοείται μία εταιρεία η οποία παρέχει σε νέο-ιδρυόμενες και με προοπτικές γρήγορης ανάπτυξης εταιρείες χρηματοδότης, χώρους και εξοπλισμό (όπως κτιριακές εγκαταστάσεις, έπιπλα, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, τηλεφωνικές συσκευές, πρόσβαση στο internet, κλπ.), υπηρεσίες γραμματειακής υποστήριξης, συμβουλευτικές υπηρεσίες και υποστήριξη (όπως σε θέματα φοροτεχνικά, λογιστικά, νομικά, πληροφορικής, εξεύρεσης προσωπικού, κλπ), αλλά και ένα δίκτυο επαφών με πελάτες και προμηθευτές και σε αντάλλαγμα παίρνει ένα ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου και / ή πληρωμές από την νέο ιδρυόμενη εταιρεία.

³³ [http://ikaros.teipir.gr/ske/tropoi_xrimatodotisis.htm#Θερμοκοιτίδες Επιχειρήσεων \(Business Incubators\)](http://ikaros.teipir.gr/ske/tropoi_xrimatodotisis.htm#Θερμοκοιτίδες%20Επιχειρήσεων%20(Business%20Incubators))

Γενικά, η αποστολή του Incubator είναι να ιδρύσει και να μεγαλώσει την νέα εταιρεία, για να ζητήσει πλέον, με σωστή υποδομή και επαγγελματική προετοιμασία, την πρώτη ευμεγέθη επένδυση που θα της επιτρέψει να αναπτυχθεί και να επιβληθεί στην αγορά. Η χρονική διάρκεια της επένδυσης του Incubator κυμαίνεται συνήθως μεταξύ των 6 και 18 μηνών.

Στον ελληνικό χώρο, και μέσω της κρατικής - ευρωπαϊκής χρηματοδότησης του προγράμματος «Ελευθώ», έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν κανονικά πλέον οι πρώτες ελληνικές «θερμοκοιτίδες» με την διεθνή έννοια του όρου.

3.10 Οι εμπορικές τράπεζες³⁴

Οι εμπορικές τράπεζες αποτελούν τα σημαντικότερα χρηματοδοτικά ιδρύματα, καθώς κυριαρχούν στο χρηματοδοτικό σύστημα κάθε χώρας και ιδιαίτερα αναπτυσσόμενης. Διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομία της χώρας αφού επιδρούν τόσο στην εξέλιξη των νομισματικών της μεγεθών όσο και στην αναπτυξιακή της διαδικασία ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες όπου αποτελούν συχνά το μοναδικό μηχανισμό συγκέντρωσης αποταμιευτικών πόρων και διανομής τους στις ελλειμματικές μονάδες.

Παρακάτω, θα αναφέρουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εμπορικών τραπεζών ως χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, τα χαρακτηριστικά των κανονισμών που επιδρούν στις αποφάσεις των τραπεζών καθώς και τους στόχους των εμπορικών τραπεζών.

3.10.1 Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του εμπορικού τραπεζικού συστήματος

Οι εμπορικές τράπεζες, βρίσκονται στο κέντρο του νομισματικού συστήματος αφού έχουν την ικανότητα να μεταβάλλουν την προσφορά χρήματος μιας χώρας και έτσι να επιδρούν στην αγοραστική δύναμη του κοινού. Αυτό το χαρακτηριστικό είναι που κάνει τις τράπεζες να ξεχωρίζουν από τα άλλα χρηματοδοτικά ιδρύματα. Επιπλέον, με το να δέχονται, καταθέσεις, να δανείζουν, και να επενδύονται κεφάλαια, κάνουν δυνατή την πλήρη χρήση των πόρων μιας χώρας. Αν και οι τράπεζες δεν δημιουργούν νέο πλούτο, δραστηριότητες που αναλαμβάνουν όπως ο δανεισμός και οι επενδύσεις διευκολύνουν την οικονομική διαδικασία της παραγωγής, της διανομής και της κατανάλωσης.

³⁴ http://195.251.240.254:8080/bitstream/handle/10184/296/papakosta_e.pdf?sequence=1

Οι εμπορικές τράπεζες παρέχουν μια ευρεία σειρά χρηματοδοτικών υπηρεσιών συμπεριλαμβανομένων των τραπεζικών επιταγών, χρηματικών εντολών, πώλησης χρεωγράφων για τους πελάτες τους, έκδοσης πιστωτικών επιστολών και άλλων. Οι τράπεζες σχετικά με την οργάνωση τους θα μπορούσαν να ταξινομηθούν σε ανεξάρτητες τραπεζικές μονάδες, τράπεζες με υποκαταστήματα, ομάδες τραπεζών και αλυσίδες τραπεζών.

Ανεξάρτητη τραπεζική μονάδα (unit banking) υπάρχει όταν οι τραπεζικές υπηρεσίες προσφέρονται από μία τραπεζική επιχείρηση. Τράπεζα υποκαταστημάτων (branch banking) υπάρχει όταν μία μόνο τραπεζική επιχείρηση λειτουργεί σε δύο ή περισσότερα μέρη. Τα υποκαταστήματα ελέγχονται από ένα μέρος που συνήθως αναφέρεται σαν κεντρικό γραφείο. Ομάδα τραπεζών (group banking) υπάρχει όταν ένα σημαντικό μέρος του κεφαλαίου δύο ή περισσότερων τραπεζών διακρατείται από μία εταιρεία που διακρατεί μεγάλο αριθμό μετοχών άλλων εταιρειών (holding company). Κάτω από το συνδυασμό αυτό οι τράπεζες μπορούν να είναι είτε στη μορφή των ανεξάρτητων μονάδων είτε σ' αυτή των υποκαταστημάτων, ή να αποτελούν συνδυασμό και των δύο. Αλυσίδα τραπεζών (chain banking) ονομάζουμε όταν αναφερόμαστε στην κατάσταση όπου δύο ή περισσότερες τράπεζες ελέγχονται από έναν ή περισσότερους ιδιώτες.

Γενικά, η λειτουργία της τράπεζας πρέπει να προσδιορίσει την πελατειακή της βάση - με ποιους θα ήθελε να συνεργαστεί τόσο σαν δανειστής όσο και σαν δανειζόμενος. Επίσης, μέρος των τραπεζικών λειτουργιών αποτελούν ζητήματα όπως η διάρθρωση του ισολογισμού, αποφάσεις σχετικά με το είδος του προϊόντος, η πολιτική τιμών, ο αριθμός των υποκαταστημάτων, το προσωπικό και άλλα ζητήματα.

Ακόμα ένας σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την λειτουργία της τράπεζας αναφέρεται στο ότι οι τράπεζες λειτουργούν κάτω από συνθήκες αβεβαιότητας δεδομένης της ατέλειας που επικρατεί στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου.

Υπάρχουν δύο είδη αβεβαιότητας:

1. Πρώτο, οι τράπεζες δεν γνωρίζουν με βεβαιότητα τα ακριβή ποσά ζήτησης και προσφοράς που θα δημιουργηθούν για δεδομένα επιτόκια στην αγορά.
2. Δεύτερο, οι τράπεζες δεν γνωρίζουν με βεβαιότητα τις ελαστικότητες των καμπυλών ζήτησης και προσφοράς που υπάρχουν στην αγορά που λειτουργούν.

3.10.2 Τα χαρακτηριστικά των κανονισμών που επιδρούν στις αποφάσεις των εμπορικών τραπεζών

Η ικανότητα των εμπορικών τραπεζών να επηρεάζουν την ανάπτυξη του σημαντικότερου συστατικού μέρους της προσφοράς χρήματος, τις καταθέσεις, αποτελεί το πρώτο από τα χαρακτηριστικά των εμπορικών τραπεζών. Το δεύτερο χαρακτηριστικό σχετίζεται με το ρόλο που διαδραματίζουν στη χρηματοδότηση της οικονομικής ανάπτυξης. Το τελευταίο γίνεται εμφανή στις αναπτυσσόμενες χώρες κυρίως, όπου απουσιάζουν διάφορα μέσα άντλησης κεφαλαίου- μετοχικό, κεφαλαιαγορά- και οι εμπορικές τράπεζες αποτελούν το μοναδικό μέσο συλλογής αποταμιεύσεων και παροχής κεφαλαίων.

Η ικανότητα λοιπόν των εμπορικών τραπεζών να επιδρούν τόσο στην προσφορά χρήματος όσο και στην χρηματοδότηση της ανάπτυξης, επιβάλλει την δημιουργία κανονισμών και ελέγχων από τις εθνικές νομισματικές αρχές. Οι αρχές με τους κανονισμούς αυτούς επιδιώκουν να εξασφαλισθεί ο επιθυμητός ρυθμός ανάπτυξης της προσφοράς χρήματος, και η διοχέτευση των αποταμιευτικών πόρων σε δραστηριότητες που προάγουν την οικονομική ανάπτυξη.

Το πρώτο είδος ελέγχων εφαρμόζεται σε όλες τις χώρες -αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες- ενώ το δεύτερο επικρατεί συνήθως στις αναπτυσσόμενες χώρες όπου παρατηρείται ελλειπή ανάπτυξη του χρηματοδοτικού τους συστήματος, Η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η εισαγωγή αυτών των ελέγχων και κανονισμών απέτρεψαν τις εμπορικές τράπεζες να προβούν σε αυθαίρετες και απαγορευτικές για την οικονομία συμπεριφορές όπως να επεκτείνουν τις πιστώσεις τους σε επίπεδα που θα δημιουργούσαν σημαντικές πληθωριστι τους αποφέρουν υψηλές αποδόσεις, δεν θα συνεισφέρουν στον επιθυμητό βαθμό στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθούν και κάποιοι επιπλέον λόγοι που δικαιολογούν την πρόθεση των νομισματικών αρχών να επιβάλλουν διάφορους κανονισμούς στις εμπορικές τράπεζες. Ένας σημαντικός λόγος αναφέρεται στον περιορισμό της συγκέντρωσης πλούτου και τις συνέπειες που θα έχει η συγκέντρωση αυτή σε ότι αφορά την επέκταση των τραπεζικών ιδρυμάτων σε άλλες δραστηριότητες και τις δυσμενείς επιδράσεις που θα επιφέρει μία τέτοια κατάσταση στην ορθή κατανομή των πόρων. Ένας ακόμη λόγος αφορά την αποφυγή συχνών τραπεζικών αποτυχιών.

Εξαιτίας του ομογενούς χαρακτήρα του τραπεζικού συστήματος και των συχνών ισχυρών διατραπεζικών σχέσεων και του γεγονότος ότι επηρεάζεται από τον πιστωτικό κύκλο υπάρχει πάντα η περίπτωση όταν μια τράπεζα αποτύχει, μπορεί να συμπαρασύρει και άλλες τράπεζες και αυτή η ανησυχία οδηγεί προς τη δημιουργία κανονισμών.

3.10.3 Οι στόχοι των εμπορικών τραπεζών

Μία εμπορική τράπεζα δεν διαφέρει τόσο από έναν κερδοσκοπικό οργανισμό. Λογικό λοιπόν είναι ο κύριος στόχος μιας τράπεζας να είναι η δημιουργία κέρδους. Μία επιδίωξη που μεταφράζεται σε μια προσπάθεια για τη μεγιστοποίηση της τιμής του μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας, που αντιπροσωπεύει τον πλούτο των ιδιοκτητών. Ωστόσο, η μεγιστοποίηση του πλούτου ίσως δεν είναι ο μοναδικός στόχος μιας εμπορικής τράπεζας και αυτό υφίσταται γιατί η τράπεζα δρα κυρίως σε ατελείς αγορές όπου απαιτείται η αναφορά και σε εναλλακτικούς στόχους.

Ωστόσο, η μεγιστοποίηση του πλούτου υποτίθεται ότι είναι ο κύριος στόχος για τους ακόλουθους λόγους:

1. Σε ότι αφορά τη χρηματοδοτική διαχείριση των τραπεζών πρέπει να υποθεθεί ότι η τράπεζες χρησιμοποιούν την αποτελεσματικότερη συνάρτηση παραγωγής που υπάρχει, έτσι ώστε το λειτουργικό κόστος να βρίσκεται στο χαμηλότερο επίπεδο για ένα δεδομένο επίπεδο προϊόντος.
2. Πολλοί στόχοι δεν μπορούν να ποσοτικοποιηθούν όπως το όνομα και η δύναμη παρόλο που σχετίζονται με τον πλούτο.
3. Ο βαθμός αποστροφής του κινδύνου ποικίλλει ανάμεσα στις τράπεζες, αλλά υποτίθεται ότι είναι σταθερός για μια συγκεκριμένη τράπεζα.

Επιπρόσθετα, η μεγιστοποίηση των κερδών εξασφαλίζει την βιωσιμότητα της επιχείρησης που θα μπορούσε να αποτελεί έναν ακόμη στόχο για την τράπεζα.

Συμπεράσματα

Οι ελληνικές μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ) αντιμετωπίζουν, από τον Οκτώβριο του 2011 τη μεγαλύτερη επιδείνωση όσον αφορά στην πρόσβασή τους σε τραπεζικό δανεισμό, σε σχέση με τις αντίστοιχες επιδείνωσεις επιχειρήσεων άλλων χωρών της Ευρωζώνης, όπως αποκαλύπτει έρευνα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ).

Η έρευνα της ΕΚΤ για την πρόσβαση στη χρηματοδότηση μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στην Ευρωζώνη αναφέρει ότι η διαθεσιμότητα για τις ΜμΕ τραπεζικών πιστώσεων - δανείων και υπεραναλήψεων από τραπεζικούς λογαριασμούς - επιδεινώθηκε στις περισσότερες χώρες της Ευρωζώνης, με εξαίρεση τη Γερμανία.

Το καθαρό ποσοστό των ελληνικών ΜμΕ που διαπίστωσε επιδείνωση έφθασε το 45%, έναντι 35% για τις ιρλανδικές και πορτογαλικές επιχειρήσεις. Η επιδείνωση αποδίδεται από τις επιχειρήσεις των περισσότερων χωρών στις γενικές οικονομικές προοπτικές.

Οι ελληνικές, ισπανικές και ιταλικές ΜμΕ ανέφεραν ως έναν πρόσθετο σημαντικό παράγοντα την επιδείνωση των δικών τους προοπτικών, όσον αφορά στις πωλήσεις και την κερδοφορία ή τα επιχειρηματικά σχέδιά τους. Οι ελληνικές επιχειρήσεις ανέφεραν και τα υψηλότερα ποσοστά απόρριψης (38%) των αιτήσεων που έκαναν για τη λήψη τραπεζικού δανείου, ενώ ακολουθούν στο σχετικό δείκτη οι ιταλικές επιχειρήσεις (19%), οι πορτογαλικές (18%), οι ιρλανδικές (17%) και οι ισπανικές (16%).

Τα ποσοστά απόρριψης τραπεζικών αιτήσεων ήταν αυξημένα ή αμετάβλητα, σε σχέση με τις προηγούμενες σχετικές έρευνες της ΕΚΤ στις περισσότερες χώρες, με εξαίρεση τη Γερμανία, την Ολλανδία και την Ιρλανδία, όπου κατέγραψαν μείωση. Εκτός από το υψηλό ποσοστό απόρριψης των αιτήσεων τους για δανεισμό, οι ελληνικές ΜμΕ αντιμετώπισαν και επιδείνωση των όρων δανεισμού τους, αναφέροντας αύξηση του επιτοκίου δανεισμού και «άλλου κόστους της χρηματοδότησής τους».

Το καθαρό ποσοστό των ελληνικών επιχειρήσεων - μαζί με των ιταλικών, ισπανικών και πορτογαλικών - που ανέφεραν αύξηση του κόστους χρηματοδότησής τους, ήταν το υψηλότερο στην Ευρωζώνη. Αντίθετα, οι ΜμΕ της Γερμανίας ανέφεραν ότι μειώθηκε το επιτόκιο δανεισμού τους. Οι ελληνικές επιχειρήσεις προβλέπουν μία περαιτέρω ισχυρή επιδείνωση της δυνατότητας πρόσβασής τους σε τραπεζικό δανεισμό τους επόμενους έξι μήνες, ενώ επιδείνωση αναμένουν και οι επιχειρήσεις σε άλλες χώρες της Ευρωζώνης, με εξαίρεση τη Γερμανία και τη Φινλανδία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ

ΠΟΛΙΤΩΝ

4.1 Ο ρόλος της διαφήμισης ³⁵

Η μελέτη της συμπεριφοράς καταναλωτή είναι βασισμένη στην αγοραστική συμπεριφορά, με τον καταναλωτή να διαδραματίζει τους τρεις ευδιάκριτους ρόλους του ατόμου που χρησιμοποιεί το προϊόν, αυτού που το πληρώνει και αυτού που το αγοράζει. Δεδομένης της ανάπτυξης της οικονομίας και της παράλληλης έντασης του ανταγωνισμού διεθνώς, η ανάγκη για άμεση και ολοκληρωμένη πληροφόρηση των καταναλωτών έχει καταστήσει τις διαφημιστικές υπηρεσίες αναντικατάστατο αγαθό για τις επιχειρήσεις. Στη σύγχρονη εποχή όλες οι επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από το αντικείμενό τους, επιζητούν τη διαφήμιση ως μέσο ενδυνάμωσης του ονόματός τους και αναγνωρισιμότητας των προϊόντων τους, με σκοπό την αύξηση των πωλήσεών τους. Οι διαφημιστικές υπηρεσίες είναι ο ουσιαστικότερος δίαυλος επικοινωνίας μεταξύ προμηθευτών και αγοραστών, γεγονός που τις κάνει αναντικατάστατες. Αξιόλογη παρουσία στην αγορά της διαφήμισης έχει πλέον και το Διαδίκτυο, μέσο το οποίο, σύμφωνα με παράγοντες του κλάδου, διεισδύει συνεχώς στην εγχώρια αγορά της διαφήμισης και παρουσιάζει ιδιαίτερα δυναμικούς ρυθμούς ανάπτυξης διεθνώς.

Επίσης, όλο και περισσότερα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας αξιοποιούνται για διαφημιστικούς λόγους, όπως είναι τα κινητά τηλέφωνα (sms, mms) κ.λπ., τα οποία τυγχάνουν ευρείας αποδοχής από το καταναλωτικό κοινό.

Τα παραπάνω είναι απόλυτα αναγκαία για τη σωστή προβολή χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών με στόχο την αύξηση της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων. Για την εκπλήρωσή αυτού του σκοπού διερευνούνται τα εξής:

1. Πόσα και ποια είναι τα τραπεζικά ιδρύματα με τα οποία προτιμούν να συνεργάζονται οι καταναλωτές.

³⁵ http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/mk/2011/NiforaMarina/attached-document-1306139777-549688-2995/Nifora_Marina.pdf

2. Ποιοι είναι οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή ενός τραπεζικού ιδρύματος.
3. Πόσα και ποια είναι τα τραπεζικά προϊόντα/ υπηρεσίες που χρησιμοποιούν οι καταναλωτές.
4. Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των καταναλωτών επηρεάζουν τις προτιμήσεις τους για επικοινωνιακά εργαλεία ενημέρωσης για τραπεζικά προϊόντα/υπηρεσίες.
5. Ποιος είναι ο βαθμός ικανοποίησης των καταναλωτών από τα τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες.

Πριν τα τέλη της δεκαετίας του 60, σπανιότατα εμφανίζονταν διαφημίσεις για τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και υπηρεσίες. Ως ενδεικτικά παραδείγματα αναφέρω ³⁶:

1. Τις καταχωρήσεις του 1956, που αποσκοπούσαν να πείσουν τους Έλληνες να βγάλουν τα λεφτά από τα σεντούκια και τα στρώματα τους και να τα καταθέσουν με τόκο 10% αφορολόγητο στις τράπεζες και το Ταχυδρομικό ταμειυτήριο.
2. Το 1958 έγινε μια μεγάλη διαφημιστική εκστρατεία για τις ομολογίες της ΔΕΗ.
3. Το 1968 εμφανίστηκαν καταχωρήσεις της First National City Bank (σήμερα Citibank) για το πρώτο κατάστημα της στο Σύνταγμα: «Το αμερικανικό τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα: εκσυγχρονισμένες μέθοδοι, ταχεία, αποτελεσματική εξυπηρέτησης».
4. Το 1981 η Τράπεζα Πίστεως διαφήμιζε την πρώτη κάρτα αυτόματης συναλλαγής : «Cash Card ... η κάρτα της τράπεζας Πίστεως που σας δίνει μετρητά σε 58 δευτερόλεπτα, όποια ώρα και μέρα θέλετε!». Από τα μέσα της δεκαετίας του '80, που άρχισε να συστηματοποιείται περισσότερο η επικοινωνιακή πολιτική των τραπεζών.

4.2 Είδη διαφήμισης χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών³⁷

4.2.1 Η πληροφοριακή διαφήμιση

Αυτή αποσκοπεί στα εξής:

Να δημιουργήσει αρχική ζήτηση με ένα νέο είδος προϊόντος ή να επανατοποθετήσει παλαιά προϊόντα με τη επανασυσκευασία τους ή με τη διεύρυνση του δικτύου διανομής τους ή με τη διαφοροποίηση των ποιοτικών τους χαρακτηριστικών.

³⁶ <http://195.251.240.254:8080/bitstream/handle/10184/1286/TSOYMETHS1.pdf?sequence=1>

³⁷ <http://195.251.240.254:8080/bitstream/handle/10184/1286/TSOYMETHS1.pdf?sequence=1>

Αφορά τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που βρίσκονται στη φάση της εισαγωγής ή της επανεισαγωγής τους στην αγορά. Οι διαφημιστικές προσπάθειες επικεντρώνονται στην εκπαιδευτική πληροφόρηση των νεωτεριστών και έχει διαμορφωθεί σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά τους.

Στόχος είναι η δημιουργία αρχικής ζήτησης για το είδος, μια και στην περίπτωση αυτή το είδος ταυτίζεται με τη μάρκα.

Παραδείγματα διαφημιστικών μηνυμάτων 1996- 2006

- Εθνική τράπεζα της Ελλάδος : «Mobile banking» - συνδέστε το κινητό σας με τους λογαριασμούς σας και κινηθείτε στον χώρο του mobile banking».
- Τράπεζα Πειραιώς : «Winbank personal – Η πρώτη και πιο βραβευμένη Ηλεκτρονική τράπεζα που σας ακολουθεί παντού και πάντα!» (για τις υπηρεσίες Winbank phone, Winbank internet, Winbank mobile, Winbank alert) .
- Eurobank : “ e Banking – ελευθερία – ευκολία – εγγύηση – τραπεζικές και χρηματιστηριακές συναλλαγές μέσω Internet.

4.2.2 Η ανταγωνιστική διαφήμιση

Χρησιμοποιείται στη φάση της ανάπτυξης του προϊόντος, ιδίως όταν αρχίζει να κάμπτεται ο ρυθμός ανόδου των πωλήσεων. Αποσκοπεί στο να πείσει το χρήστη των υπηρεσιών με τον τονισμό των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους, που τις διαφοροποιούν από τις ομοειδείς υπηρεσίες του ανταγωνισμού. Αποσκοπεί στη δημιουργία επιλεκτικής ζήτησης για ένα επώνυμο προϊόν. Αυτή μπορεί να έχει τη μορφή της συγκριτικής (συγκεκριμένη σύγκριση με μία ή περισσότερες μάρκες του ανταγωνισμού) ή της μη συγκριτικής διαφήμισης.

Στόχοι της είναι:

1. Να δημιουργήσει προτίμηση μάρκας του προϊόντος
2. Να αλλάξει την εικόνα
3. Να παρακινήσει για άμεση έναρξη συνεργασίας
4. Να παρακινήσει για την αναζήτηση περισσότερων πληροφοριών Στις ελληνικές τράπεζες, η συγκριτική προβολή γίνεται περισσότερο με ενέργειες δημοσιότητας, στις οποίες συγκρίνονται και αναλύονται διάφοροι δείκτες αποτελεσματικότητας, παραγωγικότητας ή αποδοτικότητας των τραπεζών (καθαρά κέρδη ανά εκατομμύριο

καταθέσεων ή χορηγήσεων, καθαρά κέρδη ανά κατάσταση, ανά απασχολούμενο, ανά ίδια κεφάλαια, χορηγήσεις, καταθέσεις ανά εργαζόμενο και ανά κατάσταση κ.λ.π.) Αντίθετα, οι μη συγκριτικές διαφημίσεις είναι ο κανόνας. Σε αυτές επιχειρείται να πειστεί ο υποψήφιος πελάτης ότι το διαφημιζόμενο προϊόν προσφέρει περισσότερα πλεονεκτήματα από τον ανταγωνισμό γενικά και γίνεται επίκληση για αναζήτηση περισσότερων πληροφοριών στα τραπεζικά καταστήματα, στο Internet ή σε κάποιο αριθμό τηλεφώνου.

4.2.3 Η υπομνηστική διαφήμιση

Η υπομνηστική διαφήμιση γίνεται στη φάση της ωριμότητας του προϊόντος και αποσκοπεί στη διατήρηση των κατακτημένων μεριδίων αγοράς και στην αύξηση της αγοραστικής προσήλωσης. Συναφής μορφή διαφήμισης είναι η διαφήμιση επανενίσχυσης, η οποία αποσκοπεί να διαβεβαιώσει τους υπάρχοντες πελάτες για την ορθότητα της επιλογής τους.

Παραδείγματα διαφημιστικών μηνυμάτων 1996 – 2006

- Εθνική τράπεζα της Ελλάδος: "ΕΘΝΟταμιευτήριο 1845 – 2000 – ένας κλασικός λογαριασμός με ιστορία 155 χρόνων" (υπενθύμιση)
- Εθνική τράπεζα της Ελλάδος : "Η τράπεζα που οδήγησε τους μισούς Έλληνες που έχουν πάρει στεγαστικό δάνειο σπίτι τους" (υπενθύμισης και επανενίσχυσης).
- Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος: " Ώρα για Εθνική, ώρα για σπίτι. Όλοι έχουμε ανάγκη από ένα σταθερό περιβάλλον. Όλοι θέλουμε να έχουμε το δικό μας σπίτι. Τώρα με τα στεγαστικά δάνεια της Εθνικής Τράπεζας όλοι μπορούμε..."

4.2.4 Η θεσμική διαφήμιση

Όταν απαιτείται η προβολή ολόκληρου του χρηματοπιστωτικού οργανισμού και όχι ορισμένων προϊόντων του, τότε χρησιμοποιείται η θεσμική διαφήμιση (ή διαφήμιση κύρους, φήμης ή δημοσίων σχέσεων). Η θεσμική διαφήμιση δεν απευθύνεται μόνο στους πελάτες αλλά γενικά στο ευρύτερο κοινό, με σκοπό να προβληθεί η εικόνα της τράπεζας μέσω των επιδόσεων της και της συνεισφοράς της σε ζωτικούς τομείς της οικονομίας, της κοινωνίας, της οικολογίας, του αθλητισμού και του πολιτισμού.

Αυτή ονομάζεται και διαφήμιση δημοσίων σχέσεων, δεν αποσκοπεί στην πώληση συγκεκριμένων προϊόντων, αλλά στην προβολή των δραστηριοτήτων ή της επιχειρηματικής φιλοσοφίας του χρηματοπιστωτικού οργανισμού. Μέσω της εικόνας που προβάλλεται επηρεάζονται, φυσικά εμμέσως και οι πωλήσεις.

Παραδείγματα διαφημιστικών μηνυμάτων 1996 – 2006

- Alpha bank : “Η επίσημη τράπεζα των Ολυμπιακών Αγώνων ΑΘΗΝΑ 2004”.
- Eurobank: “Η Eurobank βραβεύει 1101 αριστούχους”.
- Τράπεζα Πειραιώς: “Όπου ονειρεύεσαι...στηρίζει, όπου σχεδιάζει...πραγματοποιεί, όπου αναζητάς...δίνει λύσει. Όπου επιθυμείς...δημιουργεί. Η τράπεζα με την δική σου έννοια”.
- Οικονομική Α.Ε.Γ.Α.: “ Αξιοπιστία – Σιγουριά – Εξυπηρέτηση – Συνέπεια. Από το 1968 σταθεροί δεσμοί...”

4.3 Η καταναλωτική πίστη³⁸

Καταναλωτική πίστη συνίσταται στην προεξόφληση των προσδοκιών των καταναλωτών για μελλοντική αύξηση των εισοδημάτων τους, αλλά και στην διευκόλυνσή τους στην απόκτηση από σήμερα καταναλωτικών αγαθών, που λόγω της αξίας τους θα έπρεπε διαφορετικά να αγοραστούν ύστερα από την παρέλευση αρκετού χρόνου. Η καταναλωτική πίστη εντάσσεται στην οικογένεια των χρηματοπιστωτικών ή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Ο νομικός ορισμός της καταναλωτικής πίστης συνίσταται στην κάθε μορφής πιστωτική διευκόλυνση που παρέχεται από ένα πιστοδότη (τράπεζα, έμπορο, κ.ά.) σε έναν καταναλωτή, σε πρόσωπο δηλαδή που παίρνει πίστωση για μη επαγγελματικούς λόγους.

Χαρακτηριστικές περιπτώσεις καταναλωτικής πίστης είναι:

1. Οι συμφωνίες για απόκτηση πιστωτικής κάρτας
2. Οι συμβάσεις για χορήγηση προσωπικών, καταναλωτικών ή δανείων ανοιχτού τύπου
3. Η αγορά αγαθών ή υπηρεσιών με δόσεις

³⁸ <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14242/1/AmpalakiAngelikiMsc2011.pdf>

αναφέρονται η παρακάτω ορισμοί που ισχύουν σήμερα κατόπιν της κοινοτικής οδηγίας :

α) "καταναλωτής": κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο, με τις δικαιопραξίες που καλύπτει η παρούσα απόφαση, επιδιώκει σκοπούς που δεν σχετίζονται με την εμπορική, επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητά του .

β) "πιστωτικός φορέας": κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που χορηγεί ή υπόσχεται να χορηγήσει πίστωση στο πλαίσιο της εμπορικής, επιχειρηματικής ή επαγγελματικής του δραστηριότητας .

γ) "σύμβαση πίστωσης": σύμβαση δυνάμει της οποίας πιστωτικός φορέας χορηγεί ή υπόσχεται να χορηγήσει σε καταναλωτή πίστωση με τη μορφή προθεσμιακής καταβολής, δανείου ή οποιασδήποτε άλλης παρόμοιας χρηματοδοτικής διευκόλυνσης, με εξαίρεση τις συμβάσεις που συνάπτονται για τη συνεχή παροχή υπηρεσιών ή για την προμήθεια αγαθών του ίδιου είδους, δυνάμει των οποίων ο καταναλωτής καταβάλλει με δόσεις το τίμημα για τις εν λόγω υπηρεσίες ή αγαθά κατά τη διάρκεια της παροχής τους .

δ) "μεσίτης πιστώσεων": φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο δεν ενεργεί ως πιστωτικός φορέας και το οποίο, στο πλαίσιο της εμπορικής, επιχειρηματικής ή επαγγελματικής του δραστηριότητας, έναντι αμοιβής, η οποία μπορεί να είναι χρηματική ή να έχει οποιαδήποτε άλλη συμφωνηθείσα μορφή οικονομικού ανταλλάγματος :

i) παρουσιάζει ή προσφέρει συμβάσεις πίστωσης στους καταναλωτές, ή

ii) βοηθά τους καταναλωτές για τη σύναψη συμβάσεων πίστωσης αναλαμβάνοντας προπαρασκευαστικές εργασίες .

4.4. Προϊόντα καταναλωτικής πίστης

4.4.1 Προσωπικά δάνεια³⁹

Πρόκειται για χορηγήσεις χρηματικών ποσών για κάλυψη προσωπικών αναγκών για τις οποίες η τράπεζα δεν απαιτεί δικαιολογητικά όπως τιμολόγια αγοράς ή εξοφλητικά παραστατικά. Στην ίδια κατηγορία εντάσσονται και τα δάνεια που έχουν εποχιακό χαρακτήρα (εορτοδάνεια, διακοποδάνεια). Τα προσωπικά δάνεια διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: τα δάνεια τακτής λήξης και τα ανοικτά δάνεια (δάνεια ανακυκλούμενης πίστωσης).

³⁹ <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14242/1/AmpalakiAngelikiMsc2011.pdf>

4.4.1.1 Προσωπικά δάνεια τακτής λήξης.

Πρόκειται για τοκοχρεολυτικά προϊόντα προκαθορισμένης διάρκειας. Το επιτόκιο μπορεί να είναι σταθερό ή κυμαινόμενο ή συνδυασμός και των δύο. Το κατώτατο ποσό χορήγησης ποικίλει από τράπεζα σε τράπεζα αλλά συνήθως ανέρχεται από τα €1.500,00 έως το ανώτατο που ορίζει κάθε τράπεζα, το οποίο όμως δεν ξεπερνά στην πλειοψηφία των περιπτώσεων τις €30.000. Κατά την εκταμίευση το ποσό της χορήγησης κατατίθεται εφάπαξ σε λογαριασμό που έχει υποδείξει ο πελάτης και χρεώνονται τα έξοδα του δανείου τα οποία ανέρχονται έως 300 ευρώ και αφορούν στη συγκέντρωση στοιχείων του πελάτη, εξέταση και έγκριση του αιτήματός του. Η διάρκεια αποπληρωμής του δανείου συνήθως σχετίζεται με το ποσό χορήγησης και ξεκινά από τους έξι μήνες έως τα δέκα έτη ενώ η αποπληρωμή συνήθως να είναι μηνιαία.

4.4.1.2 Ανοικτό προσωπικό δάνειο.

Πρόκειται για προσωπικό δάνειο που χορηγείται με μορφή ανακυκλούμενης πίστωσης αόριστης διάρκειας με αυτόματη ανανέωση κάθε έτος. Το κατώτατο ποσού ορίου πίστωσης ανέρχεται σε €300 και δεν ορίζεται ανώτερο όριο. Το επιτόκιο είναι κυμαινόμενο και κλιμακωτό, το οποίο μειώνεται καθώς αυξάνεται το χρεωστικό υπόλοιπο, τα τμήματα του οποίου ορίζει η κάθε τράπεζα. Αναλήψεις του ποσού μπορεί να γίνουν εφάπαξ ή τμηματικά. Τα ανοικτά δάνεια έχουν πάντα κυμαινόμενο επιτόκιο υψηλότερο αυτού των δανείων τακτής λήξης λόγω της αόριστης διάρκειάς τους και του μεγαλύτερου κινδύνου. Για την αποπληρωμή του δανείου, ο δανειολήπτης μπορεί επιλέξει εξόφληση μερική ή ολική του χρεωστικού υπολοίπου της ελάχιστης καταβολής

Ο κάτοχος του δανείου έχει το δικαίωμα να αιτηθεί αύξηση ή μείωση του πιστωτικού ορίου, δικαίωμα που διατηρεί και η τράπεζα να πράξει μονομερώς. Τέλος, ο λογαριασμός του μπορεί να συντηρείται με μηδενικό υπόλοιπο και αδρανής χωρίς επιπλέον έξοδα για την επαναχρησιμοποίησή του.

4.4.2 Καταναλωτικά δάνεια⁴⁰

Το καταναλωτικό δάνειο είναι το δάνειο το οποίο χορηγείται προκειμένου να καλυφτούν προσωπικές ανάγκες με σκοπό την απόκτηση προϊόντων και υπηρεσιών. Τα καταναλωτικά δάνεια, ο τρόπος απόκτησης αυτών, η φύση τους και το ποσό που χορηγείται καθώς και ο σκοπός απόκτησης αυτών διαφέρει σημαντικά ανάμεσα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Σε γενικές γραμμές όμως αυτά που ισχύουν για τα καταναλωτικά δάνεια συνοψίζονται παρακάτω.

Το ποσό που χορηγείται σε ένα καταναλωτικό δάνειο δεν ξεπερνάει συνήθως τα 25.000 ευρώ, ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις όπου το ποσό δεν δίνεται στον πελάτη αλλά δίνεται απευθείας στον έμπορο από τον οποίο έγινε η αγοραπωλησία η οποία χρηματοδοτήθηκε από το δάνειο. Ωστόσο, υπάρχουν καταναλωτικά δάνεια τα οποία δεν χορηγούνται με σκοπό την αγορά προϊόντων και ως εκ τούτου ο δανειζόμενος δεν είναι υποχρεωμένος να προσκομίσει δικαιολογητικά αγοράς.

Τα καταναλωτικά δάνεια μερικές φορές περιλαμβάνουν δάνεια στεγαστικά, προσωπικά δάνεια ή και δάνεια αυτοκινήτου. Δηλαδή, ο δανειολήπτης ζητά να του χορηγηθεί ένα καταναλωτικό δάνειο με σκοπό την αγορά ή την επισκευή μίας κατοικίας, την αγορά αυτοκινήτου ή την αγορά αγαθών και υπηρεσιών.

Δικαιούχοι καταναλωτικού Δανείου

Συνήθως, καταναλωτικό δάνειο μπορούν να λάβουν όλα τα φυσικά πρόσωπα, μισθωτοί ή ελεύθεροι επαγγελματίες, που υποβάλουν φορολογική δήλωση. Ωστόσο, τα δικαιολογητικά και οι προϋποθέσεις απόκτησης ενός καταναλωτικού δανείου μπορεί να διαφέρουν ανάμεσα στα διάφορα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

4.4.2.1 Δάνεια αυτοκινήτου⁴¹

Τα δάνεια αυτοκινήτου είναι καταναλωτικά δάνεια που προορίζονται για την χρηματοδότηση αγοράς αυτοκινήτου καινούργιου ή μεταχειρισμένου. Έχουν όλα τα χαρακτηριστικά των προσωπικών και καταναλωτικών δανείων, είναι τοκοχρεολυτικά τακτής λήξης, με διάρκεια μεγαλύτερη στην περίπτωση των καινούργιων αυτοκινήτων έναντι των μεταχειρισμένων.

⁴⁰http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%AC%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%BF#.CE.9A.CE.B1.CF.84.CE.B1.CE.BD.CE.B1.CE.BB.CF.89.CF.84.CE.B9.CE.BA.CF.8C_.CE.94.CE.AC.CE.BD.CE.B5.CE.B9.CE.BF

⁴¹ <http://www.loan24.gr/Katigories-Katanalotikon-Daneion.asp>

Αξίζει να σημειωθεί ότι όταν το δάνειο χορηγείται μέσω του δικτύου της τράπεζας δεν γίνεται παρακράτηση της κυριότητάς του, σε αντίθεση με τη χορήγηση δανείου από αντιπροσωπία ή έμπορο αυτοκινήτου όπου παρακρατείται η κυριότητα του οχήματος μέχρι την αποπληρωμή του και τα επιτόκια είναι χαμηλότερα σε σχέση με τα καταναλωτικά δάνεια. Υπάρχουν και περιπτώσεις που τα επιτόκια είναι ακόμη πιο χαμηλά και αυτό συμβαίνει όταν η αντιπροσωπεία μεσολαβήσει για την χορήγηση του δανείου. Προς εξασφάλιση της τράπεζας για όλη τη διάρκεια του δανείου, το αυτοκίνητο θα πρέπει να είναι ασφαλισμένο με μεικτή ασφάλεια και βεβαία να καλύπτονται σε περιπτώσεις πυρκαγιάς και κλοπής.

4.4.2.2 Άλλες κατηγορίες καταναλωτικών δανείων⁴²

Συνοπτικά αναφέρονται άλλες κατηγορίες καταναλωτικών δανείων που προσφέρουν οι τράπεζες, των οποίων τα βασικά χαρακτηριστικά και τρόπος λειτουργίας είναι ίδιος. Οι μόνες διαφορές έγκεινται στο πλήθος των δικαιολογητικών που δικαιολογούν τη χρήση του ποσού.

Χαρακτηριστικά πρόσφατα παραδείγματα αποτελούν τα παρακάτω :

- Πράσινα δάνεια, για οικιακές παρεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας
- Δάνεια εγκατάστασης φυσικού αερίου
- Δάνειο τοποθέτησης φωτοβολταϊκών
- Αγοράς μετοχών
- Αποπληρωμής φορολογικών υποχρεώσεων

4.4.3 Λογαριασμός Υπερανάληψης (overdraft)⁴³

Η υπερανάληψη, γνωστή και ως overdraft, πρόκειται για έναν τρεχούμενο λογαριασμό που σε περίπτωση κάποιος χρειαστεί κάποια χρήματα μπορεί να ζητήσει από την τράπεζα του να λάβει ένα ποσό, μεγαλύτερο από αυτό έχει ήδη κατατεθειμένο. Το ανώτατο ποσό που επιτρέπεται να "σηκώσει" από την τράπεζα είναι κατά μέσο όρο περίπου 5.000 – 6.000 ευρώ.

Η υπερανάληψη σε γενικές γραμμές μπορεί να εξοφληθεί ταχύτερα, διότι κάθε φορά που κατατίθεται ένα ποσό στον λογαριασμό του δανειολήπτη όπως για παράδειγμα ο μισθός του,

⁴² <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14242/1/AmpalakiAngelikiMsc2011.pdf>

⁴³ <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%AC%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%BF#.CE.A5.CF.80.CE.B5.CF.81.CE.B1.CE.BD.CE.AC.CE.BB.CE.B7.CF.88.CE.B7>

η τράπεζα "τραβάει" άμεσα το οφειλόμενο ποσό σε αντίθεση με τα ανοικτά δάνεια όπου οι περισσότεροι πελάτες συνήθως καταβάλλουν την ελάχιστη μηνιαία δόση διαιώνίζοντας έτσι το όποιο χρέος έχουν προς την τράπεζα.

Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η υπερανάληψη αν και έχει εγκριθεί από την τράπεζα δημιουργεί κάποιες επιφυλάξεις για το τραπεζικό ίδρυμα σχετικά με την άρση αυτής ή όχι. Σε κάθε περίπτωση όμως η τράπεζα είναι υποχρεωμένη να ενημερώσει τον πελάτη σχετικά με την πρόθεση της. Παράλληλα, η υπερανάληψη μπορεί να αρθεί και από την πλευρά του πελάτη. Η υπερανάληψη αποτελεί και αυτή ένα είδος επισφαλούς δανείου, διότι δεν είναι σίγουρο ότι ο δανειολήπτης θα μπορέσει να επιστρέψει όλο το ποσό και κατά πόσο εύκολα το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα θα μπορέσει να λάβει πίσω τα χρήματα.

Δικαιούχοι Υπερανάληψης

Συνήθως, υπερανάληψη δικαιούνται όλα τα φυσικά πρόσωπα, μισθωτοί ή ελεύθεροι επαγγελματίες, που υποβάλουν φορολογική δήλωση και έχουν έναν λογαριασμό σε μία τράπεζα. Ωστόσο, τα δικαιολογητικά και οι προϋποθέσεις μίας υπερανάληψης μπορεί να διαφέρουν ανάμεσα στα διάφορα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

4.4.4 Δάνεια Μεταφοράς οφειλών⁴⁴

Τα τελευταία μάλιστα χρόνια υπήρξε μια μεγάλη στροφή στην πολιτική των τραπεζών οι οποίες στον κίνδυνο απώλειας των κεφαλαίων τους εισήγαγαν τα δάνεια συγκέντρωσης οφειλών τα οποία ουσιαστικά προσφέρουν μια πιστωτική διευκόλυνση στα νοικοκυριά μέσω τις παράτασης του χρόνου και μιας ενδεχόμενης μείωσης του επιτοκίου. Αρχικά τα προϊόντα αυτά σχεδιάστηκαν έτσι ώστε οι καταναλωτές να μεταφέρουν τις οφειλές που είχαν από άλλα πιστωτικά ιδρύματα με κίνητρο ένα καλύτερο επιτόκιο για τους ίδιους, και διεύρυνση του μεριδίου αγοράς ως όφελος για τις τράπεζες. Τον τελευταίο χρόνο όμως η συγκέντρωση οφειλών πήρε χαρακτήρα υποχρεωτικής ρύθμισης ληξιπρόθεσμων χρεών. Ανήκουν στην κατηγορία των τοκοχρεολυτικών δανείων με συγκεκριμένη διάρκεια χορήγησης ή οποία εκτείνεται έως τα 15 έτη σε περίπτωση που υπάρχουν εξασφαλίσεις.

Το επιτόκιο μπορεί να είναι σταθερό ή κυμαινόμενο ευνοϊκότερο των προσωπικών ή άλλων μορφών δανείου ενώ πλησιάζει τα επίπεδα στεγαστικών δανείων όταν παρέχονται

⁴⁴ <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14242/1/AmpalakiAngelikiMsc2011.pdf>

επιπρόσθετες εξασφαλίσεις. Προϋπόθεση αποτελεί η ενήμερη κατάσταση του πελάτη. Συχνά παρέχεται η δυνατότητα έντοκης ή άτοκης περιόδου χάριτος.

Τέλος, η εξόφληση των οφειλών των άλλων τραπεζών γίνεται είτε με εντολή, είτε με Swift, είτε με έκδοση τραπεζικής επιταγής. Επιπλέον, στα δάνεια αυτής της κατηγορίας και ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου παρέχεται κάποια εξασφάλιση προσφέρεται η επιλογή περιόδου χάριτος για κάποιο χρονικό διάστημα, είτε έντοκη είτε άτοκη.

4.5 Χρεωστικές κάρτες ⁴⁵

Μία χρεωστική κάρτα είναι μία κάρτα η οποία εξουσιοδοτεί την ηλεκτρονική μεταφορά κεφαλαίων on line. Ενώ η πιστωτική κάρτα προσφέρει τη δυνατότητα να πληρώσει κανείς αργότερα, η χρεωστική είναι ένας τρόπος άμεσης πληρωμής. Με τη χρήση της χρεωστικής κάρτας, το ανάλογο ποσό αφαιρείται αυτομάτως από τον τραπεζικό λογαριασμό όψεως ή ταμιευτηρίου του χρήστη και σε κάθε περίπτωση δεν μπορεί να υπερβεί το όριο των διαθέσιμων κεφαλαίων του λογαριασμού. Οι χρεωστικές κάρτες γίνονται δεκτές σε πλήθος εμπορικών καταστημάτων, όπως πχ καταστήματα λιανικής πώλησης, εστιατόρια, σταθμούς πώλησης καυσίμων).

Η χρήση τους γίνεται αποδεκτή μόνον όταν και ο έμπορος είναι συμβεβλημένος με τον φορέα έκδοσης της χρεωστικής κάρτας, όπως ακριβώς συμβαίνει με τις πιστωτικές κάρτες.

4.5.1 Πλεονεκτήματα της χρήσης χρεωστικών καρτών

1. Η απόκτηση μίας χρεωστικής κάρτας είναι πολύ ευκολότερη από την απόκτηση μίας πιστωτικής κάρτας.
2. Η χρήση της χρεωστικής κάρτας δεν απαιτεί την επίδειξη της αστυνομικής ταυτότητας και ακόμη απαλλάσσει τον χρήστη από την συμπλήρωση επιταγών.
3. Δεν είναι υποχρεωμένος κάποιος να μεταφέρει μαζί του μετρητά, ταξιδιωτικές επιταγές ή καρτέ επιταγών.
4. Οι έμποροι δέχονται τις χρεωστικές κάρτες πολύ πιο εύκολα από τις επιταγές, ιδιαίτερα σε ορισμένες χώρες

⁴⁵ http://www.tex.unipi.gr/undergraduate/notes/efarmoges_comp/kef7.pdf

4.6 Πιστωτικές κάρτες

4.6.1 Ορισμός⁴⁶

Η πιστωτική κάρτα είναι μία μέθοδος πληρωμών για αγορά αγαθών και υπηρεσιών, η οποία δεν απαιτεί την άμεση καταβολή χρημάτων. Ο πάροχος (τράπεζα) της πιστωτικής κάρτας παρέχει στον κάτοχό της ένα συγκεκριμένο μηνιαίο πιστωτικό όριο, το οποίο ο κάτοχος μπορεί να διαθέσει σε αγορές. Εναλλακτικά, ο κάτοχος μίας πιστωτικής κάρτας έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει μέρος του πιστωτικού του ορίου για υπερανάληψη μετρητών από τα ATM του παρόχου. Όταν ο καταναλωτής πραγματοποιεί αγορές με τη χρήση πιστωτικής κάρτας, εξουσιοδοτεί τον εκάστοτε έμπορο να χρεώσει την πιστωτική του κάρτα με το ποσό των αγορών. Ο κάτοχος αποδέχεται την υποχρέωσή του να εξοφλήσει τον εν λόγω ποσό στον πάροχο της κάρτας (τράπεζα) σύμφωνα με τους όρους του συμβολαίου του. Η εξουσιοδότηση αυτή πραγματοποιείται όταν ο πελάτης υπογράφει μία απόδειξη με τα στοιχεία της πιστωτικής του κάρτας και το ποσό το οποίο θα χρεωθεί σε αυτήν.

Ο λογαριασμός αναγράφει αναλυτικά όλες τις χρεώσεις που έγιναν στην πιστωτική κάρτα για την περίοδο χρέωσης, καθώς και το συνολικό οφειλόμενο ποσό το οποίο συμπεριλαμβάνει ανεξόφλητα υπόλοιπα προηγούμενων περιόδων χρέωσης, τόκους, καθώς και άλλες χρεώσεις όπως για παράδειγμα έξοδα ανάληψης μετρητών.

Ο κάτοχος της κάρτας οφείλει να εξοφλήσει ένα ελάχιστο ποσό το οποίο ονομάζεται ελάχιστη καταβολή μέχρι την ημερομηνία λήξης του λογαριασμού. Η ελάχιστη καταβολή υπολογίζεται από την τράπεζα και μπορεί να είναι είτε ένα σταθερό ποσό ανεξαρτήτως του ποσού των αγορών, είτε ένα συγκεκριμένο ποσοστό επί του ποσού των χρεώσεων που πραγματοποιήθηκαν.

⁴⁶ <http://www.moneyexpert.gr/default.aspx?pid=73&la=1>

4.6.2 Η μορφή της πιστωτικής κάρτας

Η πιστωτική κάρτα έχει τη μορφή μιας πλαστικής κάρτας η οποία φέρει στη μια πλευρά της με ανάγλυφα στοιχεία τον αριθμό μητρώου και το ονοματεπώνυμο του κατόχου της, τη λήξη ισχύος της, καθώς και το πιστωτικό κατάστημα το οποίο τη χορήγησε.

Στην άλλη πλευρά συνήθως υπάρχει η μαγνητική ταινία, θέση για την υπογραφή του κατόχου της και ο λογότυπος του οργανισμού που την εξέδωσε⁴⁷.

4.6.3 Πλεονεκτήματα για τον κάτοχο πελάτη⁴⁸

1. Η πιστωτική κάρτα αποτελεί για τον κάτοχο της ένα ασφαλές μέσο πληρωμής που του παρέχει ασφάλεια γιατί ο κάτοχος της μπορεί να πραγματοποιεί οικονομικές συναλλαγές χωρίς να μεταφέρει μαζί του κάποιο χρηματικό ποσό. Με αυτόν τον τρόπο απαλλάσσεται από τον κίνδυνο κλοπής ή απώλειας του χρηματικού ποσού που μεταφέρει και πόσο μάλλον όταν το χρηματικό ποσό είναι μεγάλο.
2. Ο χρήστης της κάρτας απαλλάσσεται από τον κίνδυνο λαθών κατά τις συναλλαγές του γιατί ούτε αυτός αλλά ούτε και ο προμηθευτής αγαθών ή υπηρεσιών δεν προβαίνουν σε μαθηματικούς υπολογισμούς που συνήθως πραγματοποιούνται υπό την πίεση του χρόνου. Επίσης με την πιστωτική κάρτα ο κάτοχος της αποφεύγει τον κίνδυνο να πέσουν στα χέρια του πλαστά χρήματα
3. Ολόκληρη η συναλλαγή δεν ξεπερνά τα 30 δευτερόλεπτα και η διαδικασία δεν χαρακτηρίζεται από καμία δυσκολία. Η πληρωμή των αγορών ή των υπηρεσιών γίνεται συνήθως κάθε μήνα με μετρητά ή με επιταγή ή με πάγια εντολή χρέωσης του τραπεζικού λογαριασμού του κατόχου από την τράπεζα για λογαριασμό του εκδότη.
4. Αυξάνει ακόμη και το ποσό του τουριστικού συναλλάγματος του κατόχου της κάρτας ενώ μπορεί να λειτουργήσει και ως κάρτα εγγύησης όταν υπάρχει τρεχούμενος λογαριασμός και παρέχει τη δυνατότητα ανάληψης ενός μικρού ποσού μετρητών από την τράπεζα χωρίς να υπάρχει λογαριασμός καταθέσεων.
5. Η πιστωτική κάρτα ως κάρτα αυτόματης ανάληψης παρέχει τη δυνατότητα στον κάτοχο της να μπορεί ανά πάσα στιγμή να προβεί σε ανάληψη μετρητών από τις αυτόματες ταμειολογικές μηχανές που βρίσκονται στα υποκαταστήματα της τράπεζας του ή και σε υποκαταστήματα άλλων τραπεζών που είναι συνδεδεμένες με το

⁴⁷ <http://www.neo.gr/website/ergasiamathiti/85.htm>

⁴⁸ Πιστωτική κάρτα Σίσσυ-Σπυριδούλα Π. Τσίρου Πλεονέκτημα της πιστωτικής κάρτας για τον κάτοχο σελ94, 2.2.2.1.2.

σύστημα ΔΙΑΣ, ΕΡΜΗΣ ή TARGET στην Ελλάδα και στο εξωτερικό καθ'ολή την διάρκεια του εικοσιτετράωρου. Ο κάτοχος της κάρτας δεν κινδυνεύει να μείνει χωρίς μετρητά.

6. Επειδή η ανάληψη μετρητών μπορεί να γίνει είτε ως χρέωση του λογαριασμού είτε ως πίστωση του λογαριασμού ο κάτοχος μπορεί ανά πασα στιγμή να δανειστεί από την τράπεζα ένα χρηματικό ποσό ίσο με το πιστωτικό όριο χωρίς να χρειάζεται να αναζητήσει κάποιον για να συνάψει σύμβαση δανείου και να κινδυνεύει από την πιθανότητα τοκογλυφίας .
7. Ο κάτοχος της πιστωτικής κάρτας μπορεί να χρησιμοποιεί την κάρτα όχι μόνο για τις προσωπικές του ανάγκες αλλά και για τις επαγγελματικές του δαπάνες.
8. Επίσης ο κάτοχος της πιστωτικής κάρτας είναι συνδεδεμένος με έναν μεγάλο και συνεχώς αυξανόμενο κατάλογο συμβεβλημένων επιχειρήσεων που έχουν επιλέγει από τον εκδότη με αυστηρά και αντικειμενικά κριτήρια και έτσι ο κάτοχος μπορεί να έχει εμπιστοσύνη σε αυτές
9. Με τις έξυπνες πιστωτικές κάρτες μπορεί ο κάτοχος να συμμετέχει σε προγράμματα επιβράβευσης .Τα προγράμματα αυτά έχουν σχέση με τις συμβεβλημένες επιχειρήσεις οι οποίες προκειμένου να προσελκύσουν νέους πελάτες αλλά και να κρατήσουν και να ευχαριστήσουν αυτούς που ήδη έχουν για τις αγορές των προϊόντων τους ή την παροχή των υπηρεσιών που παρέχουν προσφέρουν έκπτωση ή πόντους που με την συγκέντρωση συγκεκριμένων πόντων θα εξαργυρωθούν σε δώρο-επιταγές από τις επιχειρήσεις.

4.6.4 Πλεονεκτήματα για τον εκδότη/τράπεζα⁴⁹

Τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από την έκδοση της πιστωτικής κάρτας για τον εκδότη που συνήθως πρόκειται για ένα πιστωτικό ίδρυμα, έχουν σχέση με τα κέρδη που αποκομίζει από αυτήν. Για την τράπεζα η πιστωτική κάρτα αυξάνει την προβολή ,το κύρος και την αύξηση του κύκλου εργασιών της .

1. Αυξάνει τις συναλλαγές κατά πελάτη γιατί μπορεί να την χρησιμοποιήσει και ως κάρτα αυτόματων συναλλαγών αλλά και ως κάρτα εγγύησης.
2. Ο εκδότης έχει κέρδος από το χρηματικό ποσό που καταβάλλει ο υποψήφιος κάτοχος της κάρτας για τα δικαιώματα εγγραφής στο σύστημα και από την ετήσια συνδρομή.

⁴⁹ Πιστωτική κάρτα Σίσσυ-Σπιριδούλα Π.Τσίρου Πλεονέκτημα της πιστωτικής κάρτας για τον εκδότη σελ96, 2.2.2.1.3

3. Το μεγαλύτερο όμως οικονομικό όφελος του εκδότη απορρέει από τις προμήθειες, τις οποίες αυτός παρακρατεί από τις συμβεβλημένες επιχειρήσεις για τις συναλλαγές οι οποίες λαμβάνουν χώρα με την χρησιμοποίηση της πιστωτικής κάρτας. Κέρδη για τον εκδότη προκύπτουν και από την εκμίσθωση του μηχανήματος στον οποίο τοποθετείται η πιστωτική κάρτα και εκτυπώνεται η απόδειξη.
4. Η βασική πηγή των εσόδων προκύπτει για τον εκδότη από τους τόκους. Συμβατικούς και υπερημερίας.
5. Οι τράπεζες μέσω των πιστωτικών καρτών δανείζουν χρήμα με τα υψηλότερα χρηματικά επιτόκια της αγοράς καθώς η τιμολογούμενη επισφάλεια του κατόχου είναι σε σημαντικό βαθμό υψηλότερη από τις λοιπές μορφές δανείων και επομένως η πλέον προσοδοφόρα. Οι δε τόκοι υπερημερίας είναι υψηλότεροι και είναι συχνότατο το φαινόμενο ο κάτοχος της κάρτας να καταβάλλει τόκους υπερημερίας λόγω καθυστέρησης εξόφλησης των συγκεντρωτικών λογαριασμών που το έχει αποστείλει ο εκδότης.
6. Έχει εισπραξη και από την προμήθεια συναλλάγματος και ετήσιες συνδρομές για τις κάρτες που χρησιμοποιούνται στο εξωτερικό.

4.6.5 Πιστωτικές Κάρτες –Διευκόλυνση αλλά και κίνδυνος⁵⁰

Τα παράπονα των κατόχων πιστωτικών ή χρεωστικών καρτών πληθαίνουν όσο περνάει ο καιρός ,αυτό οφείλεται κατά ένα πολύ μεγάλο ποσοστό στην άγνοια και την αμέλεια που έχουν οι καταναλωτές όταν χρησιμοποιούν την πιστωτική τους κάρτα. Πρέπει λοιπόν όλοι οι κάτοχοι των πιστωτικών καρτών να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί κατά την διάρκεια χρήση της κάρτας, γιατί υπάρχει κίνδυνος απώλειας μετρητών .

1. Χειριστείτε την κάρτα σας όπως και τα μετρητά. Ελέγχετε συχνά ότι η κάρτα βρίσκεται στο πορτοφόλι σας.
2. Αποστηθίστε τον Προσωπικό Αριθμό Αναγνώρισης (PIN) και σε κάθε περίπτωση μην τον σημειώνετε με οποιονδήποτε τρόπο σε μέσο που μπορεί να συνδυαστεί με την κάρτα.
3. Η κάρτα σε συνδυασμό με το PIN είναι μετρητά.
4. Προσέχετε κατά τη διάρκεια της συναλλαγής. Αν υπάρχει επόμενος πελάτης βεβαιωθείτε ότι βρίσκεται σε απόσταση ασφαλείας ώστε να μην μπορεί να αντιληφθεί

⁵⁰ http://portal.kathimerini.gr/4Dcgi/4dcgi/_w_articles_mc4_1_10/03/2009_270383

τι πληκτρολογείτε. Αν προηγείται άλλος συναλλασσόμενος, φροντίστε να διατηρείτε λογική απόσταση απ' αυτόν. Χρησιμοποιείτε το σώμα σας με τρόπο ώστε να μην φαίνεται η συναλλαγή.

5. Μην ανακοινώνετε το PIN σε τρίτα πρόσωπα ακόμα και συγγενείς και ποτέ μην επιλέγετε PIN που μπορεί να προβλεφθεί (ημερομηνία γέννησης, αριθμός αυτοκινήτου κ.ο.κ.).
6. Αλλάζετε συχνά το PIN σας.
7. Κάνετε οι ίδιοι τις συναλλαγές σας. Μην επιτρέπετε να σας βοηθήσουν τη στιγμή της συναλλαγής, δίνοντας κάρτα ή Κωδικό.
8. Αν η κάρτα σας παρακρατηθεί από το ΑΤΜ., βεβαιωθείτε γι' αυτό, και επικοινωνήστε άμεσα με την τράπεζα.
9. Αν χάσετε ή σας κλέψουν την κάρτα σας δηλώστε αμέσως την απώλεια ή την κλοπή στην Τράπεζα και μόνο στα τηλέφωνα που εμφανίζονται στις οθόνες των ΑΤΜ.
10. Να κρατούνται προσεκτικά οι μηνιαίοι λογαριασμοί των πιστωτικών καρτών.
11. Όταν κάνουμε αγορές από ιστοσελίδες (website), δε συμπληρώνουμε τα στοιχεία της κάρτας μας, σε φόρμες που δεν είναι ασφαλείς. Καταλαβαίνουμε ότι οι φόρμες είναι ασφαλείς από το αν παρέχονται πιστοποιητικά ασφαλείας λογισμικού, για συναλλαγές με κάρτες.
12. Βεβαιωνόμαστε ότι παραλάβαμε την κάρτα μας, μετά από κάθε συναλλαγή.

Όταν χρησιμοποιούμε την πιστωτική μας κάρτα πρέπει να γνωρίζουμε ότι, σε σύντομο χρονικό διάστημα, θα κληθούμε να αποπληρώσουμε το ποσό, με το οποίο χρεώσαμε την κάρτα μας. Επομένως, η πιστωτική κάρτα ισοδυναμεί με μετρητά, παρέχει μια πλασματική, πρόσκαιρη ευμάρεια και πρέπει να χρησιμοποιείται με σύνεση και προσεκτικό προγραμματισμό.

4.7 Τα υπερχρεωμένα νοικοκυριά

4.7.1 Βαθμός χρέωσης των νοικοκυριών⁵¹

Την περίοδο 2002 – 2007 ο δανεισμός των νοικοκυριών κινήθηκε αυξητικά με ιδιαίτερα υψηλό ρυθμό κατά μέσο όρο 28% ετησίως, ως αποτέλεσμα της ένταξης της χώρας στη ζώνη του ευρώ (2001) και της απελευθέρωσης της καταναλωτικής πίστης (2003). Αρχικά η

⁵¹ <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14242/1/AmpalakiAngelikiMsc2011.pdf>

συγκυρία, της αύξηση της ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών σε συνδυασμό με τα χαμηλά επίπεδα επιτοκίων έδωσαν ώθηση στην αύξηση του δανεισμού.

Στη συνέχεια, ο αυξανόμενος ανταγωνισμός των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιτελείων τους για την κατάκτηση και την εδραίωση σε μια πελατειακή βάση με χαμηλά επίπεδα δανειακής επιβάρυνσης, εξαιτίας των ρυθμιστικών περιορισμών που ίσχυαν, επιτάχυνε τους ρυθμούς πιστωτικής επέκτασης. Η επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης ξεκινά από το 2005 βασικά εξαιτίας της παράλληλης αύξησης της κτηματικής πίστης.

Ένας γενικά αποδεκτός δείκτης προσδιορισμού της τάσης δανεισμού των νοικοκυριών μιας χώρας είναι ο λόγος των συνολικών πιστώσεων που έχουν χορηγηθεί σε νοικοκυριά προς το ΑΕΠ της χώρας αυτής, ο λόγος αυτός για την Ελλάδα εξακολούθησε να είναι και το 2009 από τους χαμηλότερους μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ευρωζώνης . Πιο συγκεκριμένα, το 2008 ο λόγος αυτός διαμορφώθηκε για την Ελλάδα ως 91% και αντιστοίχως για την Ευρώπη των 27 ο λόγος διαμορφώθηκε 154% και της ευρωζώνης στο 138%. Η ποσοστιαία αύξηση ωστόσο για την διετία 2006 – 2008 για την Ελλάδα διαμορφώθηκε αυξητική στις 13 ποσοστιαίες μονάδες, για την ευρωζώνη στις 10 ποσοστιαίες μονάδες ενώ για την Ευρωπαϊκή Ένωση μόλις 7 ποσοστιαίες μονάδες.

4.7.2 Κίνδυνοι από την υπερχρέωση⁵²

Ένα σύγχρονο ερώτημα κοινωνικό – οικονομικών προεκτάσεων αποτελεί ο προσδιορισμός του κινδύνου της υπερχρέωσης και ποιος τον υφίσταται. Σε μια ανεπτυγμένη κοινωνία, κίνδυνο διατρέχουν:

1. ο υπερχρεωμένος οφειλέτης, ο οποίος περιέρχεται σε δεινή θέση επειδή περιστελλεται δραματικά η οικονομική του ελευθερία με άμεσο μάλιστα κίνδυνο να απολέσει την περιουσία επί της οποίας στηρίζει την ικανοποίηση βασικών οικονομικών του αναγκών .
2. ο πιστοδότης, ο οποίος κινδυνεύει να μην μπορεί να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις του κατά του πιστολήπτη και να έχει περιουσιακή ζημιά, η οποία, αθροιστικά, αν αφορά σε μεγάλο αριθμό οφειλετών του, μπορεί να κλονίσει και τη δική του οικονομική ευρωστία και
3. το ίδιο το κοινωνικό σύνολο, δεδομένου ότι η εκ της υπερχρέωσης των καταναλωτών μείωση της ζήτησης έχει επίπτωση στην εύρυθμη λειτουργία της

⁵² <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14242/1/AmpalakiAngelikiMsc2011.pdf>

αγοράς και συνακόλουθα στην παραγωγή (με την πρόκληση ύφεσης) και στην απασχόληση.

Συνεπώς η αντιμετώπιση του θέματος μόνο από την πλευρά των τραπεζών αποτελεί μονοδιάστατη αντιμετώπιση ενός πολυδιάστατου φαινομένου. Αναμφισβήτητα, οι τράπεζες αποτελούν βασικό μοχλό για την λειτουργία και την οργάνωση των σύγχρονων οικονομιών. Από την άλλη πλευρά, η υπερχρέωση των νοικοκυριών συνιστά παθογένεια, η οποία οφείλεται στον υπερκαταναλωτικό τρόπο ζωής των σύγχρονων οικονομιών.

4.7.3 Καθυστερήσεις αποπληρωμής δανείων από νοικοκυριά⁵³

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος³⁵, το Δεκέμβριο του 2010 αυξήθηκε:

1. τόσο ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων καταναλωτικής πίστης (Δεκέμβριος 2010: 20,5%, 2009: 13,4%, 2008: 8,2%, 2007: 6,0%, 2006: 6,9%), όσο και
2. ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων στεγαστικής πίστης (Δεκέμβριος 2010: 10%, 2009: 7,4%, 2008: 5,3%, 2007: 3,6%, 2006: 3,4%)³⁶.

Η αύξηση των δανείων σε καθυστέρηση θα πρέπει να αποδοθεί στην περαιτέρω επιδείνωση του οικονομικού περιβάλλοντος στην Ελλάδα το 2010 και στην επιβράδυνση των εισοδημάτων των νοικοκυριών. Ταυτόχρονα, κατά τη διάρκεια του 2010 συνεχίστηκε η άσκηση συντηρητικότερης πολιτικής δανεισμού από τις εγκατεστημένες στη χώρα μας τράπεζες, με στόχο τη σταδιακή βελτίωση του χαρτοφυλακίου των δανείων τους προς τα νοικοκυριά.

Οι τράπεζες, παρακολουθώντας τις οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις και ανταποκρινόμενες στη δυσμενή οικονομική συγκυρία, προέβησαν, στο πλαίσιο της αυτορρύθμισης, πολύ πριν την έναρξη εφαρμογής του νόμου 3869/2010 για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων και παρά τα προβλήματα ρευστότητας που υπάρχουν στο τραπεζικό σύστημα, σε πάρα πολύ μεγάλο αριθμό ρυθμίσεων με οφειλέτες που αντιμετώπιζαν δυσχέρειες κατά την εξυπηρέτηση των δανείων τους, με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους και κοινωνική ευαισθησία.

⁵³ Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010 - Ελληνική Ένωση Τραπεζών
www.hba.gr/main/Ereunes.../EllinikoTrapezikoSistima2011.pdf

Τέτοιες ρυθμίσεις αφορούσαν, μεταξύ άλλων:

1. αναστολή δόσεων στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων για ανέργους δικαιούχους επιδόματος ΟΑΕΔ .
2. αναστολή όλων των ενεργειών πλειστηριασμού ή κατάσχεσης που αφορούν απαιτήσεις από στεγαστικό δάνειο πρώτης κατοικίας.
3. παράταση της διάρκειας αποπληρωμής στεγαστικών δανείων.
4. δυνατότητα ρύθμισης υφιστάμενων οφειλών από πιστωτική κάρτα σε άτοκες έως και 24 μηνιαίες δόσεις.
5. ρύθμιση των οφειλών από καταναλωτικά δάνεια μέσω εξειδικευμένων προϊόντων αναχρηματοδότησης με προνομιακό επιτόκιο.
6. μείωση της δόσης στεγαστικού δανείου στο μισό, για όλο το 2009 και 2010, προς όλους τους πελάτες που θα το ζητήσουν.
7. προγράμματα αναδιάρθρωσης δανείων που έχουν χορηγηθεί σε δημόσιους υπαλλήλους, με αντικειμενικό στόχο την επιμήκυνση της διάρκειας αποπληρωμής και την ουσιαστική μείωση της μηνιαίας δόσης.

4.7.4 Η υπερχρέωση των ελληνικών νοικοκυριών – έρευνα της ΚΑΠΑ Research⁵⁴

Μετά από την έρευνα που διεξήχθη τον Μάρτιο του 2010 από την ΚΑΠΑ RESEARC σχετικά με την υπερχρέωση των νοικοκυριών προέκυψαν ενδιαφέροντα στοιχεία τόσο για τις απόψεις των νοικοκυριών σχετικά με τους λόγους χρέωσής τους όσο και στατιστικά στοιχεία που ορίζουν τον βαθμό χρέωσης των νοικοκυριών.

Πιο συγκεκριμένα όσον αναφορά τα στατιστικά στοιχεία το 60,8% του πληθυσμού έχει χρέη από δάνεια και κάρτες εκ των οποίων το 61,9% απάντησε ότι η μηνιαία δόση δεν ξεπερνά το 40% του μηνιαίου εισοδήματος του, το 18,5% απάντησε ότι κυμαίνεται από 41 – 60% του εισοδήματος του ενώ το 16% απάντησε ότι ξεπερνά το 60% του μηνιαίου εισοδήματος του.

Η έρευνα απέδειξε ότι 2 στους 3 ανταποκρίνεται στην αποπληρωμή των χρεών του χωρίς πρόβλημα και η πλειοψηφία όσων δεν ανταποκρίνονται έγκαιρα στην πληρωμή των δανείων τους παρουσιάζουν καθυστέρηση έως ένα μήνα. Το ποσοστό αυτών που δεν πληρώνουν

⁵⁴ <http://www.mindev.gov.gr/wp-content/uploads/2010/03/KAPA-RESEARCH.pdf>

πλέον καθόλου ανέρχεται στο 2,8% του πληθυσμού. Πολύ σοβαρό πρόβλημα αποτελεί το ότι ένας στους τρεις που έχει αναλάβει κάποιο χρέος δηλώνει πως το εναπομένον εισόδημα του δεν του αρκεί για να ζήσει ενώ 2 στους 3 θεωρούν πιθανό να μην μπορέσουν να είναι συνεπείς στις πληρωμές τους στους επόμενους δώδεκα μήνες.

Η καταναλωτική πίστη υφίσταται τις μεγαλύτερες καθυστερήσεις καθώς τόσο στις τριμηνιαίες όσο και σε καθυστερήσεις ανώτερες του εξαμήνου, σε ποσοστά 76,5% και 81,6% αντίστοιχα αφορούν σε καταναλωτικά δάνεια και πιστωτικές κάρτες.

Επίσης, σοβαρά χαρακτηρίζονται και τα προβλήματα που δημιουργούνται ή επιτείνονται από τις δανειακές υποχρεώσεις των νοικοκυριών, με πιο σημαντικό το άγχος και την ανασφάλεια (ποσοστό 60,6%), την διατάραξη των οικογενειακών ή των φιλικών σχέσεων (ποσοστό 26,9%), τα προβλήματα υγείας (ποσοστό 20,5%) ή τα προβλήματα στο χώρο εργασίας (ποσοστό 9,5%).

4.7.5 Λόγοι μείωσης των ρυθμών χρηματοδότησης των τραπεζών προς τα Νοικοκυριά⁵⁵

Η μείωση του ρυθμού χρηματοδότησης των νοικοκυριών από τις τράπεζες αποτελεί μια από τις σημαντικότερες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης. Η μείωση της πιστωτικής επέκτασης, που παρατηρείται παγκοσμίως, δεν οφείλεται στην στενότητα πόρων αλλά σε τρεις βασικούς λόγους:

1. Στην αυστηρότερη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου από τις τράπεζες, δηλαδή του κινδύνου αθέτησης των δανειακών υποχρεώσεων των δανειζόμενων.
2. Στα προβλήματα κεφαλαιακής επάρκειας λόγω των υψηλών απωλειών που προέκυψαν από τις ζημιές που υπέστησαν. Οι ελληνικές τράπεζες, σε αντίθεση με άλλες χώρες, λόγω της μακροχρόνιας συντηρητικής τους επενδυτικής δραστηριότητας δεν κατέγραψαν ζημιές από επενδύσεις χαρτοφυλακίων υψηλού ρίσκου. Οι απώλειες που υπέστησαν προέρχονται από τη χορήγηση δανείων σε πιστούχους χαμηλής φερεγγυότητας.
3. Στους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας που ωθούν τις τράπεζες σε μείωση των χορηγήσεων σε περιόδους οικονομικής κρίσης.

⁵⁵ <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14242/1/AmpalakiAngelikiMsc2011.pdf>

Συμπεράσματα

Η υπερχρέωση των ελληνικών νοικοκυριών μέσω τραπεζικού δανεισμού εξελίχθηκε σε μείζον κοινωνικό πρόβλημα στη χώρα μας. Πράγματι, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία υπερπροσφορά δανειακών προϊόντων εκ μέρους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων προς τους καταναλωτές με σκοπό, αφενός μεν τη διευκόλυνση των πολιτών να προβαίνουν στην ικανοποίηση των καταναλωτικών αναγκών τους, αφετέρου δε την αύξηση των κερδών των τραπεζών. Αγαθά, η απόκτηση των οποίων μέχρι πριν από λίγα χρόνια απαιτούσε πολλή σκέψη και μακρόχρονες οικονομικές θυσίες για τη συγκέντρωση του απαραίτητου ποσού, σε σχέση πάντα με τις πραγματικές δυνατότητες που παρείχε το μηνιαίο εισόδημα της οικογένειας, σήμερα μπορούν να αποκτηθούν με δανεικά χρήματα που εξασφαλίζονται μέσω δανείων και πιστωτικών καρτών.

Πλην όμως, η ευκολία αυτή που εξασφαλίζουν στους πολίτες τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχει επηρεάσει καταλυτικά την οικονομική συμπεριφορά του καταναλωτικού κοινού. Από τη μία πλευρά, οι τράπεζες, προβαίνουν στην αλόγιστη χορήγηση δανείων και πιστωτικών καρτών δίχως πρότερη ενδελεχή εξέταση της πιστοληπτικής ικανότητας των καταναλωτών.

Από την άλλη πλευρά, οι πολίτες συχνά δελεάζονται από την υπερπληθώρα δανειακών προϊόντων και τις διαφημιζόμενες συνοπτικές διαδικασίες απόκτησής τους. Έτσι καθίστανται χωρίς πολλή σκέψη οφειλέτες των τραπεζών, υπογράφοντας δανειακές συμβάσεις, των οποίων δεν κατανοούν πάντα τους όρους και τα «ψιλά γράμματα» που τις συνοδεύουν. Με τον τρόπο αυτό οι καταναλωτές αναλαμβάνουν μακροχρόνιες υποχρεώσεις και δεσμεύσεις, χωρίς να σκέπτονται πάντοτε ορθολογικά σε σχέση με τις πραγματικές ανάγκες τους και την οικονομική τους δυνατότητα να αποπληρώσουν την πίστωση που τους χορηγήθηκε. Οι δυσμενείς συνέπειες για την περιουσία και την οικονομική ελευθερία των καταναλωτών σε περίπτωση αδυναμίας εξόφλησης είναι η άλλη όψη του νομίσματος. Διαταγές πληρωμής, ασφαλιστικά μέτρα νομής, κατασχέσεις, πλειστηριασμοί ακινήτων είναι στην ημερήσια διάταξη των δικαστηρίων. Κατά το χρόνο λειτουργίας του, ο Συνήγορος του Καταναλωτή έγινε δέκτης πληθώρας καταγγελιών από καταναλωτές για αθέμιτες εμπορικές πρακτικές χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, οι οποίες αποδείχθηκαν, κατά περίπτωση, βάσιμες ή αβάσιμες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γαλάνης Βασίλειος Π., (2000), "Leasing, factoring, forfaiting, franchising, venture capital" Η λειτουργία των σύγχρονων χρηματοοικονομικών θεσμών της χώρας μας, Αθ. Σταμούλης, Αθήνα
- Πιστωτική κάρτα Σίσσυ-Σπριδούλα Π.Τσίρου

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- el.wikipedia.org/wiki/Τράπεζα
- ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ...dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/.../ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ+ΕΡΓΑΣΙΑ.pdf
- Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010 - Ελληνική Ένωση Τραπεζών
- www.hba.gr/main/Ereunes.../EllinikoTrapezikoSistima2011.pdf
- capitalinvest.gr επένδυση & επιδότηση Οι κινήσεις των ελληνικών τραπεζών το 2012
- eureka.lib.teithe.gr:8080/bitstream/handle/10184/.../ZHULEKU
- el.wikipedia.org/wiki/Επιχείρηση
- [http://channel doubler.co.uk/sevdemo/wp-content/uploads/2012/11/NBG SMEs survey 2012 H1.pdf](http://channel doubler.co.uk/sevdemo/wp-content/uploads/2012/11/NBG_SMEs_survey_2012_H1.pdf)
- <http://www.acci.gr/acci/Portals/0/Departments/keme/national/TRAPEZIKOSYSTEM A.pdf>
- <http://dspace.lib.uom.gr/dspace/bitstream/2159/14572/3/SiampiriEugeniaMsc2011.pdf>
- http://ikaros.teipir.gr/ske/tropoi_xrimatodotisis.htm
- http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/fi/2011/KokodrouliEirini/attached-document-1344328716-444009-18534/Kokodrouli_Irini2011.pdf
- http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CF%8C%CF%81%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7_%CE%91%CF%80%CE%B1%CE%B9%CF%84%CE%AE%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD
- http://www.aglc.gr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=2&Itemid=3
- www.anko-eunet.gr/.../xrimatodotika-ergaleia-enisxusis-tis-epixeirim..

- <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/660/2/EustratiouMsc2006.pdf>
- http://ikaros.teipir.gr/ske/tropoi_xrimatodotisis.htm#Θερμοκοιτίδες Επιχειρήσεων (Business Incubators)
- http://195.251.240.254:8080/bitstream/handle/10184/296/papakosta_e.pdf?sequence1
- http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/mk/2011/NiforaMarina/attached-document-1306139777-549688-2995/Nifora_Marina.pdf
- <http://195.251.240.254:8080/bitstream/handle/10184/1286/TSOYMETHS1.pdf?sequence=1>
- <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14242/1/AmpalakiAngelikiMsc2011.pdf>
- http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%AC%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%BF#.CE.9A.CE.B1.CF.84.CE.B1.CE.BD.CE.B1.CE.BB.CF.89.CF.84.CE.B9.CE.BA.CF.8C_.CE.94.CE.AC.CE.BD.CE.B5.CE.B9.CE.BF
- <http://www.loan24.gr/Katigories-Katanalotikon-Daneion.asp>
- http://www.tex.unipi.gr/undergraduate/notes/efarmoges_comp/kef7.pdf
- <http://www.moneyexpert.gr/default.aspx?pid=73&la=1>
- <http://www.neo.gr/website/ergasiamathiti/85.htm>
- http://portal.kathimerini.gr/4Dcgi/4dcgi/w_articles_mc4_1_10/03/2009_270383
- <http://www.mindev.gov.gr/wp-content/uploads/2010/03/KAPA-RESEARCH.pdf>